

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: «Εκπαιδευτική Πολιτική:
Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση»

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια: Μάρκου Σωτηρία

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Τσακίρη Δέσποινα

Κόρινθος, Φεβρουάριος 2022

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Τσακίρη Δέσποινα

Μέλος Επιτροπής: Κατσήs Αθανάσιος, Καθηγητής

Μέλος Επιτροπής: Τζιμογιάννης Αθανάσιος, Καθηγητής

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

*Την παρούσα εργασία αφιερώνω με ιδιαίτερη αγάπη και εκτίμηση στον
πατέρα μου..*

Δήλωση ακαδημαϊκής ακεραιότητας

Η υπογράφουσα φοιτήτρια του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής η οποία φοίτησε στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών ««Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση» με ειδίκευση στα «Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και e-Μορφές): Πολιτικές και Πρακτικές», Μάρκου Σωτηρία, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση», έχει γραφτεί από εμένα, χωρίς οποιαδήποτε εξωτερική μη αδειοδοτημένη βοήθεια, ότι δεν έχει υποβληθεί σε οποιοδήποτε ίδρυμα ή οργανισμό προς αξιολόγηση, ούτε έχει δημοσιευθεί στο παρελθόν μέρος της ή στο σύνολό της. Οποιαδήποτε μέρη, λέξεις ή ιδέες, της διπλωματικής εργασίας, αν και περιορισμένα, συμπεριλαμβανομένων πινάκων κλπ., τα οποία είναι εισηγμένα από (ή με βάση) άλλες πηγές έχουν αναγνωριστεί ως τέτοια χωρίς καμία εξαίρεση.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω εκ βάθους καρδιάς όλους εκείνους που συνέβαλαν στη διεκπεραίωση της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας (ΜΔΕ), η οποία εκπονήθηκε στο πρόγραμμα «Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση» με ειδίκευση στα «Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και e-Μορφές): Πολιτικές και Πρακτικές», του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου κατά της διάρκεια του έτους 2019-2022.

Είναι χρέος μου να απευθύνω τις θερμές ευχαριστίες μου στην Επιβλέπουσα Καθηγήτρια της διπλωματικής μου εργασίας, κα Δέσποινα Τσακίρη, για την επιστημονική της καθοδήγηση, για τις χρήσιμες συμβουλές της και τη διαρκή υποστήριξη που μου πρόσφερε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της. Ευχαριστώ για την ευκαιρία που μου έδωσε να αναπτύξω το συγκεκριμένο θέμα.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές μου στο Πανεπιστήμιο Κορίνθου για τις γνώσεις που μου παρείχαν κατά τη διάρκεια φοίτησης μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα το έτος 2019-2020.

Ευχαριστώ θερμά για την υπομονή, την κατανόηση και την συμπαράσταση που εισέπραξα από την οικογένεια μου κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στη διερεύνηση απόψεων γονέων παιδιών, που φοιτούν σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς, για το νέο Νόμο 4521/2018, ο οποίος καθιέρωσε τη δίχρονη υποχρεωτική φοίτηση στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά τεσσάρων ετών. Ειδικότερα, μελετώνται οι απόψεις γονέων διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων για τη σημασία της φοίτησης των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση και οι ανησυχίες τους αναφορικά με το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο. Εξετάζεται η ενημέρωση που έχουν λάβει για το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο και οι απόψεις που έχουν σχηματίσει για την εκπαιδευτική πολιτική και τις μελλοντικές προοπτικές της προσχολικής αγωγής. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη διεξαγωγή ημι-δομημένων συνεντεύξεων στο πλαίσιο της ποιοτικής μεθόδου σε δείγμα οκτώ γονέων. Από τα ευρήματα συμπεραίνεται ότι οι γονείς έχουν θετική εικόνα για τη φοίτηση των παιδιών τους στη προσχολική εκπαίδευση. Ωστόσο, υπάρχουν ανησυχίες που αφορούν την υποχρεωτική φοίτηση των παιδιών στο Νηπιαγωγείο και γι' αυτό η πλειοψηφία δε συμφωνεί με την υποχρεωτικότητα αλλά με την ελεύθερη επιλογή σχολείου.

Λέξεις-Κλειδιά: Υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση, εκπαίδευση παιδιών προσχολικής ηλικίας, Νηπιαγωγείο, απόψεις γονέων για τη προσχολική εκπαίδευση, κοινωνικοί παράμετροι, ποιοτική έρευνα.

Abstract

The purpose of this research is to investigate views of parents, whose children attending private Kindergartens, for the new law 4521/2018 which establishes the two-year compulsory pre-primary school for 4-year-old children. Particularly, it examines parent's views, from different socio-economic levels, for the importance of children attending pre-school education and the information they have about two-year compulsory pre-primary school. The research also studies the concerns of parents regarding the institution of two-year compulsory pre-primary school but also their views on educational policy and prospects for pre-school education. The data were collected using the semi-structured interviews (qualitative research) on a sample of 8 parents. The results showed that the parents have a positive view for the pre-school education. However, there are concerns about the compulsory pre-school and therefore parents do not agree with the obligation, but they desire to choose the school of their child.

Keywords: Kindergarten, compulsory education, views of parents, social parameters, qualitative research.

Περιεχόμενα

Δήλωση ακαδημαϊκής ακεραιότητας.....	3
Ευχαριστίες.....	4
Περίληψη	5
Abstract.....	6
Πίνακες	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
Γενικό πλαίσιο προβληματισμού.....	10
Αναγκαιότητα και σκοπός της έρευνας	11
Οργάνωση της δομής της διπλωματικής εργασίας	12
ΜΕΡΟΣ Ι. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΕΞΕΛΙΞΗ. 15	
1.1. Η έννοια της προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης.....	15
1.2. Σημαντικοί σταθμοί στην εξέλιξη της προσχολικής αγωγής.....	17
1.3. Η προσχολική εκπαίδευση στην Ευρώπη	22
1.3.1 Η υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση στην Ευρώπη	24
1.4. Η προσχολική αγωγή και εκπαίδευση μέσα από τα κείμενα των ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών	26
1.5. Η εξέλιξη του θεσμού του Νηπιαγωγείου στην Ελλάδα	30
1.5.1. Η περίοδος της προαιρετικής φοίτησης.....	31
1.5.2. Η περίοδος της υποχρεωτικής φοίτησης.....	34
1.6. Η εκπαιδευτική πολιτική για την προσχολική αγωγή και εκπαίδευση στο σύγχρονο ελληνικό συγκείμενο.....	35
1.7. Η σπουδαιότητα της προσχολικής αγωγής: οι κοινωνικές πτυχές του νηπιαγωγείου	37
1.8. Θέσεις για την υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	43
2.1. Κοινωνικές αναπαραστάσεις γονέων: αποτελέσματα από την ελληνική και διεθνής βιβλιογραφία.....	43

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	57
3.1 Εισαγωγικά	57
3.2 Σκοπός της έρευνας	57
3.3 Επιλογή της Ερευνητικής Μεθόδου και Εργαλείο της Εμπειρικής Έρευνας.....	58
3.4 Μεταβλητές.....	60
3.5 Σχεδιασμός πρωτοκόλλου συνέντευξης	60
3.6 Διατύπωση Θεματικών Αξόνων του Πρωτοκόλλου Συνέντευξης	61
3.7 Ζητήματα Εγκυρότητας και Αξιοπιστίας.....	61
3.8 Περιορισμοί έρευνας.....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΗΜΙ-ΔΟΜΗΜΕΝΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ	64
4.1 Εισαγωγή	64
4.2 Κοινωνικό-οικονομικό προφίλ των ερευνητικών υποκειμένων	65
4.3 Οι απόψεις των γονέων για τη σημασία της φοίτησης των παιδιών στη προσχολική εκπαίδευση.....	66
4.4 Οι απόψεις των γονέων σχετικά με την ενημέρωση και τη γνώση που διαθέτουν για το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο.	68
4.5. Οι ανησυχίες των γονέων αναφορικά με το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο	69
4.6 Εκπαιδευτική πολιτική και μελλοντικές προοπτικές για τη προσχολική αγωγή.....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	73
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	78
Παράρτημα Α': Συνέντευξη	89

Πίνακες

Πίνακας 1: Μαθητές από την ηλικία των τεσσάρων έως την αρχική ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.....	23
Πίνακας 2: Η ηλικία εισόδου στην υποχρεωτική εκπαίδευση (έτη).....	25
Πίνακας 3: Μορφές Προσχολικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα και η ηλικία εγγραφής σε αυτές.....	30
Πίνακας 4: Κοινωνικο -οικονομικό προφίλ των ερευνητικών υποκειμένων	65

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γενικό πλαίσιο προβληματισμού

Η ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη και το σύνολο των διεθνών οργανώσεων την έχουν εγγράψει στο δικό τους πρόγραμμα (Καρράς, 2014), όμως οι προβληματισμοί αναφορικά με την αγωγή που χρειάζεται το μικρό παιδί δεν είναι και τόσο πρόσφατοι. Συγκεκριμένα, το ζήτημα της υποχρεωτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο προβληματίζει εδώ και χρόνια το ελληνικό κράτος (Ζαμπέτα, 2004). Στην πραγματικότητα, η θεσμοθέτηση της υποχρεωτικής δίχρονης προσχολικής αγωγής αποτελούσε για πολλά χρόνια κεντρικό αίτημα διεκδίκησης του κλάδου των εκπαιδευτικών.

Η θέσπιση της διετούς υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης τερμάτισε έναν κύκλο 41 ετών, καθώς από το έτος 1976 (με τον Ν.309/1976) γίνεται λόγος για τη σταδιακή και κατά περιοχές εφαρμογή της υποχρεωτικής φοίτησης στα Νηπιαγωγεία της χώρας. Ο κύριος στόχος που επιδιώκει η υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση είναι να υποστηρίξει τα παιδιά από κοινωνικά μειονεκτούντα περιβάλλοντα που συνήθως δεν φοιτούν στο νηπιαγωγείο.

Πρώτα απ' όλα χρειάζεται να διευκρινιστεί η σημασία του τομέα στον οποίο προβληματίζεται η ελληνική κοινότητα υπό την επίδραση που ασκούν οι υπερεθνικοί οργανισμοί. Η προσχολική εκπαίδευση αποτελεί αφετηρία για την προσωπική ανάπτυξη, την ακαδημαϊκή εξέλιξη των παιδιών και την κοινωνική και οικονομική ευημερία ως ενήλικες (OECD, 2016). Παράλληλα, η επέκταση της πρόσβασης και η βελτίωση της ποιότητας της παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών στην πρώιμη παιδική ηλικία, βρίσκεται ψηλά στην ατζέντα των Διεθνών Οργανισμών (UNESCO, 2016). Κάτω από αυτές τις πιέσεις το ελληνικό κράτος προχώρησε στην εφαρμογή του μέτρου της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής αγωγής.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Με το άρθρο 33 του νόμου 4521/2018 θεσμοθετήθηκε η δίχρονη υποχρεωτική φοίτηση στη προσχολική εκπαίδευση για παιδιά τεσσάρων ετών, σταδιακά εντός τριετίας. Ωστόσο, η άμεση και καθολική εφαρμογή της σε όλα τα Νηπιαγωγεία της επικράτειας δεν υλοποιήθηκε.

Επί του παρόντος, η Ευρώπη είναι ένα σπίτι για 32 εκατομμύρια παιδιά στην ηλικία που έχουν δικαίωμα να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες της πρώιμης εκπαίδευσης και φροντίδας. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τα δημογραφικά στοιχεία, το ποσοστό των παιδιών που είναι το περισσότερο έξι ετών θα μειωθεί έως και 7,6% έως το 2030. Αυτό σημαίνει ότι θα υπάρχουν 2,5 εκατομμύρια λιγότερα παιδιά σε σύγκριση με το 2012. Το πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχει επαρκής αριθμός θέσεων στις εγκαταστάσεις παιδικής εκπαίδευσης και φροντίδας σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες (Ευρυδίκη, 2014).

Αναγκαιότητα και σκοπός της έρευνας

Η πλειοψηφία των ερευνών, σε διεθνές επίπεδο, έδειξε τις θετικές επιδράσεις της πρώιμης προσχολικής φοίτησης στο παιδί. Η εφαρμογή ενός νέου εκπαιδευτικού θεσμού, στην εν λόγω περίπτωση, η δίχρονη υποχρεωτική στο νηπιαγωγείο για τα νήπια α΄ και β΄ ηλικίας καθιστά αναγκαία την αξιολόγηση του νέου θεσμού από την οπτική των γονέων από τη στιγμή που η οικογένεια αποτελεί συμπληρωματικά με το σχολείο και το περιβάλλον τους θεμελιώδεις ή πρωτεύοντες φορείς αγωγής από τη γέννησή του και το επηρεάζει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του, μεταδίδοντας του αξίες, πρότυπα και τρόπους συμπεριφοράς. Οι γονείς ως εκπαιδευτικοί συντελεστές είναι οι έμμεσα αποδέκτες και συνεργάτες στην επιτυχημένη πορεία μιας νέας εκπαιδευτικής πολιτικής και είναι σημαντικό να συμβάλλουν, εκφράζοντας τις απόψεις τους σχετικά με τη σπουδαιότητα και αναγκαιότητα αλλά και τις προϋποθέσεις και τα προβλήματα που τυχόν εντοπίζουν στην υλοποίηση της παραπάνω εκπαιδευτικής πολιτικής.

Η υποχρεωτική προσχολική φοίτηση λοιπόν δεν αφορά παιδιά μόνο από χαμηλά κοινωνικά περιβάλλοντα αλλά και οικογένειες της μεσαίας τάξης όπου οι γονείς έχουν επιλέξει να εκπαιδεύουν τα παιδιά τους ατομικά στο σπίτι. Στην έρευνα αυτή θα

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

προσεγγίσουμε το ζήτημα της υποχρεωτικής προσχολικής φοίτησης μέσα από το πρίσμα των γονέων.

Ωστόσο, δυστυχώς οι έρευνες που εξετάζουν τις αντιλήψεις των γονέων για την υποχρεωτική πρόσβαση των παιδιών τους στο προ-νήπιο είναι ελάχιστες. Προκειμένου, λοιπόν, να διερευνηθεί περαιτέρω το ζήτημα του θεσμού της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής φοίτησης ο ερευνητής ακολούθησε τη διεξαγωγή της εν λόγω έρευνας.

Αυτή η μελέτη αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι οι γονείς σύμφωνα με τον νέο νόμο δεν έχουν λόγο για την εγγραφή των παιδιών τους στην προσχολική εκπαίδευση και αυτό έκανε τον ερευνητή να αναρωτηθεί εάν οι γονείς συμφωνούν με την υποχρεωτικότητα.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν και να καταγραφούν οι απόψεις των γονέων που ανήκουν σε διαφορετικές κοινωνικές διαστρωματώσεις σχετικά με ζητήματα που αφορούν το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής φοίτησης στην ελληνική κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα γίνεται μέσω των συνεντεύξεων των γονέων παιδιών που φοιτούν σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς. Τέλος, η έρευνα επιχειρεί να περιγράψει τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία της θέσπισης της υποχρεωτικότητας όπως αυτή αντιμετωπίζεται από τους γονείς, τους προβληματισμούς των γονέων αναφορικά με το δικαίωμα τους να αποφασίζουν οι ίδιοι εάν θα εντάξουν τα παιδιά τους σε δομές προσχολικής αγωγής αλλά και τις ανάγκες βελτίωσης που αναδύονται.

Οργάνωση της δομής της διπλωματικής εργασίας

Η εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια και χωρίζεται σε δύο μέρη, το Θεωρητικό πλαίσιο και τη Βιβλιογραφική Επισκόπηση. Η εργασία αρχικά, περιλαμβάνει την εισαγωγή, το γενικό πλαίσιο προβληματισμού και την αναγκαιότητα της έρευνας.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην «προσχολική εκπαίδευση: εννοιολόγηση, εξέλιξη». Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η έννοια της προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης ακολουθούν οι σημαντικοί σταθμοί εξέλιξης της προσχολικής αγωγής, η προσχολική εκπαίδευση στην Ευρώπη, η οποία αναφέρεται κυρίως στην υποχρεωτική

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

προσχολική εκπαίδευση. Το κεφάλαιο συνεχίζει με την προσχολική αγωγή και εκπαίδευση μέσα από τα κείμενα των ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών, την εξέλιξη του θεσμού του Νηπιαγωγείου στην Ελλάδα όπου η εν λόγω ενότητα χωρίζεται στην περίοδο της προαιρετικής φοίτησης και τη περίοδο της υποχρεωτικής φοίτησης. Στη συνέχεια, το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την εκπαιδευτική πολιτική για την προσχολική αγωγή και εκπαίδευση στο σύγχρονο ελληνικό συγκείμενο, τη σπουδαιότητα της προσχολικής αγωγής και τις θέσεις για την υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση.

Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει την επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Ειδικότερα, αναφέρεται στις κοινωνικές αναπαραστάσεις γονέων σύμφωνα με τα ευρήματα από την ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία.

Το τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζει το μεθοδολογικό σχεδιασμό της έρευνας. Αναλυτικότερα, αναφέρεται ο σκοπός, τα ερευνητικά ερωτήματα, η διατύπωση των θεματικών αξόνων του πρωτοκόλλου συνέντευξης, η επιλογή της ερευνητικής μεθόδου και το εργαλείο της εμπειρικής έρευνας, οι μεταβλητές, ο σχεδιασμός πρωτοκόλλου συνέντευξης, ζητήματα εγκυρότητας, αξιοπιστίας και οι περιορισμοί της έρευνας.

Το τέταρτο κεφάλαιο, αφορά τη παρουσίαση των αποτελεσμάτων από τη διεξαγωγή των ήμι-δομημένων συνεντεύξεων. Ειδικότερα, περιλαμβάνει την εισαγωγή, το κοινωνικό-οικονομικό προφίλ των ερευνητικών υποκειμένων, τις απόψεις των γονέων για τη σημασία της φοίτησης των παιδιών στη προσχολική εκπαίδευση, την ενημέρωση και τη γνώση που διαθέτουν για το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο, τις ανησυχίες τους αναφορικά με τον θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο, την εκπαιδευτική πολιτική και μελλοντικές προοπτικές για τη προσχολική αγωγή.

Τέλος, το πέμπτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη συζήτηση των αποτελεσμάτων και τα συμπεράσματα και ακολουθεί η Βιβλιογραφία και το Παράρτημα Α' της εργασίας.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

ΜΕΡΟΣ Ι. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΕΞΕΛΙΞΗ

1.1. Η έννοια της προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης

Στο πεδίο της αγωγής και της εκπαίδευσης στη πρώιμη παιδική ηλικία χρησιμοποιούνται ποικίλοι όροι τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Η έννοια της προσχολικής αγωγής καθιερώθηκε στην Ελλάδα το 1985, όπου χρησιμοποιήθηκε ως ταυτόσημος όρος του νηπιαγωγείου (Ν.1566/85, αρθ.3) αλλά και αργότερα με το Π.Δ.486/1989 (ΦΕΚ 202/26-9-89 ΑΠ Προσχολικής Αγωγής) όπου παραπέμπει μόνο στα νηπιαγωγεία (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011). Διεθνώς επικράτησε ο όρος «Early Childhood Education» (OECD, 2001).

Ο καθηγητής Π. Ξωχέλλης (1978) έχει παραθέσει τον εξής ορισμό για την αγωγή: *«Αγωγή είναι το σύνολο των επιδράσεων, τις οποίες αποκτά το άτομο από το κοινωνικό-πολιτικό περιβάλλον αλλά και από τους παιδαγωγούς (γονείς και εκπαιδευτικούς) που στοχεύουν στη βελτίωση της νοητικής, συναισθηματικής, κοινωνικής και βουλητικής συμπεριφοράς του παιδιού και του εφήβου».*

Η προσχολική αγωγή περιλαμβάνει εκπαιδευτικά προγράμματα και πρακτικές που απευθύνονται σε παιδιά από τη γέννηση έως την ηλικία των πέντε-έξι χρόνων και στοχεύουν σε αναπτυξιακές αλλαγές πριν από την είσοδό τους στο δημοτικό σχολείο. Ο όρος χρησιμοποιείται συνήθως για να περιγράψει την επίσημη διδασκαλία και φροντίδα των μικρών παιδιών από ιδιώτες ή επαγγελματίες εκτός της οικογένειάς τους σε χώρους έξω από το σπίτι του παιδιού (Dustman, Fitzenberger, Machin, 2008).

Ο όρος φροντίδα που πλαισιώνει την έννοια για τη περιγραφή των θεσμών που σχετίζονται με τις ηλικίες αυτές κρίνεται απαραίτητος διότι επισημαίνει τις πρακτικές και τους στόχους των εν λόγω θεσμών (Urban, 2009).

Η αλήθεια είναι ότι επικρατεί μια σύγχυση στη βιβλιογραφία η οποία δημιουργήθηκε από δύο κυρίως λόγους: Αρχικά λόγω της διαίρεσης μεταξύ εκπαίδευσης και πρόνοιας-φροντίδας, που επιδέχεται η αγωγή και η φροντίδα του βρέφους και του παιδιού προσχολικής ηλικίας, τόσο στην Ελλάδα, όσο και διεθνώς. Στην συνέχεια εξαιτίας των ποικίλων προγραμμάτων που έχουν δημιουργηθεί σε διάφορες

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

χώρες, με σκοπό να καλύψουν τις ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών τους (Ζαμπέτα, 1998)

Στην πραγματικότητα, ο όρος προσχολική εκπαίδευση τείνει να ξεπεραστεί. Οι ακόλουθοι όροι χρησιμοποιούνται τόσο σε ευρωπαϊκούς όσο και σε διεθνείς οργανισμούς:

- Early Childhood Education (ECE)
- Early Childhood Care (ECC)
- Early Childhood Development (ECD)
- Early Childhood Care and Development (ECCD)
- Early Childhood Education and Care (ECEC)
- Level 0 – Pre-primary education Preschool early education programs (Kindergartens)

Ένας από τους διεθνείς οργανισμούς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014), χρησιμοποιεί τον εξής ορισμό για τη πρώιμη παιδική εκπαίδευση: «πρώιμη παιδική εκπαίδευση είναι η παροχή εκπαίδευσης σε παιδιά από τη γέννηση έως την υποχρεωτική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση που εμπίπτει σε εθνικό κανονιστικό πλαίσιο και χρειάζεται να ακολουθεί ένα σύνολο κανόνων» (σελ. 19).

Σε εκθέσεις διεθνών οργανισμών η χρήση της λέξης «εκπαίδευση» πριν από αυτόν της «φροντίδας» περιγράφει το δικαίωμα του παιδιού και τη προτεραιότητα σε κάθε υπηρεσία που παρέχεται για το ίδιο (OECD, 2006).

Ο όρος επίσης δηλώνει την ανάπτυξη της ικανότητας και την παρακίνηση των παιδιών να αποκτήσουν γνώσεις, ικανότητες και στάσεις, να κατανοήσουν τον κόσμο που τα περιβάλλει και να μπορέσουν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά μέσα σ' αυτόν (Ball, 1994).

Η πρώιμη παιδική εκπαίδευση διακρίνεται σε διάφορες μορφές και οργανώνεται με διαφορετικούς τρόπους στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην Ευρώπη το πλαίσιο του «*ISCED 0*» δηλώνει τα προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης που στοχεύουν σε μια ολιστική προσέγγιση για την ανάπτυξη της πρώιμης γνωστικής, σωματικής, κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής. Σκοπός είναι η οργανωμένη διδασκαλία εκτός οικογενειακού πλαισίου (UNESCO, 2011).

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Τα προγράμματα αυτού του επιπέδου απευθύνονται σε παιδιά κάτω από την ηλικία εισόδου του επιπέδου «**ISCED 1**». Υπάρχουν δύο κατηγορίες προγραμμάτων επιπέδου «**ISCED 0**». Το πρώτο έχει εκπαιδευτικό περιεχόμενο σχεδιασμένο για ηλικίες 0 έως 2 ετών ενώ το δεύτερο είναι σχεδιασμένο για παιδιά από 3 ετών έως την έναρξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα προγράμματα στο επίπεδο **ISCED 1** είναι συνήθως σχεδιασμένα για να παρέχουν στους μαθητές θεμελιώδεις δεξιότητες στην ανάγνωση, τη γραφή και τα μαθηματικά και δημιουργούν μια σταθερή βάση για μάθηση και κατανόηση βασικών τομέων της γνώσης, της προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Η συνηθισμένη ηλικία εισόδου σε αυτό το επίπεδο είναι συνήθως όχι κάτω των πέντε ετών ούτε άνω των επτά ετών ενώ η συνηθισμένη διάρκεια είναι τα έξι χρόνια. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση διαρκεί συνήθως μέχρι την ηλικία των δέκα έως δώδεκα ετών.

Το πρόβλημα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας είναι ένας σχετικά νέος τομέας ενδιαφέροντος των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πρώτο σημαντικό έγγραφο που κατατέθηκε ήταν η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τίτλο: «*Εκπαίδευση στην πρώιμη παιδική ηλικία και φροντίδα: Παρέχοντας σε όλα τα παιδιά μας το καλύτερο ξεκίνημα για τον κόσμο του αύριο*» (***Early Childhood Education and Care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow***) (European Commission, 2011).

1.2. Σημαντικοί σταθμοί στην εξέλιξη της προσχολικής αγωγής

Ξεκινώντας κανείς μια συζήτηση για τη προσχολική αγωγή οφείλει να αναφερθεί σε σημαντικούς σταθμούς της και στους συντελεστές εκείνους που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της. Η εξέλιξη της παιδαγωγικής επιστήμης σηματοδοτείται χρονολογικά από την αρχαιότητα με σημαντικές θέσεις περί αγωγής και παιδείας σημαντικών φιλοσόφων. Συγκεκριμένα, με την αγωγή του παιδιού επικεντρώθηκαν αρκετοί φιλόσοφοι και διανοητές από την περίοδο της κλασικής αρχαιότητας. Όπως ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης και αργότερα κατά την Αναγέννηση οι Rabelais, Lock, Montaigne, Rousseau, Pestalozzi, Tolstoi, Ellen Kay (Καρράς, 2014). Ο Πλάτωνας (όπ. αναφ. στο Κιτσαράς, 1988) πίστευε πως το παιχνίδι πρέπει να κατέχει πρωταγωνιστικό ρόλο στη

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

μάθηση του παιδιού. Ύστερα από το Πλάτωνα, ο Αριστοτέλης υποστήριξε πως η ανατροφή των παιδιών έως την ηλικία των 7 ετών είναι πολύ σημαντική και πως οι απόψεις του σχετικά με τα πλεονεκτήματα του παιχνιδιού για το παιδί δείχνουν να συμφωνούν με εκείνες του Πλάτωνα.

Ο θεσμός της προσχολικής αγωγής εντοπίζεται στα μέσα του 18ου αι. στη Κεντρική Ευρώπη με σκοπό φιλανθρωπικό καθώς ο μέγιστος αριθμός των ιδρυμάτων που υποστήριζαν αυτό το θεσμό απευθύνονταν σε παιδιά από φτωχή οικογένεια ή ορφανά και εγκαταλελειμμένα (Κυπριανός, 2007). Το πρώτο εκπαιδευτικό ίδρυμα που καταγράφεται στην ιστορία ως χώρος εκπαίδευσης και φροντίδας παιδιών μέχρι την ηλικία των έξι ετών ιδρύεται το 1770 στην Αλσατία από έναν προτεστάντη Γάλλο κληρικό τον Jean Frederie Oberlin (Hugh, 1957), το «*école à tricoter*», γνωστό ως «σχολείο για πλέξιμο». Αυτό που επιδίωκε το συγκεκριμένο ίδρυμα ήταν η καλλιέργεια της γλώσσας, του πλεξίματος, της ηθικής και θρησκευτικής αγωγής καθώς και η ανάπτυξη δεξιοτήτων μέσω χειροτεχνιών. Σκοπός του προγράμματος ήταν η απασχόληση και η περίθαλψη παιδιών από αγροτική οικογένεια που προέρχονταν από πέντε φτωχά χωριά της γύρω περιοχής.

Νηπιακά σχολεία συνεχίζουν να ιδρύονται στη Βρετανία στις αρχές του 19ου αι. από την Επισκοπιανή (Αγγλικανική) εκκλησία γνωστή ως «*Infant School Society*», όπου ιδρύθηκε το 1824 και επηρεάστηκε από τις ιδέες του ουτοπικού σοσιαλιστή Robert Owen, ο οποίος ίδρυσε το 1816 ένα ίδρυμα προσχολικής αγωγής στο οποίο φοιτούσαν τα παιδιά των εργατών των εργοστασίων της περιοχής. Αξίζει να σημειωθεί πως για πρώτη φορά απουσιάζει η τιμωρία. Το παρόν πρόγραμμα περιλαμβάνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων γραφής, ανάγνωσης, αριθμητικής, γεωγραφίας, ιστορίας, χορού, μουσικής και κεντήματος (Ντολιοπούλου, 2006).

Γεγονός είναι πως οι φιλόσοφοι Rousseau και Pestalozzi υπήρξαν σημαντικοί υπέρμαχοι της προσχολικής αγωγής και επηρέασαν με τις ιδέες τους τη παιδαγωγική σχέση ανάμεσα στο δάσκαλο και το μαθητή (Καρράς, 2014).

Ο γνωστός Ελβετός Pestalozzi (1746-1827) επηρεασμένος από το έργο του Rousseau ίδρυσε στο Neuhof της Ελβετίας ένα «Παιδαγωγικό Πτωχοκομείο» το οποίο απευθυνόταν σε φτωχά, ορφανά και εγκαταλελειμμένα παιδιά.

Κύριες αρχές της παιδαγωγικής του θεωρίας είναι:

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

- Η παιδαγωγική σχέση αποτελεί μια σχέση αγάπης και είναι το κίνητρο της μάθησης.
- Η εκπαίδευση στοχεύει σε μια καλύτερη κοινωνία.
- Οι οικονομικά ασθενέστερες ομάδες χρειάζεται περισσότερο εκπαίδευση.
- Παιδαγωγική μέθοδος με μεγάλη επιτυχία είναι η αλληλοδιδασκτική.
- Η ανάπτυξη του ατόμου επηρεάζεται όχι μόνο από τη φύση αλλά και από το περιβάλλον του.
- Ενεργητική εποπτεία και ενεργητική μάθηση στη τάξη.
- Αυτενέργεια στη τάξη.

Η Maria Montessori (1870-1952) εξάσκησε το επάγγελμα της παιδίατρος και ψυχιάτρος και αποτέλεσε μια από τις σημαντικότερες προσωπικότητες για τη παιδαγωγική επιστήμη. Είναι γνωστή διεθνώς για τη «μοντεσοριανή μέθοδο», μία μέθοδος που επικεντρώνεται στο μαθητή, η λεγόμενη «μαθητο-κεντρική» μέθοδος. Η ίδια πίστευε ακράδαντα ότι η εκπαίδευση ξεκινά από τη γέννηση και ότι τα πρώτα παιδικά χρόνια είναι τα πιο σημαντικά στη ζωή ενός παιδιού.

Βασικές αρχές της παιδαγωγικής της θεωρίας είναι:

- Το παιδί μαθαίνει καλύτερα μέσα από τον αυθορμητισμό.
- Το περιβάλλον ενός παιδιού χρειάζεται να του παρέχει πολλές ευκαιρίες μάθησης.
- Εκπαιδευτικά παιχνίδια και υλικά σε κατάλληλους χώρους για παιδιά.
- «Ανοιχτή τάξη».
- Ο δάσκαλος χρειάζεται να είναι παρατηρητής και να παροτρύνει τα παιδιά.
- «Αγωγή των αισθήσεων».
- Σεβασμός στην προσωπικότητα του παιδιού.
- Παιδαγωγική ελευθερία.
- «Αγωγή της ειρήνης».
- Πρακτική άσκηση, αισθητηριακές δεξιότητες και κινητικές δεξιότητες.

Με βάση τις μεθόδους της, η Montessori, ίδρυσε όσο ζούσε πολλά σχολεία γνωστά, ως «Σπίτια των παιδιών» ή «Casa dei bambini», και στις πέντε ηπείρους του κόσμου.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Ο Γάλλος γιατρός, νευρο-ψυχίατρος, παιδαγωγός και καθηγητής Ψυχολογίας, Onvide Decroly (1871-1932) ο οποίος ασχολήθηκε με τη νευρολογία και τις διανοητικές ασθένειες ιδρύει το νηπιαγωγείο του Emirtage.

Οι σημαντικές αρχές της θεωρίας του συνοψίζονται παρακάτω:

- Η φύση διαθέτει τα εποπτικά μέσα για τη μάθηση ενός παιδιού.
- Η κατάλληλη μάθηση βρίσκεται εκτός σχολικής τάξης.
- Επιτυχημένη μάθηση είναι όταν κινεί το ενδιαφέρον του μαθητή.
- Οι ψυχολογικές και διανοητικές δυνατότητες του παιδιού είναι διαφορετικές ανά ηλικία.
- Είναι σημαντικό για το παιδί να μπορεί να διαχειριστεί μόνο του τις προβληματικές καταστάσεις.

Σημαντικοί φιλελεύθεροι παιδαγωγοί υπήρξαν εν συνεχεία οι Cousinet, Dottrens, Freinet.

Την ίδια περίπου εποχή ο Celestin Freinet (1896-1966) εισάγει μια νέα μέθοδο, τη μέθοδο του τυπογραφείου στο σχολείο, η οποία χρησιμοποιείται και στο νηπιαγωγείο και έχει στόχο να αναδειξει τα ενδιαφέροντα των παιδιών, την αυτό-έκφραση και την αυτενέργεια μέσα από τη τέχνη (Ντολιοπούλου, 2003). Η παιδαγωγική προσέγγιση του είναι γνωστή ως , «κίνημα Freinet».

Οι κεντρικές παιδαγωγικές αρχές του περιγράφονται ως εξής:

- Η μάθηση χρειάζεται να επιτυγχάνεται με φυσικό τρόπο και να ευνοείται από το πειραματισμό και την εμπειρία.
- Η χειρωνακτική εργασία προσφέρει πολλαπλά οφέλη στην ανάπτυξη του παιδιού.
- Ο δημοκρατικός εκπαιδευτικός και το δημοκρατικό σχολείο δημιουργούν δημοκρατικούς ανθρώπους.

Ο Αμερικανός φιλόσοφος και παιδαγωγός John Dewey (1859-1952) επηρέασε την παιδαγωγική του 20ου αι. και ίδρυσε το 1896 στο Chicago το γνωστό «σχολείο-εργαστήριο» (Laboratory School). Πρόκειται για ένα πειραματικό δημοτικό σχολείο για παιδιά ηλικίας 4 έως 12 ετών όπου τα παιδιά εκπαιδεύονταν με τη μέθοδο «Learning by doing», μάθηση μέσα από την πράξη. Υποστήριξε την παροχή ευκαιριών οικοδόμησης των προσωπικών παραστάσεων των παιδιών μέσα από τις δικές τους εμπειρίες και τη δημιουργία σχέσεων με το κοινωνικό περιβάλλον.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Ο Γερμανός εκπαιδευτικός, Friedrich Froebel, υπήρξε ένας από τους πρωτοπόρους της πρώιμης παιδικής ηλικίας. Ο ίδιος ίδρυσε, το 1837, στη Γερμανία, το «Νηπιακό Κήπο» (Ντολιοπούλου, 2006). Πρόκειται για το πρώτο νηπιαγωγείο που επικεντρώνεται στην εκπαίδευση των νηπίων μέσω της εποπτείας, της αυτενέργειας και του παιχνιδιού. Η φιλοσοφία του Froebel για την εκπαίδευση επικεντρώνεται σε τέσσερις βασικές ιδέες: α) την ελεύθερη έκφραση, β) τη δημιουργικότητα, γ) την κοινωνική συμμετοχή και δ) την έκφραση. Επομένως, η διδασκαλία στο φραιμπελιανό σύστημα περιέχει το μιμητικό παιχνίδι (μιμήσεις επαγγελμάτων), τις ασχολίες στον κήπο, το ρυθμό, τη μουσική και το τραγούδι. Επίσης, στο «Νηπιακό Κήπο» (Kindergarten) τα παιδιά έπαιζαν με τα περίφημα «δώρα» (κύβοι, πλάκες, πηλός, κερί, άμμος, χαρτί, χόρτα, ξύλα κ.λπ) με στόχο να αναπτύξουν τα παιδιά δεξιότητες λεπτής κινητικότητας, προφορικού λόγου καθώς και να καλλιεργήσουν την όραση τους.

Επιπρόσθετα, το έτος 1892 οι αδελφές Agazzi συνέβαλαν σημαντικά στην ανάπτυξη της προσχολικής αγωγής. Υποστήριζαν πως το περιβάλλον του νηπιαγωγείου έπρεπε να είναι όσο το δυνατόν πιο φυσικό και να μοιάζει με οικογένεια. Επίσης πίστευε ότι το σχολείο χρειάζεται να λειτουργεί ως προέκταση της οικογένειας των παιδιών, τα οποία θα κινούνταν ελεύθερα, όπως στο σπίτι τους, και θα συνεργάζονταν με τα υπόλοιπα παιδιά, όπως κάνουν τα αδέρφια. Η μέθοδος αγωγής που χρησιμοποιούσαν είναι τα παιδιά να δουλεύουν ανά ζεύγη. Με αυτό το τρόπο τα παιδιά μαθαίνουν να «πράττουν». Σημαντικό κομμάτι της εκπαίδευσης ήταν η ενασχόληση με δουλειές της καθημερινότητας, όπως το στρώσιμο του τραπέζιου, η ατομική υγιεινή, αλλά και η κηπουρική που θα βοηθούσε το παιδί να έλθει σε επαφή με τη φύση. Η διαφοροποίησή τους από τη φρεμπελιανή αγωγή ήταν ότι έδιναν περισσότερη ελευθερία στα παιδιά ώστε να λαμβάνουν πρωτοβουλίες, αλλά και στη συνεργασία που είχε το σχολείο με τους γονείς των παιδιών (Κυπριανός, 2007).

Στη σύγχρονη εποχή, σημαντική ώθηση στο θεσμό της προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης αλλά και στα αναλυτικά προγράμματα έδωσαν οι παρακάτω θεωρίες. Σύμφωνα με τον Freud, (όπ.αναφ. στο Lightfoot, Cole & Cole, 2009) του οποίου η θεωρία βασίζεται στη κοινωνικό-συναισθηματική ανάπτυξη, κάθε ψυχοσεξουαλικό στάδιο είναι συνδεδεμένο με συγκρούσεις μεταξύ επιθυμιών του κάθε παιδιού και των κοινωνικών προσδοκιών καθώς και το πώς βιώνουν τα παιδιά τις διάφορες συγκρούσεις

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

θα καθορίσει το πώς θα εξελιχθεί η προσωπικότητα τους. Ο B. F. Skinner για πολλές δεκαετίες ήταν ο πρωτοπόρος σχετικά με τις ψυχολογικές και εκπαιδευτικές προσπάθειες (Eliott, Kratochwill κ.α, 2008). Για τον Skinner η συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα μιας αλυσίδας με τρεις κρίκους: (1) μια πράξη που δημιουργείται στον οργανισμό εκ των έξω, (2) μια εσωτερική κατάσταση, (3) ένα είδος συμπεριφοράς. Χωρίς πληροφορίες για τις εσωτερικές συνθήκες κάθε παιδιού ο εκπαιδευτικός δε χρειάζεται να μπαίνει στη διαδικασία να κάνει εικασίες. Ο Jean Piaget, όπου στα μέσα του 20ου αι. διατυπώνει τη θεωρία των τεσσάρων σταδίων της εξέλιξης της σκέψης του παιδιού, υποστήριξε ότι τα παιδιά δεν ανακαλύπτουν τον κόσμο και τον τρόπο με τον οποίος αυτός λειτουργεί αλλά φτιάχνουν τη πραγματικότητα με βάση τις εμπειρίες τους. Ο Vygotsky επεξεργαζόταν μια κοινωνικοπολιτιστική θεωρία της ανάπτυξης η οποία αναδεικνύει το σημαντικό ρόλο του κοινωνικού περιβάλλοντος και της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη της σκέψης του παιδιού και ε) η θεωρία του Gardner, η οποία αναφέρεται στην ύπαρξη διαφορετικών δεξιοτήτων των παιδιών, οι οποίες περιλαμβάνουν ένα σύνολο ειδών νοημοσύνης. Η θεωρία των πολλαπλών τυπών νοημοσύνης περιλαμβάνει τη νατουραλιστική νοημοσύνη, τη μουσική, τη λογικο-μαθηματική, την υπαρξιακή, τη διαπροσωπική, τη κιναισθητική, τη γλωσσική, την ενδοπροσωπική και τη χωροταξική. (Ντολιοπούλου, 2005)

1.3.Η προσχολική εκπαίδευση στην Ευρώπη

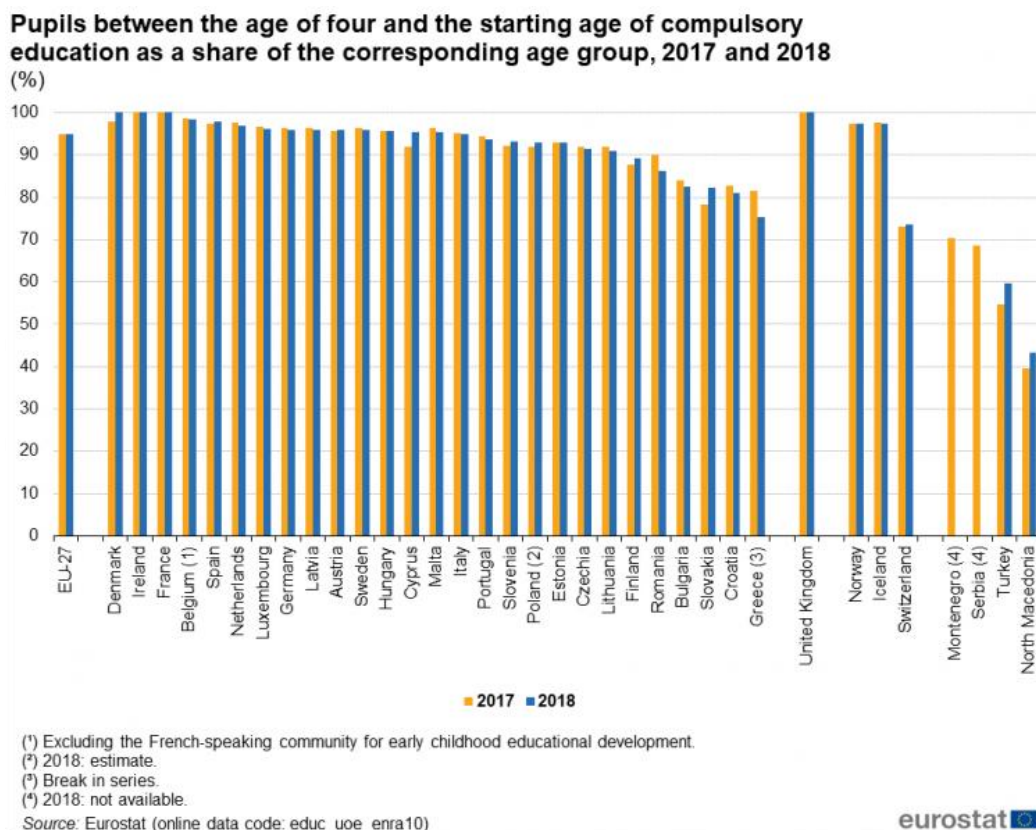
Το Στρατηγικό Πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στην εκπαίδευση και την κατάρτιση 2020 (E.E 2020), που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2009, έθεσε ένα σημείο αναφοράς που έπρεπε να επιτευχθεί (σε ολόκληρη την E.E) έως το 2020. Σύμφωνα με το εν λόγω πλαίσιο τουλάχιστον το 95% των παιδιών ηλικίας μεταξύ τεσσάρων ετών και της ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης πρέπει να συμμετέχει στην εκπαίδευση. Αυτός ο στόχος επιτεύχθηκε σχεδόν το 2016 και το 2017, καθώς το ποσοστό επιτυχίας ήταν 94,9% (βλέπε Πίνακα 1), ωστόσο μειώθηκε οριακά στο 94,8% το 2018. Ειδικότερα, χαμηλά ποσοστά περιγράφονται στην Ελλάδα με 75,2% και μεταξύ 80,0% και 90,0 % στην Κροατία, τη Σλοβακία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Φινλανδία. Συνολικά, 14 κράτη μέλη της E.E ανέφεραν ότι το ποσοστό τους ήταν ήδη πάνω από το

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

σημείο αναφοράς, δηλαδή άνω του 95% το έτος 2018: Μάλτα, Κύπρος, Ουγγαρία, Σουηδία, Αυστρία, Λετονία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Ισπανία, Βέλγιο, Γαλλία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Δανία - οι τέσσερις τελευταίες χώρες σημείωσαν τα υψηλότερα ποσοστά (100%).

Πίνακας 1: Μαθητές από την ηλικία των τεσσάρων έως την αρχική ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης

Τα στατιστικά στοιχεία αποδεικνύουν ξεκάθαρα ότι το επίπεδο συμμετοχής των παιδιών σε προγράμματα προσχολική εκπαίδευσης και φροντίδας αυξάνονται με κάθε χρόνο της ζωής τους. Πιο συγκεκριμένα, το 2011, ένα μέσο όρο σε επίπεδο συμμετοχής 3χρονων παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση σε 28 ευρωπαϊκές χώρες έφτασε το 82%, ενώ στην περίπτωση των 4χρονων το επίπεδο έφτασε στο 91%, των 5χρονων παιδιών σε 95% και των 6χρονων σε 98%. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες διαφορές μεταξύ συγκεκριμένων χωρών. Σε επίπεδο ISCED 0, τα 3χρονα παιδιά που συμμετέχουν σε ποσοστό 50% στη προσχολική εκπαίδευση βρίσκονται σε χώρες όπως: Ιρλανδία,

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Κροατία, Κύπρος, Μάλτα, Πολωνία και Φινλανδία. Στη Δανία τα παιδιά ηλικίας 3 ετών φοιτούν στη προσχολική εκπαίδευση σε ποσοστό 74%. Στις χώρες Ολλανδία και Σουηδία κάθε παιδί που είναι 3 ετών εγγράφεται σε προγράμματα προσχολικής. Στο Βέλγιο, την Ισπανία, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, την Ισλανδία και τη Νορβηγία, η συμμετοχή των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών ανέρχεται σε ποσοστό 40-45%. Περίπου το 30% των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών φοιτούν σε προγράμματα για αρκετές ώρες την εβδομάδα στην Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Μεγάλη Βρετανία. Η χειρότερη κατάσταση καταγράφηκε στις ακόλουθες χώρες: Βουλγαρία, Τσέχικη Δημοκρατία, Λετονία, Μάλτα, Πολωνία, Ρουμανία και Σλοβακία, όπου το επίπεδο συμμετοχής στη πρώιμη εκπαίδευση και φροντίδα για παιδιά κάτω των 3 ετών είναι περίπου 10% ή λιγότερο. Στην Κροατία, Αυστρία και Λετονία, το επίπεδο αυτό είναι περίπου 15%, και στην Εσθονία, την Ιρλανδία και την Ελλάδα περίπου 20% (Ευρυδίκη, 2014).

Ο προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα χρηματοδοτείται από τους γονείς στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες. Μόνο στις χώρες Λετονία, Λιθουανία και Ρουμανία οι γονείς δεν επιβαρύνονται με κανένα κόστος σε αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα. Υψηλό κόστος υπάρχει σε χώρες όπως είναι η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, η Μεγάλη Βρετανία και η Ελβετία. Τέλος, το πιο χαμηλό κόστος που εμφανίζεται σε αυτό το τομέα καταγράφεται σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και στη Σκανδιναβία (Ευρυδίκη, 2014).

1.3.1 Η υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση στην Ευρώπη

Τα τελευταία πέντε χρόνια, υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στο νομικό πλαίσιο που εγγυάται πρόσβαση στη προσχολική εκπαίδευση σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στα περισσότερα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα, η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά από την ηλικία των 6 ετών (βλέπε Πίνακα 2). Συγκεκριμένα, σε 16 εκπαιδευτικά συστήματα, η προσχολική εκπαίδευση είναι υποχρεωτική και αρχίζει συνήθως σε ηλικία 5 ετών. **Η Ουγγαρία** είναι μια χώρα όπου έχει θεσμοθετήσει την

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση από την ηλικία των τριών ετών. Αντίθετα, στην **Εσθονία**, η υποχρεωτική εκπαίδευση ξεκινά από το ηλικία των 7 ετών (Eurydice,2018).

Πίνακας 2: Η ηλικία εισόδου στην υποχρεωτική εκπαίδευση (έτη)

Υποχρεωτική Εκπαίδευση στην Ευρώπη – 2018/19

	Εκπαίδευση/ Κατάρτιση Πλήρους Φοίτησης														Πρόσθετη υποχρεωτική εκπαίδευση/ κατάρτιση μερικής φοίτησης
	Ηλικία Εισόδου					Ηλικία Εξόδου					Διάρκεια (σε έτη)	Καταληκτική Ηλικία			
	3	4	5	6	7	14	15	16	17	18			19		
BE fr				6								18		12	na
BE de				6								18		12	na
BE nl				6								18		12	na
BG			5		7				16					11	na
CZ			5	6				15						10	na
DK				6					16					10	na
DE (11 Länder)				6								18		12	na
DE (5 Länder)				6					16			19		13	na
EE					7				16					9	na
IE				6					16					10	na
EL		4		6				15						11	na
ES				6					16					10	na
FR				6					16					10	na
HR				6	7			15						9	na
IT				6					16					10	na
CY		5	6					15						10	na
LV			5		7				16					11	na
LT				6	7				16					10	na
LU		4		6					16					12	na
HU	3			6					16					13	na
MT			5						16					11	na
NL			5	6							18			13	na
AT			5	6				15						10	18
PL				6	7			15						9	18
PT				6							18			12	na
RO				6						17				11	na
SI				6				15						9	na
SK				6					16					10	na
FI				6	7				16					10	na
SE				6	7				16					10	na
UK-ENG			5						16					11	18
UK-WLS			5						16					11	na
UK-NIR		4							16					12	na
UK-SCT			5						16					11	na

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή/EACEA/Ευρυδίκη, 2018. *Υποχρεωτική Εκπαίδευση στην Ευρώπη – 2018/19*. Ευρυδίκη Στοιχεία και Νούμερα. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επισημαίνεται ότι στα κελιά με πορτοκαλί σημειώνεται, ανάλογα με την ηλικία, η υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση (δημοτικό). Στα κελιά με μπλε σημειώνεται, ανάλογα με την ηλικία, η υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγείο).

1.4. Η προσχολική αγωγή και εκπαίδευση μέσα από τα κείμενα των ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών

Η ανάπτυξη της προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα συγκροτείται και από εξωγενείς παράγοντες, κυρίως από συστάσεις διεθνών οργανώσεων και οργανισμών. Η πρώτη κίνηση ενδιαφέροντος για εκπαιδευτικά προγράμματα προσχολικής αγωγής γίνεται το 1950 από την OMEP (2012). Η Παγκόσμια Οργάνωση για την Προσχολική Αγωγή (O.M.E.P.) είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση που ασχολείται με την εκπαίδευση των παιδιών από τη γέννηση έως τα 8 έτη της και θεωρεί την προσχολική αγωγή τη «βάση, επί της οποίας οικοδομείται η μέλλουσα ζωή της μεγάλης ανθρώπινης κοινωνίας». Η Ελλάδα εκπροσωπείται επίσημα στην OMEP από το 1959. Η OMEP έχει πάνω από 70 κράτη μέλη που συμμετέχουν, καθώς και διασυνδέσεις με όλους τους Διεθνείς οργανισμούς, με στόχο την προώθηση της προσχολικής εκπαίδευσης και την βελτίωση των βασικών αναγκών και υγείας των παιδιών της πρώτης ηλικίας. Παράλληλα, διεθνείς οργανισμοί, όπως η UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης, προτρέπουν στα κράτη να προωθήσουν το θεσμό της προσχολικής αγωγής.

Η UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) ιδρύθηκε το 1945 με στόχο την ενδυνάμωση και υποστήριξη της εκπαίδευσης, της επιστήμης και του πολιτισμού. Όπως αναφέρει ο Τσαούσης (2007), το 2000 η UNESCO, μετά τη σύγκληση του Διεθνούς Συμβουλευτικού Φόρουμ του Προγράμματος Εκπαίδευση για όλους στο Ντακάρ, καθίσταται ο φορέας μιας μόνιμης όπως αποδείχτηκε, παγκόσμιας κινητοποίησης για την προώθηση της εκπαίδευσης. Εκεί αναγνώρισε την εκπαίδευση ως βασικό πανανθρώπινο δικαίωμα και ως προϋπόθεση για

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

την ανάπτυξη, την ειρήνη και τη σταθερότητα στο εσωτερικό των χωρών αλλά και στη μεταξύ τους σχέση και ως προαπαιτούμενη για την αποτελεσματική συμμετοχή στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία και την οικονομία του 21ου αιώνα (UNESCO, 2000).

Το έτος 2002, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Βαρκελώνη αποφάσισε ότι, μέχρι το 2010 τα κράτη-μέλη της Ένωσης να διασφαλίσουν τη παροχή επίσημων υπηρεσιών βρεφονηπιακής μέριμνας στο 33% των παιδιών έως τριών ετών και στο 90% των παιδιών από τεσσάρων έως έξι ετών (European Commission, 2008).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέπτυξε σημαντικό ενδιαφέρον αναφορικά με τη πρόωμη σχολική ηλικία. Συγκεκριμένα, το έτος 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διερευνώντας το θέμα «Αποτελεσματικότητα και Ισότητα» στην ευρωπαϊκή εκπαίδευση και στα εκπαιδευτικά συστήματα αλλά και το 2007 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε απόφαση του για το ίδιο θέμα τέθηκαν υπέρ της προσχολικής εκπαίδευσης και παρότρυναν τα κράτη μέλη να επενδύσουν σε όλους τους τύπους της προσχολικής εκπαίδευσης και να προχωρήσουν σε παρεμβάσεις κατά τη πρόωμη παιδική ηλικία με σκοπό να βελτιωθεί η ποιότητα της εκπαίδευσης. Η συμμετοχή σε προγράμματα της προσχολικής αγωγής είναι ένας από τους δεκαέξι δείκτες για την εκπλήρωση των στόχων της Λισσαβόνας (European Commission, 2008). Με στόχο τον αποτελεσματικότερο διάλογο μεταξύ των κρατών-μελών για την ποιότητα της εκπαίδευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2000) υποβάλλει έκθεση η οποία παρουσιάζει δεκαέξι δείκτες ποιότητας της εκπαίδευσης.

Το 2009 δημιουργήθηκε ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο της Ε.Ε για τη συνεργασία στην εκπαίδευση και κατάρτιση που ονομάστηκε «**Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020**». Μεταξύ των στόχων που έθεσε ως το 2020 είναι : τουλάχιστον το 95% των παιδιών (από τεσσάρων ετών μέχρι την ηλικία υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης) πρέπει να συμμετέχει σε προσχολική εκπαίδευση.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την τελευταία διεθνή έκθεση του ΟΟΣΑ, όπως παρουσιάζεται και στον πίνακα 1, ο μέσος όρος φοίτησης σε προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης (ISCED 02, ηλικίες δηλαδή από 3 έως 6 ετών), στις χώρες του ΟΟΣΑ, αγγίζει το ποσοστό 71% για τα παιδιά των 3 ετών και το 86% για τα παιδιά των 4 ετών, την ίδια στιγμή που η Ελλάδα παρουσιάζεται με μηδενικό ποσοστό για τα πρώτα και με ποσοστό κάτω από το 60% για τα δεύτερα, κατακτώντας την τρίτη θέση πριν το τέλος.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Διαφαίνεται ξεκάθαρα από τα παραπάνω, πως χώρες, όπως η Γερμανία, η Γαλλία, η Σουηδία ή η Δανία, που τα παιδιά τριών και τεσσάρων ετών συμμετέχουν σε δομές προσχολικής εκπαίδευσης σε ποσοστό μεγαλύτερο του 90%, είναι περιττό να θεσμοθετήσουν την υποχρεωτική φοίτηση στο νηπιαγωγείο.

Αξίζει να αναφερθεί πως τα παιδιά που έχουν φοιτήσει στη προσχολική εκπαίδευση κατά ένα έτος περισσότερο παρουσίασαν υψηλότερες επιδόσεις στη γλώσσα και στα μαθηματικά στις έρευνες PIRLS και PISA. Επιπλέον, η ποιοτική προσχολική εκπαίδευση συμβάλλει στην πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και μαθαίνει στα παιδιά να συνυπάρχουν σε ανομοιογενείς κοινωνίες (European Commission, 2014).

Η προσχολική εκπαίδευση επηρεάζει την προσωπική ανάπτυξη, την ακαδημαϊκή εξέλιξη των παιδιών και την κοινωνική και οικονομική ευημερία τους ως ενήλικες (OECD, 2011). Στην ατζέντα των Διεθνών Οργανισμών (UNESCO, 2016) σημειώνεται έντονα η σημασία της επέκτασης της πρόσβασης και η βελτίωση της ποιότητας της προσχολικής εκπαίδευσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δηλώνει πως η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για το μέλλον της Ευρώπης. Θεωρεί, λοιπόν, πως η εκπαίδευση της πρώιμης παιδικής ηλικίας αποτελεί την αφετηρία για δια βίου εκπαίδευση, κοινωνική ένταξη, προσωπική ανάπτυξη και τη διεκδίκηση της κατάλληλης θέσης εργασίας. Για τη διεκπεραίωση όλων των παραπάνω χρηματοδοτεί τα κράτη μέλη να βελτιώσουν την ποιότητα και την προσβασιμότητα σε μονάδες προσχολικής αγωγής και ενθαρρύνει μέσα από ομάδες εργασίας την ανταλλαγή και υιοθέτηση κατάλληλων στρατηγικών με στόχο τις απαραίτητες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που θα οδηγήσουν στην κοινωνική ένταξη των ατόμων (European Commission, 2018).

Το 2016, το 86,3% των παιδιών ηλικίας από τριών ετών έως την ηλικία υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης συμμετείχαν σε επίσημη παιδική φροντίδα ή παρακολουθούσαν προσχολική εκπαίδευση. Ο στόχος της Βαρκελώνης έχει επιτευχθεί σε 12 κράτη μέλη, ενώ τα υπόλοιπα 16 κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη επιτύχει τον στόχο. Το 2017 διαπιστώθηκε ότι κατά μέσο όρο το 94,8% των παιδιών συμμετείχαν στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ολοένα και περισσότερες χώρες στη παγκόσμια κοινότητα αναγνωρίζοντας τα πολλαπλά οφέλη της πρώιμης προσχολικής εκπαίδευσης έχουν πραγματοποιήσει

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

επενδύσεις στην παιδική ηλικία, έχουν αυξήσει τα ποσοστά προσβασιμότητα και έχουν εισαγάγει προγράμματα σπουδών (ΟΟΣΑ, 2015). Ωστόσο σε διάφορες χώρες του κόσμου, η πρόσβαση στη προσχολική εκπαίδευση παραμένει προβληματική. (UNESCO, 2019).

Αξίζει να αναφερθούν οι σημαντικές συστάσεις του OECD (2017) για τα συστήματα προσχολικής αγωγής, οι οποίες είναι οι εξής: (α) δυνατότητα πρόσβασης όλων των παιδιών στις δομές προσχολικής αγωγής ανεξαιρέτως, (β) τήρηση συγκεκριμένης πολιτικής εκπαίδευσης που θα ακολουθείται από όλους και θα συνδέει την προσχολική αγωγή με τη δημοτική εκπαίδευση, (γ) συντονιστικές και συνεργατικές ενέργειες που πρέπει να γίνουν σε κεντρικό και αποκεντρωμένο επίπεδο, (δ) δημόσια χρηματοδότηση μέσω ενός συστήματος που θα δίνει τη δυνατότητα σε όλα τα παιδιά να συμμετέχουν, (ε) παρακολούθηση και την αξιολόγηση των δομών αυτών, (στ) επιλογή κατάλληλα εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού που θα στελεχώσει τις δομές αυτές με αμοιβές που ανταποκρίνονται στο δύσκολο έργο που αναλαμβάνουν.

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), στην Ατζέντα για την Αειφόρο Ανάπτυξη, στο πλαίσιο του σκοπού 4 που αφορά τη διασφάλιση της πρόσβασης σε συμπεριληπτική, αντισταθμιστική, ποιοτική εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, θέτει τον εξής στόχο μέχρι το έτος 2030: *«εξασφάλιση πρόσβασης σε ποιοτικές δομές ανάπτυξης και φροντίδας για τη νηπιακή ηλικία και προσχολικής εκπαίδευσης, για όλα τα αγόρια και κορίτσια»*, με στόχο να είναι έτοιμα για την φοίτηση τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα (United Nations, 2015, σ. 17).

Τον Μάιο του 2018 η Επιτροπή, στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων **«Στόχοι για την εκπαίδευση»**, υπέβαλε πρόταση σύστασης του Συμβουλίου για τις μονάδες προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας υψηλής ποιότητας. Στόχος αυτής της πρότασης είναι να ενθαρρύνει και να στηρίζει τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους να βελτιώσουν την πρόσβαση και την ποιότητα των δικών τους συστημάτων προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας των κοινωνικών δικαιωμάτων, ο οποίος εγκρίθηκε από τα κράτη μέλη στις 17 Νοεμβρίου 2017, επιβεβαίωσε τη σημασία των επίσημων δομών παιδικής φροντίδας. Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή και υψηλής ποιότητας προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα εξυπηρετεί τρεις κύριους σκοπούς: (α) να ενισχυθούν οι δυνατότητες ένταξης των

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

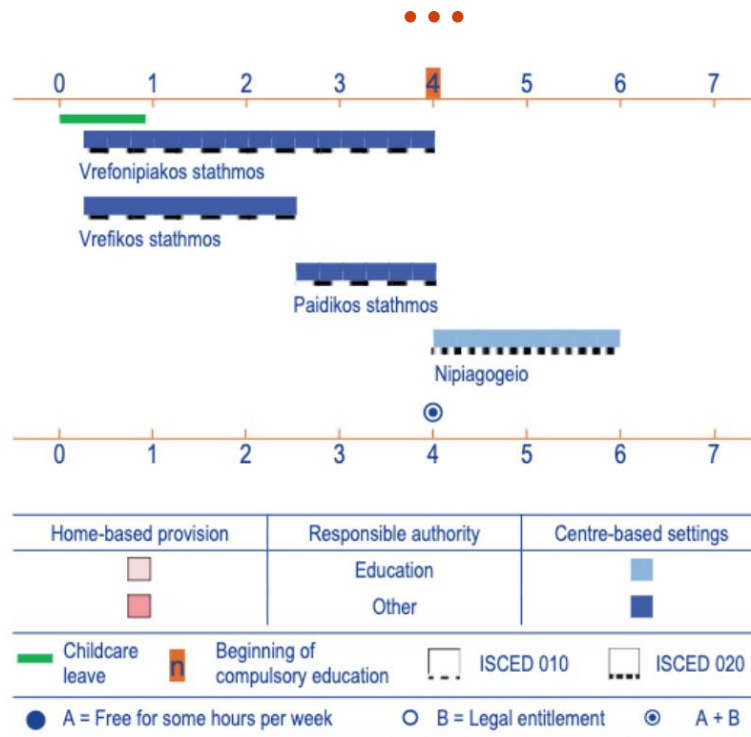
γυναικών με παιδιά στην αγορά εργασίας, (β) να αναπτυχθούν οι γνωστικές και κοινωνικές ικανότητες των παιδιών προσχολικής ηλικίας, (γ) να ενισχυθεί η κοινωνική ένταξη των παιδιών από χαμηλά κοινωνικά στρώματα.

1.5.Η εξέλιξη του θεσμού του Νηπιαγωγείου στην Ελλάδα

Υπάρχουν διάφορες μορφές προσχολικής εκπαίδευσης για παιδιά κάτω των 4 ετών όπως είναι: α) **κέντρα βρεφών** (βρεφονηπιακός σταθμός) για παιδιά ηλικίας 2 μηνών έως 4 ετών, β) **κέντρα φύλαξης παιδιών** (vrefikos stathmos) για παιδιά ηλικίας 2 μηνών έως 2 και μισό έτη , καθώς και γ) **παιδικά κέντρα** (paidikos stathmos) για παιδιά ηλικίας από 2μιση έως 4 ετών (βλέπε Πίνακα 3). Το παραπάνω κέντρα υπάγονται στο Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Τα παιδιά ηλικίας 4 και 5 φοιτούν στο **νηπιαγωγείο**, (nipiagogείο) το οποίο υπάγεται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Το δημοτικό ξεκινά από την ηλικία των 6 ετών.

Πίνακας 3: Μορφές Προσχολικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα και η ηλικία εγγραφής σε αυτές

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Πηγή: European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/key-data-early-childhood-education-and-care-europe-%E2%80%93-2019-edition_en

1.5.1. Η περίοδος της προαιρετικής φοίτησης

Στην Ελλάδα ο θεσμός των νηπιαγωγείων εμφανίζεται με έντονη καθυστέρηση. Αυτό συνέβη εξαιτίας των παρακάτω λόγων: α) έλλειψη οικονομικών πόρων, εκπαιδευτικών, κτιρίων και β) ανύπαρκτη βιομηχανία. (Μπέση, Σαΐτη 2012).

Τα νηπιαγωγεία που υπήρχαν ήταν ιδιωτικά και η πρώτη κρατική παρέμβαση στο πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης πραγματοποιείται το 1985 με τον νόμο «Περί Στοιχειώδους Δημοτικής Εκπαίδευσης (Ν. ΒΤΜΘ'/5-10-1985) όπου και γίνεται η αντικατάσταση του μέχρι τότε όρου «νηπιακός κήπος» σε «νηπιαγωγείο» (Μπάκας, 2014). Σκοπός της εκπαίδευσης στην Ελλάδα σύμφωνα με τον νόμο του 1985 (ΦΕΚ 167/Α/30-9-1985), είναι να συμβάλει στην «ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά».

Με το Διάταγμα της 30 Απριλίου 1896 «περί συστάσεως νηπιαγωγείων» θεσμοθετείται το πρώτο επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα προσχολικής Αγωγής στην Ελλάδα. Το ίδιο ορίζει τη δυνατότητα να φοιτήσουν παιδιά ηλικίας από 3 έως και 6 ετών. Το έτος 1897 η Αικατερίνη Λασκαρίδου, σημαντική προσωπικότητα στην ιστορία της προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα, ιδρύει το «Διδασκαλείο Νηπιαγωγών και Παιδονόμων» με στόχο να εκπαιδεύσει προσωπικό με τα πρότυπα του Froebel που θα επανδρώσουν τα νηπιαγωγεία (Μπέση, Σαΐτη, 2012).

Το 1913 ο Ελευθέριος Βενιζέλος προχωρεί στην εφαρμογή μιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Ο Ι. Τσιριμώκο κατατάσσει στη βουλή νομοσχέδια τα οποία καθόριζαν τον τρόπο ίδρυσης νηπιαγωγείων, την ηλικία εισόδου παιδιών (5 ετών) αντί των 3 που επιτρεπόταν καθώς και τον αριθμό (80) των νηπίων που αντιστοιχούν σε κάθε νηπιαγωγό (Δημαράς, 1974).

Ο θεσμός του Νηπιαγωγείου αναγνωρίστηκε από το ελληνικό κράτος το 1929 με τον Νόμο 4397/1929 (ΦΕΚ 309/Α/24-08-1929) όπου άρχισε να υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας (Κωνσταντίνου, Σταθάκης, 2015). Παράλληλα όμως με την αύξηση των νηπιαγωγείων το 1922 άρχισε και η ανάπτυξη των παιδικών σταθμών το 1926.

Το 1954 το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο του Υπουργείου Παιδείας παρέχει δοκιμαστικά στα νηπιαγωγεία της χώρας ένα σχέδιο Αναλυτικού Προγράμματος, το οποίο αρχικά τροποποιήθηκε από τους νηπιαγωγούς (Λυκιαρδοπούλου, 2006). Έπειτα από την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1959 θεσπίζεται με Βασιλικό Διάταγμα το 1962 το πρώτο επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα του νηπιαγωγείου και είχε ισχύ ως το σχολικό έτος 1980-1981 (Ντολιοπούλου, 2005). Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του 1974-1977, ψηφίζεται ο Νόμος 309/76 (ΦΕΚ100, τ. Α'), όπου περιλαμβάνει τα νηπιαγωγεία μαζί με τα δημοτικά σχολεία στο πλαίσιο της πρώτης βαθμίδας της Γενικής Εκπαίδευσης (άρθρο 3), καθορίζεται η διετής φοίτηση σε αυτά και η εγγραφή των νηπίων που συμπληρώνουν τα 3,5 έτη την 1η Οκτωβρίου (άρθρο 4, παρ. 2). Τέλος, διευκρινίζει πως η φοίτηση στα

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

νηπιαγωγεία *«δύναται να καταστεί υποχρεωτική εις περιοχές της Χώρας»* (άρθρο 4, παρ. 3). (Παρούτσας, 2012).

Το έτος 1975 ψηφίζεται το Σύνταγμα που έχει ισχύ έως σήμερα, σύμφωνα με το οποίο η παιδεία δεν τελεί απλώς *«υπό την ανωτάτην εποπτείαν του Κράτους»*, αλλά αποτελεί *«βασική αποστολή του Κράτους»* (άρθρο 16, παρ. 2).

Το 1980, με το προεδρικό διάταγμα 476/1980 (ΦΕΚ 132/Α'/22-5-1980), παρέχεται νέο Αναλυτικό ωρολόγιο πρόγραμμα στους νηπιαγωγούς, προσφέροντας τη δυνατότητα φοίτησης παιδιών από όλα τα κοινωνικά στρώματα.

Από το 1980 η προσχολική αγωγή στην Ελλάδα αντιμετωπίζεται ως μέσο καταπολέμησης του αποκλεισμού και των διακρίσεων, διατηρώντας όμως την ύπαρξη δύο διαφορετικών θεσμών για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας (4 – 6 ετών): Παιδικός Σταθμός και Νηπιαγωγείο. Η πρόσβαση στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς εξασφαλίζεται με εισοδηματικά και κοινωνικά κριτήρια, ενώ τα νηπιαγωγεία εντάσσονται στο πρόγραμμα της Ζώνης Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, και ιδρύονται σε οικονομικά και κοινωνικά υποβαθμισμένες περιοχές (Νικολαΐδης, 2017).

Για πρώτη φορά με το νόμο 1566/1985 δίνεται η δυνατότητα να εντάσσονται τα νηπιαγωγεία και σε κέντρα τα οποία λειτουργούν μαζί με κρατικούς παιδικούς σταθμούς (παιδικά κέντρα), επιχειρώντας ένα ενιαίο σχήμα προσχολικής αγωγής (Κυπριανός, 2010).

Με το Ν. 2525/1995 (άρθρο 10, παρ. 1α) καθορίζεται η ηλικία εγγραφής των νηπίων και διευκρινίζεται πως το ελάχιστο όριο φοίτησης στο νηπιαγωγείο είναι η συμπλήρωση των 4 ετών την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής. Έπειτα από δύο χρόνια, το 1997, θεσπίζεται η λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου του οποίου ο στόχος είναι *«η αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής και η ολοκληρωμένη προετοιμασία των νηπίων για το Δημοτικό Σχολείο, η ενίσχυση του ρόλου της κρατικής μέριμνας με στόχο τη μείωση των μορφωτικών και κοινωνικών διακρίσεων και η εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων»* (Νόμος 2525/1997, άρθρο 3, παρ.1). Το ολοήμερο νηπιαγωγείο λειτουργεί για πρώτη φορά με οκτάωρο ωράριο και δύο νηπιαγωγούς (Κυπριανός, 2007).

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Ένα χρόνο αργότερα εκδίδεται το Προεδρικό Διάταγμα 200 (ΦΕΚ 161/1998, τχ. Α'), που διευκρίνισε εκ νέου ότι, σε περίπτωση που ο αριθμός των εγγράφων για το νηπιαγωγείο είναι μεγάλος, προηγούνται τα νήπια Α' ηλικίας και μόνο όταν υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις τότε θα εγγράφονται και νήπια Β' ηλικίας μέσω κλήρωσης.

Το 2003, με την υπ' αριθμ. Α. 21072β/Γ2/03 υπουργική απόφαση (Φ.Ε.Κ. 304/2003, τχ. Β'), καθορίζεται το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) για το Νηπιαγωγείο (ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ, 2003), ενώ στη σχετική εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ, με αριθμό πρωτοκόλλου Φ.32 / 344 / 85330 / Γ1/31-8-2005 αναγνωρίζεται η σημαντικότητα της προσχολικής αγωγής και η διάθεση της πολιτείας να καλύψει όλες τις ανάγκες για φοίτηση στα Νηπιαγωγεία της χώρας, χωρίς όμως να εφαρμοστεί η υποχρεωτικότητα του θεσμού (Χατζηστεφανίδου, 2008)

1.5.2. Η περίοδος της υποχρεωτικής φοίτησης

Μετά από έντονες πιέσεις που άσκησε η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας (Δ.Ο.Ε, 2006) για τη θεσμοθέτηση της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης, τον Δεκέμβριο του 2006 ψηφίστηκε νόμος που θέσπιζε την υποχρεωτικότητα ενός έτους στο νηπιαγωγείο (Ν.3518, άρθρο 73, ΦΕΚ 272 τ. Α', 21.12.2006). Σύμφωνα με το νόμο αναφέρονται τα εξής: *«Η φοίτηση στα νηπιαγωγεία είναι διετής και εγγράφονται σε αυτά νήπια που συμπληρώνουν την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής ηλικία τεσσάρων (4) ετών. Η φοίτηση όσων την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν ηλικία πέντε (5) ετών είναι υποχρεωτική. Όσα Νηπιαγωγεία, ύστερα από την εγγραφή όλων των νηπίων Α' ηλικίας διαθέτουν κενές θέσεις, μπορούν να δεχτούν την φοίτηση των νηπίων Β' ηλικίας, (προ-νήπια). Την ίδια στιγμή, τα νήπια Β' ηλικίας έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν σε δημόσιους και ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς.*

Αξίζει να τονιστεί πως από το σχολικό έτος 2011-2012 κατέστη υποχρεωτικό για τη φοίτηση στο Δημοτικό σχολείο η Βεβαίωση Παρακολούθησης Νηπιαγωγείου. Σύμφωνα με την εγκύκλιο με Αρ.Πρωτ.Φ.12/570/67123/Γ1/14-06-2011, το Υπουργείο

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Παιδείας αναφέρει ότι: *«Η φοίτηση των νηπίων τα οποία μέχρι και την 31η Δεκεμβρίου του 2010 συμπληρώνουν ηλικία πέντε ετών, έχει γίνει πλέον υποχρεωτική, σύμφωνα με το άρθρο 73 του Νομού 3518/2006 (ΦΕΚ 272Α /2006) και με την Φ.6/278/56068/Γ1/17-5-2011 Υ.Α, με την οποία καθορίζεται ο τρόπος της Βεβαίωσης Παρακολούθησης Νήπιου, η οποία είναι ένα από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την εγγραφή στην Α' τάξη του δημοτικού σχολείου. Σε όσα Νηπιαγωγεία, μετά την εγγραφή όλων των νηπίων πρώτης ηλικίας υπάρχουν κενές θέσεις, γίνονται δεκτά τα νήπια δεύτερης ηλικίας, (προ-νήπια) για την εγγραφή των οποίων εφαρμόζονται οι διατάξεις του Π.Δ 200/1998 (ΦΕΚ 161Α)».*

1.6. Η εκπαιδευτική πολιτική για την προσχολική αγωγή και εκπαίδευση στο σύγχρονο ελληνικό συγκείμενο

Στις 9 Μαΐου 2017, ο Πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας σε συνέντευξη Τύπου που έδωσε στο Υπουργείο Παιδείας στο πλαίσιο του τριετούς σχεδιασμού για την Εκπαίδευση, δήλωσε πως σε βάθος τριετίας, δεν θα υπάρχει κανένα παιδί από 4 ετών και πάνω που δε θα φοιτήσει στη προσχολική εκπαίδευση, όμως *«θα είναι στη δυνατότητα των γονέων να επιλέξουν σε ποια δομή θα στείλουν τα παιδιά τους»* (ΥΠΠΕΘ, 2017β), πρόσθεσε επιπλέον πως *«πιστεύουμε στο δικαίωμα πρόσβασης όλων των Ελλήνων, ανεξαιρέτως οικονομικής κατάστασης, σε μια σύγχρονη και ποιοτική δημόσια Παιδεία»*. Είναι εύλογο να τονιστεί πως στις παραπάνω ανακοινώσεις παρατηρείται μία αντίφαση, καθώς η μόνη δομή που προσφέρει εκπαίδευση στην Ελλάδα, σύμφωνα πάντα με τα διεθνή κριτήρια (pre-primary education, ISCED 02), είναι το Νηπιαγωγείο (OECD, 2017). Το δικαίωμα των γονέων στην επιλογή οποιασδήποτε άλλης δομής θέτει, εξ' ορισμού, τα νήπια Β' ηλικίας (4-5 ετών) εκτός εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Επιπρόσθετα, η επιδότηση της φοίτησης νηπίων Β' ηλικίας σε μονάδες Φ.Π.Α.Δ. μέσω της «αξίας τοποθέτησης» (voucher) (ΕΕΤΑΑ), καλύπτοντας το σύνολο ή ένα μέρος της αξίας των προσφερόμενων υπηρεσιών, συνιστά ένα κίνητρο για την επιλογή τους από γονείς με χαμηλό εισόδημα, που ενδιαφέρονται για τη παροχή σίτισης στο πλαίσιο των παιδικών ιδρυμάτων.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Αναφορικά με τη φοίτηση στο Νηπιαγωγείο, ο θεσμός της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης καθιερώθηκε χωρίς να γίνουν οι απαραίτητες αλλαγές, όπως η αύξηση του προσωπικού και η επέκταση των κτιριακών υποδομών, με αποτέλεσμα η φοίτηση των νηπίων Β' ηλικίας στο Νηπιαγωγείο να εξαρτάται από κληρώσεις. (ΥΠΑΙΘΠΑ, 2013).

Ωστόσο, το σύνολο των δημοτικών δομών δεν είναι αρκετό για να καλύψει τη ζήτηση, δωρεάν ή επί πληρωμή, για τις ηλικίες κάτω των 5 ετών, με αποτέλεσμα να απορρίπτονται από αυτούς δεκάδες χιλιάδες παιδιά κάθε χρόνο (ΥΠΑΙΘΠΑ, 2013), υπάρχουν όμως αρκετοί υποστηρικτές που αντιτίθενται έντονα στο θεσμό της υποχρεωτικής φοίτησης των νηπίων Β' ηλικίας στο Νηπιαγωγείο (η οποία θα ελευθέρωνε θέσεις στους παιδικούς σταθμούς για τα παιδιά μικρότερης ηλικίας), επιχειρηματολογώντας πως η εν λόγω πολιτική απόφαση θα οδηγήσει σε «κλείσιμο και απαξίωση» των δημοτικών παιδικών σταθμών (Αυτοδιοίκηση, 2017).

Το 2018, η κυβέρνηση επέκτεινε την υποχρεωτική εκπαίδευση σε παιδιά ηλικίας 4 ετών. Μια προσέγγιση σταδιακής εφαρμογής είχε προγραμματιστεί και, από το 2019/20, 289 από τους 332 δήμους είχαν ήδη 2 χρόνια υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση που ισχύει για παιδιά 4-5 ετών. Η πλήρης εφαρμογή αναμένεται έως το 2021. Ο ΟΟΣΑ (2016) έχει επίσης υπογραμμίσει στο παρελθόν τη σημασία της παροχής προσχολικής αγωγής για όλες τις οικογένειες ανάμεσα στα οφέλη είναι και η ενθάρρυνση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και η αντιμετώπιση των ανισοτήτων. (OECD, 2020).

Το Σεπτέμβριο του 2020 εφαρμόζεται η δίχρονη υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση σε 327 από τους 332 δήμους της χώρας. Με νομοθετική ρύθμιση δόθηκε μεγαλύτερο περιθώριο χρόνου προσαρμογής, συγκεκριμένα, ένας ακόμη χρόνος, σε πέντε ιδιαίτερα πολυπληθείς δήμους της χώρας λόγω των δυσκολιών που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν όπως η ανεύρεση ή δημιουργία ικανού αριθμού αιθουσών. Πρόκειται για τους Δήμους της Αθήνας, της Καλλιθέας, του Ζωγράφου, της Νέας Σμύρνης και της Νεάπολης Συκεών.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Η επιλογή σχολείου είναι τυπικά περιορισμένη και τούτο συμβαίνει γιατί οι μαθητές φοιτούν σε δημόσια σχολεία με βάση την κατοικία τους ακόμη και αν υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις σε άλλα σχολεία. Στην πράξη αυτό μπορεί να ενισχύει ακούσια τον οικιστικό διαχωρισμό (OECD, 2020).

1.7. Η σπουδαιότητα της προσχολικής αγωγής: οι κοινωνικές πτυχές του νηπιαγωγείου

Από ιστορική άποψη είναι σίγουρο πως ο κοινωνικός παράγοντας είναι εκείνος που χρησίμευσε ως αφετηρία για την δημιουργία νηπιαγωγείων αλλά και «παιδότοπων για όσα παιδιά των οποίων οι μητέρες χρειαζόταν να εργαστούν. Ακόμη και σήμερα, τα νηπιαγωγεία υπάρχουν για να προστατεύσουν τα παιδιά από τους ποικίλους κινδύνους του δρόμου και τους ολέθριους πειρασμούς του πολιτισμού (Καρράς, 2014).

Ξεκινώντας από την υπενθύμιση κάποιων πτυχών της ψυχοκοινωνικής εξέλιξης του παιδιών χρειάζεται να επισημανθεί ότι το οικογενειακό περιβάλλον είναι εκείνο που συμβάλλει στην ανάπτυξη του παιδιού και το οποίο του είναι απαραίτητο για την εξέλιξη του. Ωστόσο η ποιότητα αυτού του περιβάλλοντος θα καθορίσει κατά ένα μέρος την συγκρότηση της προσωπικότητας ενός παιδιού.

Ο σπουδαίος ψυχολόγος Henri Wallon απέδειξε πως για να αναπτυχθεί κανονικά το «εγώ» του παιδιού χρειάζεται να συνάπτει σχέσεις με τους άλλους δια μέσου της ασταμάτητης διαλεκτικής του «εγώ» και των «άλλων». Έτσι, σκοπός του νηπιαγωγείου είναι και η ανάπτυξη διάφορων μορφών κοινωνικότητας.

Είναι εξίσου σημαντικό να τονιστεί πως όταν το παιδί γίνεται τριών ετών περίπου το οικογενειακό περιβάλλον γίνεται ανεπαρκές και είναι καιρός πια να έρχεται σε επαφή με άλλα παιδιά όπου μέσα από την αντιπαραβολή των γνώσεων τους να καταφέρουν να συνάψουν καινούριους κοινωνικούς δεσμούς. Αυτός είναι και ένας από τους σκοπούς της προσχολικής αγωγής. Η ανταλλαγή εμπειριών με τα άλλα παιδιά θα συμβάλλει στην εξέλιξη του ψυχολογικού και κοινωνικού ορίζοντα του παιδιού.

Για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός καθίσταται απαραίτητο να ενταχθούν στο νηπιαγωγείο τα παιδιά όλων των κοινωνικών στρωμάτων. Το σχολείο δεν πρέπει να γίνει

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

ένα μέσο διάκρισης και να χωριστεί σε δύο ομάδες, δηλαδή στα παιδιά των μη προνομιούχων οικογενειών και στα παιδιά που προέρχονται από εύπορες οικογένειες.

Ο ρόλος της προσχολικής αγωγής είναι να παρέχει στα παιδιά το δικαίωμα στον ίδιο σεβασμό και στις ίδιες πιθανότητες να αναπτυχθούν ισάξια. Στο συγκεκριμένο σημείο πρέπει να επισημανθεί πως εκείνο που θα συμβάλει πιο πολύ στο να επιτύχει το παιδί στο δημοτικό σχολείο δεν είναι οι γνώσεις που έχει αποκτήσει στη προσχολική εκπαίδευση αλλά το κατά πόσο έχει αναπτύξει κοινωνικές δεξιότητες. Τα προγράμματα της προσχολικής αγωγής στοχεύουν και σε μη προνομιούχα παιδιά και με αυτό τον τρόπο επηρεάζονται σοβαρά ζητήματα ισότητας στο χώρο της εκπαίδευσης. Λόγω του ότι οι γονείς συνεχώς εργάζονται και η οικονομική ευημερία προέρχεται από τα υψηλά ποσοστά απασχόλησης, η προσχολική εκπαίδευση έχει καθιερωθεί ως αναγκαία σε πολλές χώρες καθώς επιτρέπει την απασχόληση των γονέων. Στην Ελλάδα, το ποσοστό των γυναικών που εργάζεται ανέρχεται στο 43,8% (International Labor Organization, 2021).

Σε σχέση με το ζήτημα αυτό, σύμφωνα με το μοντέλο του Goleman (1998) οι κοινωνικές ικανότητες αποτελούνται από δύο υπό-ομάδες ικανοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, αποτελούνται από:

α) την Ενσυναίσθηση

- ⇒ Κατανόηση των άλλων: κατανόηση των συναισθημάτων και των σκέψεων των άλλων
- ⇒ □□ Προσανατολισμός στη παροχή υπηρεσιών: γνώση των αναγκών των άλλων
- ⇒ Ενίσχυση της ανάπτυξης των άλλων: πρακτικές για να μπορέσουν να αναπτυχθούν και να καλλιεργηθούν οι άλλοι
- ⇒ Σωστός χειρισμός της διαφορετικότητας: παροχή ευκαιριών σε διαφορετικά είδη ατόμων
- ⇒ Πολιτική αντίληψη: κατανόηση των συναισθημάτων της ομάδας και καλλιέργεια των σχέσεων

β) τις Κοινωνικές δεξιότητες:

- ⇒ Επιρροή: ικανότητα πειθούς
- ⇒ Επικοινωνία: έκφραση σωστών μηνυμάτων
- ⇒ Ηγεσία: ικανότητα καθοδήγησης ανθρώπων

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

- ⇒ Δράση όσον αφορά την αλλαγή: σωστή διαχείριση των αλλαγών
- ⇒ Χειρισμός διαφωνιών: επίλυση διαφωνιών
- ⇒ Καλλιέργεια δεσμών: καλλιέργεια λειτουργικών σχέσεων για την επίτευξη των σκοπών μας
- ⇒ Σύμπραξη και συνεργασία: συνεργασία για την επιτυχία συλλογικών στόχων
- ⇒ Ομαδικές ικανότητες: δημιουργία συνοχής στην ομάδα για την επιτυχία συλλογικών στόχων

Αρκετοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι τα παιδιά με ανεπτυγμένες κοινωνικές δεξιότητες παρουσιάζουν θετικά αποτελέσματα όπως είναι, η προ-κοινωνική συμπεριφορά ενώ τα παιδιά που δεν έχουν αναπτυχθεί κοινωνικά συχνά γίνονται βίαια προς τους συμμαθητές και τους δασκάλους τους (Sokal, Katz, 2017).

Τα τελευταία χρόνια μέσα από το πλήθος ερευνών στην ψυχολογία, την παιδαγωγική και τις νευρο-επιστήμες αναγνωρίζεται η καθοριστική σημασία της ποιότητας στην προσχολική αγωγή και εκπαίδευση για την ενήλικη ζωή των παιδιών (Κυπριανός, 2007).

Είναι γεγονός πως υπάρχει μια πληθώρα ισχυρών στοιχείων, συχνά από διαχρονική έρευνα, σχετικά με τον ευεργετικό αντίκτυπο της πρώιμης παιδικής εκπαίδευσης και φροντίδας στη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, καθώς και στην μεταγενέστερη σχολική τους σταδιοδρομία. Η μάθηση και η εκπαίδευση, πράγματι, δεν ξεκινούν όταν ένα παιδί εγγράφεται στην υποχρεωτική εκπαίδευση, αλλά πολύ νωρίτερα (European Commission, 2014). Οι έρευνες των Carneiro και Heckman (2003) και Heckman και Masterov (2004) επιβεβαιώνουν ότι προκύπτουν κενά δεξιοτήτων πριν από την υποχρεωτική εκπαίδευση. Η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έχει στόχο να εισάγει τα παιδιά σε οργανωμένες δραστηριότητες έξω του οικογενειακού πλαισίου.

Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά που φοίτησαν στη προσχολική εκπαίδευση έχουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από εκείνα που δεν το έκαναν (Barnett, 2011, Barnett and Masse, 2007; Heckman, 2006). Τα παιδιά που συμμετέχουν στην πρώιμη παιδική εκπαίδευση και φροντίδα αποδίδουν γενικά καλύτερα στο σχολείο (όσον αφορά τις βαθμολογίες των τεστ για την αριθμητική και τον γραμματισμό), έχουν περισσότερες πιθανότητες να ολοκληρώσουν το σχολείο και να φοιτήσουν στο πανεπιστήμιο.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Η βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι η πρώιμη παιδική ηλικία είναι το στάδιο στο οποίο η εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσει αποτελεσματικότερα την ανάπτυξη του παιδιού και, κατά συνέπεια, να έχει αντίκτυπο σε όλη τη ζωή του. Τα παιδιά που έχουν παρακολουθήσει υψηλής ποιότητας εκπαίδευση στα πρώτα χρόνια της ζωής τους παρουσιάζουν υψηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις, ενώ επίσης επιδεικνύουν καλύτερη κοινωνική ανάπτυξη (Heckman 2011; Karoly et al. 2005, Sylva et al. 2014).

Έχει διαπιστωθεί ότι τα παιδιά που λαμβάνουν προσχολική εκπαίδευση με ποιότητα έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να αποκτήσουν σημαντικά προσόντα και απασχόληση κατά την ενηλικίωση (Melhuish, 2014, Sylva et al. 2014, Eurydice, 2015). Το οικονομικό επιχείρημα για επένδυση σε ποιοτική παροχή προσχολικής εκπαίδευσης υποστηρίζεται επίσης από μελέτες που δείχνουν ότι η προσχολική εκπαίδευση βοηθά τους γονείς να συνδυάζουν πιο εύκολα την εργασία και την οικογένεια (Andersen, 2013) και μπορεί επομένως να έχει αντίκτυπο στην οικονομική κατάσταση των γονέων.

Επίσης, τα αποτελέσματα της μελέτης των Anders κ.α (2013) δείχνουν πως η ποιότητα της προσχολικής εκπαίδευσης παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα, η ποιότητα του προγράμματος σπουδών, οι παιδαγωγικές πρακτικές και ένα ασφαλές κοινωνικό-συναισθηματικό περιβάλλον είναι ένας προγνωστικός παράγοντας για την ύπαρξη θετικών αποτελεσμάτων.

Τόσο στη διεθνή έκθεση του ΟΟΣΑ (2016, σ. 298), όσο και στην έκθεση του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα (OECD, 2017 σ. 36), αναφέρεται ότι η φοίτηση σε δομές προσχολικής εκπαίδευσης (pre-primary education) για περισσότερο από ένα χρόνο οδηγεί σε καλύτερες επιδόσεις στο πρόγραμμα PISA, ακόμη κι αν ελεγχθεί η μεταβλητή του κοινωνικό-οικονομικού υποβάθρου. Επίσης, αναφέρει ότι η φοίτηση στην προσχολική εκπαίδευση είναι ευεργετική για μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Στην έκθεση του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα (OECD, 2017, σ.36) ορίζεται σαφώς το Νηπιαγωγείο -και μόνο- ως μονάδα προσχολικής εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, στοιχεία για την εκπαίδευση στην Ελλάδα αναφέρουν ότι «στην Ελλάδα, ο μέσος όρος επίδοσης των μαθητών που είχαν φοιτήσει σε σχολεία προσχολικής εκπαίδευσης για διάστημα πλέον του έτους ήταν 69 μονάδες υψηλότερα στην κλίμακα ανάγνωσης του PISA από όσους δεν φοίτησαν καθόλου και μάλιστα αφού λήφθηκε υπόψη το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών, ο μέσος όρος επίδοσης είναι 49 μονάδες».

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα υπογραμμίζουν τη σπουδαιότητα της προσχολικής εκπαίδευσης και διεθνείς συγκρίσεις παιδιών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δείχνουν υψηλές αναλογίες εγγραφών μεταξύ τόσο των ευνοούμενων όσο και των μη ευνοούμενων ελλήνων παιδιών. (ΟΟΣΑ, 2011, σ. 167).

Το καθολικό δικαίωμα φοίτησης σε ποιοτικές υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας εντείνει στην μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και στη μείωση του χάσματος ικανοτήτων ανάμεσα στα παιδιά που προέρχονται από διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο (Συμβούλιο της Ε.Ε., 2019).

Η φοίτηση σε σχολεία που εφαρμόζουν προγράμματα ειδικά διαμορφωμένα με σκοπό να αναπτύξουν συγκεκριμένες δεξιότητες ειδικές για την ηλικιακή ομάδα έχουν ως αποτέλεσμα να ωφελούν περισσότερο τα παιδιά σε σύγκριση με το να φοιτούν σε προγράμματα φροντίδας και φύλαξης (Pianta et al., 2009). Στην Ελλάδα, το Νηπιαγωγείο αποτελεί μέρος του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και είναι η μόνη θεσμοθετημένη δομή που έχει σχεδιαστεί για να προσφέρει οφέλη στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα.

1.8 Θέσεις για την υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση

Οι Δάβουλου και Παπαδοπούλου (2017) υποστηρίζουν ότι το πιο σπουδαίο όφελος της διετούς φοίτησης στο Νηπιαγωγείο προκύπτει από τη συνεκπαίδευση νηπίων Α' και Β' ηλικίας (4 – 6 ετών) στο πλαίσιο των μεικτών ηλικιακά τμημάτων. Η Ντολιοπούλου (2004) θεωρεί πως η συνεκπαίδευση των νηπίων Α' και Β' ηλικίας δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να κοινωνικοποιηθούν και να αναπτύξουν τα ενδιαφέροντά τους, τις δεξιότητες και τις ανάγκες τους. Ακόμη, τα παιδιά με αυξημένη ανάπτυξη σε ποικίλους τομείς επωφελούνται από τη μεικτή ομάδα, διότι αναπτύσσουν δεξιότητες συνεργασίας, ενώ μαθαίνουν να είναι λιγότερο ανταγωνιστικά, αποκτώντας παράλληλα μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και κίνητρα για μάθηση (Ντολιοπούλου, 2004). Η συνεκπαίδευση συμβάλλει ακόμη στην αποδοχή και το σεβασμό της διαφορετικότητας των δεξιοτήτων των παιδιών που φοιτούν στο Νηπιαγωγείο (Ευαγγέλου, 2007).

Μια επιπλέον ωφέλεια από την δίχρονη υποχρεωτική φοίτηση στο Νηπιαγωγείο είναι η δυνατότητα της πρώιμης παρέμβασης η οποία προκύπτει από την ύπαρξη

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

επαρκούς χρόνου για την παρατήρηση και τον εντοπισμό από τους/τις εκπαιδευτικούς των παιδιών τα οποία παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες και τον προγραμματισμό των κατάλληλων ενεργειών, σε συνεργασία με θεσμικούς φορείς (Συντονιστές Εκπαιδευτικού Έργου, Κ.Ε.Σ.Υ., Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα), με σκοπό να σχεδιαστούν εκπαιδευτικές παρεμβάσεις όπου είναι απαραίτητο. Τέλος, η πρόωπη ανίχνευση εκτός του ότι παρέχει το δικαίωμα στα παιδιά να λάβουν την απαιτούμενη υποστήριξη εγκαίρως από επίσημους κρατικούς φορείς (Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση, 2014) μειώνει επίσης και τη πιθανότητα της επανάληψης φοίτησης στο Νηπιαγωγείο.

Το όφελος της δίχρονης φοίτησης στο Νηπιαγωγείο είναι καθοριστικός και για την ομαλή μετάβαση των νηπίων στο Δημοτικό. Οι πρακτικές που συμβάλλουν στην ομαλή μετάβαση των παιδιών στο Δημοτικό πραγματοποιούνται στο Νηπιαγωγείο σε συνεργασία με τους γονείς, αλλά και το Δημοτικό σχολείο, μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα που οργανώνονται από τους/τις εκπαιδευτικούς (Αλευριάδου κ.α., 2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1. Κοινωνικές αναπαραστάσεις γονέων: αποτελέσματα από την ελληνική και διεθνής βιβλιογραφία

Έχει σημειωθεί ότι οι πεποιθήσεις και οι προσδοκίες των γονέων για την εκπαίδευση επηρεάζουν επίσης τον τύπο του οικιακού περιβάλλοντος που παρέχουν στα παιδιά τους, κάτι που μπορεί να επηρεάσει τα κίνητρά τους και τις δεξιότητες γραμματισμού. Επιπλέον, η έρευνα των Bushaw (2010) αποκάλυψε ότι οι πολυάσχολοι επαγγελματίες γονείς εκτιμούν τη σχολική εκπαίδευση, αλλά μερικές φορές απορροφώνται τόσο από τη σταδιοδρομία και τα προσωπικά τους ενδιαφέροντα που δεν περνούν πολύ χρόνο με τα παιδιά τους. Για να το αντισταθμίσουν πάνε τα παιδιά τους στα καλύτερα σχολεία, αναθέτοντας έτσι τα παιδιά τους σε αυτούς που θεωρούν ικανούς, μισθωτούς επαγγελματίες. Κάνουν το ίδιο και σε άλλες πτυχές της ζωής των παιδιών τους, παρέχοντας εμπειρίες στα παιδιά τους μέσω προγραμμάτων και υπηρεσιών που τους απασχολούν.

Μια μελέτη που διεξήχθη από τη Davis-Kean (2005) βρήκε ότι οι πεποιθήσεις και οι προσδοκίες των γονέων για τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα των παιδιών τους σχετίζονται με το επίπεδο εκπαίδευσης που είχαν επιτύχει οι γονείς, καθώς και με κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. Από την άλλη πλευρά, οι κοινωνικο-δημογραφικοί παράγοντες έχουν βρεθεί ότι σχετίζονται με τις αντιλήψεις, τις προσδοκίες και την ικανοποίηση που νιώθουν για τη προσχολική εκπαίδευση (Scher, Tirosh, 1997). Η καλή επικοινωνία μεταξύ γονέων και σχολείου θα πρέπει να εκτιμάται ή να υποστηρίζεται από τους εκπαιδευτικούς φορείς στην προσχολική εκπαίδευση. Πολλοί γονείς έχουν διαφορετικές αντιλήψεις για την προσχολική εκπαίδευση σε αγροτικές και αστικές περιοχές σχετικά με την παροχή εκπαίδευσης στα μικρά παιδιά. Η έρευνα που γράφτηκε από τον Zhuo (2016) δείχνει ότι οι γονείς από τις αστικές περιοχές δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στο εύρος της γνώσης που μαθαίνουν στα νηπιαγωγεία παρά στις αγροτικές περιοχές, αλλά στις αγροτικές περιοχές, οι περισσότεροι γονείς, επιλέγουν να δίνουν περισσότερο χρόνο στα παιδιά για να παίξουν αντί να τους μάθουν γνώσεις. Ως εκ

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

τούτου, η προσχολική εκπαίδευση παίζει σημαντικό ρόλο καθώς βοηθά τα παιδιά στην επιτυχή ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παρέχει τη βάση για ολόπλευρη ανάπτυξη και δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να κατανοήσει διάφορα ζητήματα (Shabnam, 2013). Οι γονείς παίζουν σημαντικό ρόλο στην προσχολική φροντίδα και εκπαίδευση. Η συμμετοχή των γονέων συνδέεται με τη συνολική μάθηση των παιδιών. Η μεγαλύτερη συμμετοχή των γονέων στη μάθηση των παιδιών επηρεάζει θετικά τη σχολική επίδοση, συμπεριλαμβανομένης της υψηλότερης ακαδημαϊκής επίδοσης.

Σχετικά με τη διερεύνηση των αντιλήψεων και των προτιμήσεων των γονέων οι Sahin, Sak (2013) αποκάλυψαν ότι ορισμένοι γονείς στην Τουρκία θεωρούσαν το παιχνίδι το πιο σημαντικό τρόπο μάθησης στην προσχολική εκπαίδευση. Η έρευνα υποστηρίζει ότι οι γονείς βλέπουν το παιχνίδι ως μια σημαντική καθημερινή ρουτίνα και το πιο σημαντικό για αυτούς είναι να παίζουν με τα παιδιά τους κάθε μέρα. Σε όλο τον κόσμο, οι ερευνητές συγκέντρωσαν δεδομένα για να καθορίσουν τις απόψεις και τις πεποιθήσεις των γονέων για την προσχολική ηλικία.

Οι Şahin, Sak, και Şahin (2013) διεξήγαγαν μια έρευνα στην Τουρκία με σκοπό να διερευνήσουν τις απόψεις των γονέων για την προσχολική εκπαίδευση. Το εργαλείο που χρησιμοποίησαν στην έρευνα τους ήταν οι ημιδομημένες συνέντευξεις σε συνολικό δείγμα 35 γονέων από τους οποίους οι 30 ήταν μητέρες και 5 οι πατέρες των οποίων τα παιδιά παρακολουθούσαν ιδιωτικά προσχολικά ιδρύματα. Η έρευνα επικεντρώθηκε σε τέσσερα θέματα: α) τη σημασία της προσχολικής ηλικίας, β) την ηλικία της προσχολικής ηλικίας, γ) τα χαρακτηριστικά των ιδρυμάτων προσχολικής ηλικίας και δ) τις προσδοκίες των γονέων. Οι ερευνητές υποστήριξαν ότι η πλειοψηφία των γονέων πίστευε ότι η προσχολική ηλικία βελτίωσε τις κοινωνικές δεξιότητες του παιδιού τους και ότι κατανοούσε τα οφέλη των προσχολικών προγραμμάτων. Ωστόσο, δεν βρέθηκε κάποια αξιόπιστη άποψη για την ηλικία στην οποία ένα παιδί πρέπει να πηγαίνει στο Νηπιαγωγείο. Επίσης, η μελέτη πρότεινε περαιτέρω έρευνα για τον προσδιορισμό των απόψεων των γονέων τόσο για τα ιδιωτικά όσο και για τα δημόσια προγράμματα προσχολικής ηλικίας. Εν κατακλείδι, στο ερώτημα ποιές είναι οι προσδοκίες των γονέων από τα προσχολικά ιδρύματα η απάντηση που έδωσαν ήταν να προετοιμάσουν τα παιδιά τους για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Σύμφωνα με τον Lareau (1987), η μικρότερη συμμετοχή των γονέων χαμηλού εισοδήματος στην εκπαίδευση των παιδιών τους μπορεί να εξηγηθεί με δύο τρόπους: Πρώτον, επειδή αυτοί οι γονείς έχουν ως επί το πλείστον λιγότερο μορφωτικό επίπεδο, δεν έχουν επαρκείς δεξιότητες για να βοηθήσουν τα παιδιά τους στην εκπαίδευση. Θέματα. Δεύτερον, δεν έχουν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τη σχολική εκπαίδευση, όπως πρόγραμμα σπουδών, θεματικές ενότητες και διδασκαλία, και συχνά δεν έχουν αρκετούς πόρους (χρήματα, χρόνο, κ.λπ.) για να επενδύσουν στη σχολική εκπαίδευση των παιδιών τους.

Ahioglu (2006) βρήκε επίσης ότι η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των γονέων επηρέασε σημαντικά τη συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών στην Τουρκία. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης, το ενδιαφέρον των γονέων για τη βελτίωση της εκπαίδευσης των παιδιών τους και τη βοήθειά τους με την εργασία των παιδιών στο σπίτι αυξάνεται εκτενώς με την αύξηση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης. Υποστήριξε επίσης ότι υπάρχει σχετικά αδύναμη αλληλεπίδραση, τόσο σε ποιότητα όσο και σε ποσότητα, μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων από χαμηλές κοινωνικοοικονομικές ομάδες σε σύγκριση με αλληλεπιδράσεις μεταξύ δασκάλων και γονέων από μεσαίες και ανώτερες μεσαίες κοινωνικοοικονομικές ομάδες. Ομοίως, οι Τούρκοι δάσκαλοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δήλωσαν ότι οι γονείς με χαμηλό κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο συμμετέχουν λιγότερο στην εκπαίδευση των παιδιών τους σε σύγκριση με τους ομολόγους τους (Balkar, 2009). Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι τόσο οι δάσκαλοι όσο και οι διευθυντές πιστεύουν ότι το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων ήταν ένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια για την αποτελεσματική συμμετοχή των γονέων στα τουρκικά δημοτικά σχολεία (Erdogan & Demirkasimoglu, 2010).

Η έρευνα της Μηλιαρέση (2020) εξετάζει τις απόψεις των γονέων που έχουν παιδιά μεταξύ τεσσάρων και έξι ετών αναφορικά με την εφαρμογή του νέου εκπαιδευτικού θεσμού της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης στο Νηπιαγωγείο. Ειδικότερα, διερευνά τις στάσεις των γονέων για τη μάθηση στο νηπιαγωγείο και τις προσδοκίες τους για το νέο θεσμό. Στόχος αυτής της μελέτης είναι να εξετάσει την σημασία, τα εμπόδια και τις αλλαγές που θα φέρει η εφαρμογή της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Στην συνέντευξη πήραν μέρος δέκα γονείς που τα παιδιά τους φοιτούσαν στο δημόσιο νηπιαγωγείο του Δήμου Πειραιά. Όλοι οι γονείς συμφώνησαν ότι η δίχρονη υποχρεωτική φοίτηση είναι απαραίτητη για τη γνωστική και κοινωνικό-συναισθηματική τους ανάπτυξη και για την προετοιμασία για το Δημοτικό σχολείο. Επιπλέον συμφωνούν πως ο νέος θεσμός παρέχει ίσες ευκαιρίες μάθησης για όλα τα παιδιά και τα προετοιμάζει για τη φοίτηση τους στο Δημοτικό Σχολείο. Σύμφωνα με τα ευρήματα, η πλειοψηφία των γονέων θεωρεί ότι ο νέος θεσμός θα παρέχει θέσεις σε όλα τα παιδιά και θα προσφέρει νέες θέσεις στους Δημοτικούς παιδικούς σταθμούς για τα παιδιά ηλικίας έως τριών ετών. Επιπλέον, οι περισσότεροι γονείς ανησυχούν για τη παροχή κατάλληλων υποδομών, αριθμού εκπαιδευτικών, βοηθητικού προσωπικού, χώρων χαλάρωσης και φαγητού, αριθμό αιθουσών και την μη ύπαρξη ολιγομελών τμημάτων.

Σε έρευνα της Τσολακίδου (2013), σχετικά με τις απόψεις των γονέων για την προσχολική αγωγή η πλειοψηφία των γονέων (57,8%) συμφωνεί με την «υποχρεωτικότητα» του νηπιαγωγείου, με τους γονείς που έχουν δύο παιδιά να συμφωνούν περισσότερο (3,57) έναντι των γονέων με ένα παιδί (3,20). Η εν λόγω έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Ιούνιο έως τον Οκτώβριο του 2012. Ο πληθυσμός της έρευνας αποτελείται από γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας των οποίων τα παιδιά φοιτούν σε τάξεις προ – προνηπίων, προνηπίων και νηπίων και αφορούν τάξεις παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων κυρίως της περιοχής του Δήμου Βόλου και Θεσσαλονίκης. Οι συμμετέχοντες γονείς (51 άνδρες και 32 γυναίκες) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 30 έως 40 ετών. Το 53% των γονέων δηλώνουν απόφοιτοι ΑΕΙ και το 15,7% απόφοιτοι ΤΕΙ ή ΙΕΚ. Στους συμμετέχοντες γονείς δόθηκε δομημένο ερωτηματολόγιο είτε αυτοπροσώπως είτε μέσω διαδικτύου με e-mail. Το 95,2% των γονέων πιστεύει ότι το νηπιαγωγείο είναι ένας χώρος παροχής αγωγής εκπαίδευσης και ανάπτυξης της προσωπικότητας του παιδιού. Οι περισσότεροι γονείς εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών τους (79,5%). Ακολουθεί η γνωστική ανάπτυξη των παιδιών (13,3%) και η γλωσσική ανάπτυξη (13,3%). Ο πιο σημαντικός λόγος για να φοιτήσουν τα παιδιά τους στο νηπιαγωγείο θεωρούν ότι είναι η κοινωνικοποίηση (55,4%), ενώ άλλοι λόγοι είναι η ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων (26,5%), και η ανάπτυξη της αυτονομίας τους (18,1%).

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Οι Ghosh, Dey (2020) διεξήγαγαν μια έρευνα σε δείγμα 1369 παιδιών από 1369 νοικοκυριά. Αυτή η μελέτη διερευνά τους καθοριστικούς παράγοντες των προσχολικών επιλογών των γονιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού. Τα αποτελέσματά δείχνουν ότι η επιλογή ενός τύπου προσχολικής ηλικίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κοινωνικοοικονομική κατάσταση του γονέα. Οικονομικά καλύτερα και εκπαιδευτικά οι πιο επίδοξοι γονείς προτιμούν το ιδιωτικό προσχολικό σε σχέση με το δημόσιο προσχολικό, παρά το γεγονός ότι ο πρώτος δεν παρέχει άλλες εγκαταστάσεις εκτός από την εκπαίδευση.

Η έρευνα εξετάζει νοικοκυριά που έχουν τουλάχιστον ένα παιδί στην ηλικιακή ομάδα των 6-7 ετών, που επί του παρόντος σπουδάζει στην πρώτη τάξη στα δημοτικά σχολεία. Η έρευνα για τα νοικοκυριά πραγματοποιήθηκε με προσωπική επίσκεψη σε κάθε νοικοκυριό και συμπλήρωση ερωτηματολογίου σε χαρτί. Μεταξύ των ερωτηθέντων, το 11% ήταν πατέρες, το 84% ήταν μητέρες και το υπόλοιπο 5% ήταν παππούδες και άλλοι συγγενείς με τους οποίους ζει το παιδί. Το ερωτηματολόγιο έρευνας για τα νοικοκυριά αποτελείται από τρία διαφορετικά τμήματα: (α) Πληροφορίες για τα παιδιά, (β) πληροφορίες για τα νοικοκυριά και (γ) πληροφορίες για την προσχολική παρακολούθηση.

Το τελικό δείγμα καλύπτει περισσότερους από 200 αγροτικούς και αστικούς οικισμούς σε δύο περιοχές που ονομάζονται Howrah και Murshidabad, καλύπτοντας συνολικά 1369 νοικοκυριά. Από αυτά τα 1369 νοικοκυριά, 904 (66%) νοικοκυριά ανέφεραν ότι είχαν στείλει τα παιδιά τους στην προσχολική ηλικία, εκ των οποίων 645 (71%) παρακολούθησαν τα Κέντρα Anganwadi (δημόσια προσχολικά) και 259 (29%) παρακολούθησαν ιδιωτικά προσχολικά.

Οι οικογένειες με υψηλότερο εισόδημα και καλύτερη στέγαση είχαν περισσότερες πιθανότητες να επιλέξουν ιδιωτικό προσχολικό. Στην πραγματικότητα, εξετάζοντας τον συντελεστή εισοδήματος των νοικοκυριών, με αύξηση 1% του ετήσιου εισοδήματος των νοικοκυριών, η πιθανότητα αποστολής παιδιών σε ιδιωτικό προσχολικό σταθμό αυξάνεται κατά 33% μονάδες. Εκτός αυτού, οι γονείς με ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο (δευτεροβάθμια ή άνω) ήταν, γενικά, πολύ πιο πιθανό να επιλέξουν ιδιωτικά προσχολικά σε σύγκριση με τους γονείς μόνο με πρωτοβάθμια ή καθόλου εκπαίδευση. Ο

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

πατέρας με περιστασιακή απασχόληση ήταν λιγότερο πιθανό να στείλει το παιδί του σε ιδιωτικό προσχολικό.

Όσον αφορά τα άλλα οικογενειακά χαρακτηριστικά, τα κορίτσια, γενικά, έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να παρακολουθήσουν ιδιωτικό προσχολικό σε σύγκριση με τα αγόρια. Παρομοίως, βρέθηκε ότι τα παιδιά από την περιοχή Murshidabad είχαν περισσότερες πιθανότητες να παρακολουθήσουν ιδιωτικά προσχολικά σε σύγκριση με τα παιδιά από την περιοχή Howrah. Εκτός αυτού, ο συνολικός αριθμός παιδιών στο νοικοκυριό συσχετίστηκε αρνητικά με την παρακολούθηση ιδιωτικών προσχολικών. Ένα άλλο σημαντικό εύρημα είναι ότι οι γονείς που είχαν επιλέξει ένα προσχολικό για εκπαιδευτικούς λόγους (δηλαδή την πρώιμη εκπαίδευση και την ετοιμότητα του σχολείου) ήταν, γενικά, πολύ πιο πιθανό να στείλουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικό προσχολικό συγκριτικά με τους γονείς που είχαν επιλέξει προσχολικό για μη εκπαιδευτικούς λόγους (δωρεάν γεύμα και κόστος, κ.λπ.). Ως εκ τούτου, οι γονείς με υψηλότερη εκπαιδευτική φιλοδοξία φαίνεται πιο πιθανό να στείλουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικό προσχολικό. τα χαρακτηριστικά των γονέων και της οικογένειας παίζουν πιο αποφασιστικό ρόλο στην προσχολική επιλογή στο πλαίσιο αυτής της μελέτης.

Η μελέτη της Jeanne Reid and του Douglas Ready (2013) στο Πανεπιστήμιο της Κολούμπια διερευνά τη σχέση μεταξύ της κοινωνικοοικονομικής σύνθεσης της τάξης και της κοινωνικής και γνωστικής ανάπτυξης των παιδιών. Οι ίδιοι χρησιμοποίησαν πολυεπίπεδες μεθόδους και δεδομένα για 2.966 παιδιά σε 704 τάξεις νηπιαγωγείων.

Για την υλοποίηση της έρευνας διατυπώθηκαν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα: α) πώς σχετίζεται η κοινωνικοοικονομική σύνθεση των προσχολικών τάξεων των παιδιών με τη γλώσσα των παιδιών, τα μαθηματικά, τη κοινωνική τους ανάπτυξη, πέρα από τις σχέσεις μεταξύ του κοινωνικό-οικονομικού χαρακτήρα των παιδιών, τη φυλετική/εθνοτική σύνθεση της τάξης και η προσχολική τους μάθηση, β) σε ποιο βαθμό, οι διαστάσεις της ποιότητας της προσχολικής εκπαίδευσης, όπως η ποιότητα διδασκαλίας, η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και το μέγεθος της τάξης, εξηγεί τη σχέση μεταξύ της κοινωνικοοικονομικής σύνθεσης της τάξης και της μάθησης των παιδιών, γ) η σχέση μεταξύ της κοινωνικοοικονομικής σύνθεσης της τάξης και η μάθηση των

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

παιδιών ποικίλλει ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της τάξης, όπως η ποικιλομορφία εισοδήματος, εκπαιδευτική ποιότητα και εκπαίδευση εκπαιδευτικών.

Για κάθε ερευνητική ερώτηση, εξέτασαν τέσσερις παράγοντες: α) γλωσσικές δεξιότητες πρόσληψης, β) εκφραστικές γλωσσικές δεξιότητες, γ) μαθηματικές δεξιότητες και δ) τη κοινωνική ικανότητα.

Μέσα από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά στις τάξεις των μεσαίων και των ανώτερων τάξεων έμαθαν περισσότερες γλώσσες και μαθηματικές δεξιότητες από εκείνους που βρίσκονται μέσα στις χαμηλές κοινωνικοοικονομικές τάξεις ανεξάρτητα από τη κοινωνικοοικονομική τους τάξη και τη φυλετική / εθνοτική σύνθεση των αιθουσών διδασκαλίας τους.

Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν θετικές συνδέσεις μεταξύ των παιδιών των μεσαίων κοινωνικοοικονομικών διαστρωμάτων κατάστασης και της κατάκτησης της γλώσσας, των μαθηματικών δεξιοτήτων ανεξάρτητα από ποια κοινωνικο-δημογραφικά υπόβαθρα προέρχονται τα παιδιά και τα χαρακτηριστικά των τάξεων τους. Ωστόσο, οι αναλύσεις υποδεικνύουν καμία σύνδεση μεταξύ της ανάπτυξης της κοινωνικής ικανότητας και των παιδιών των μεσαίων κοινωνικοοικονομικών διαστρωμάτων.

Κατά μέσο όρο, τα παιδιά από χαμηλά κοινωνικά στρώματα παρουσιάζουν φτωχό γραμματισμό και χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά σε σχέση με τα παιδιά που προέρχονται από υψηλά κοινωνικά στρώματα. Τα ευρήματα δείχνουν ότι η σύνθεση των αιθουσών διδασκαλίας θα πρέπει να θεωρηθεί σημαντική πτυχή της προσχολικής ποιότητας.

Η συχνότητα των παιχνιδιών συνεργασίας και γενικότερα οι δραστηριότητες μπορούν να δημιουργήσουν πολλαπλές ευκαιρίες στα παιδιά που διαθέτουν ισχυρότερες δεξιότητες μαθηματικών να βοηθήσουν τους λιγότερο εξειδικευμένους με τη βελτίωση των μαθηματικών δεξιοτήτων και την ανάπτυξη της αυτοεκτίμησής τους. Τα παιδιά από χαμηλά κοινωνικά στρώματα είναι πιο πιθανό να παρακολουθήσουν προγράμματα χαμηλότερης ποιότητας. Τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι επεκτείνοντας τη πρόσβαση στις

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

αίθουσες διδασκαλίας με υψηλό στάτους ενδέχεται να μετριαστούν οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες στην προσχολική ανάπτυξη των παιδιών.

Το “*Century Foundation and the Poverty & Race Research Action Council*” κυκλοφόρησαν πρόσφατα ένα άρθρο με επικεφαλής την Jeanne L. Reid και τη Sharon Lynn Kagan (2015) με τίτλο “*A Better Start: Why Classroom Diversity Matters in Early Education*”, επιστώντας την προσοχή στην έλλειψη φυλετικής και κοινωνικοοικονομικής ποικιλομορφίας σε προγράμματα που εξυπηρετούν βρέφη, νήπια και νηπιαγωγεία εξηγούν ότι λόγω της χρηματοδότησης, πολλά προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης συχνά διαχωρίζονται οικονομικά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα έναν ακούσιο διαχωρισμό των παιδιών ανά φυλή και εθνικότητα επίσης.

Η έκθεση παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας επισκόπησης και ανάλυσης δημογραφικών δεδομένων, πρόσφατων ερευνών και της θέσης των εθνικών οργανισμών πρώιμης παιδικής ηλικίας, δίνοντας έμφαση στα ακόλουθα ευρήματα. Τα δημογραφικά δεδομένα αποκαλύπτουν ανησυχητικές φυλετικές / εθνοτικές και οικονομικές ανισότητες στην προσχολική εγγραφή και στην ποιότητα της προσχολικής ηλικίας που παρέχεται στα παιδιά, γεγονός που υποδηλώνει αλλαγές στην πολιτική ώστε να παρέχει σε όλες τις οικογένειες πρόσβαση σε προσιτές, υψηλής ποιότητας προσχολικές επιλογές.

Τα στοιχεία της πρώιμης εκπαίδευσης αποκαλύπτουν ότι τα παιδιά από την Ισπανία και τα παιδιά από οικογένειες χαμηλής κοινωνικοοικονομικής κατάστασης είναι λιγότερο πιθανό να εγγραφούν σε κεντρικά προγράμματα, τα οποία τείνουν να είναι υψηλότερης ποιότητας από τις εναλλακτικές λύσεις στο σπίτι σε σχέση με τα παιδιά που δεν είναι από την Ισπανία και προέρχονται από ανώτερα κοινωνικά στρώματα. Επιπλέον, τα παιδιά από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος είναι πιο πιθανό να παρακολουθήσουν προγράμματα χαμηλής ποιότητας.

Επιπλέον, τα δεδομένα δείχνουν ότι οι περισσότερες δημόσιες τάξεις στη προσχολική εκπαίδευση διαχωρίζονται από το οικογενειακό εισόδημα, τη φυλή/εθνικότητα. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι στη προσχολική ηλικία, είναι ευεργετικό για τα παιδιά να περιβάλλεται από συμμαθητές που έχουν σχετικά υψηλά επίπεδα γλωσσικών και μαθηματικών δεξιοτήτων, και αυτό ισχύει ιδιαίτερα για

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

τα παιδιά που είναι λιγότερο ειδικευμένοι από τους συμμαθητές τους. Τα παιδιά με υψηλή εξειδίκευση τείνουν να επηρεάζονται λιγότερο από τις δεξιότητες των συμμαθητών τους.

Οι γονείς προτιμούν συχνά τα μικρά παιδιά να παρακολουθούν προγράμματα παιδικής φροντίδας όπου είναι εύκολα προσβάσιμα, καθιστώντας δύσκολη την αύξηση της ποικιλομορφίας για τα μικρά παιδιά που ζουν σε γειτονιές χαμηλού εισοδήματος ή φυλετικά διαχωρισμένες.

Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης δείχνουν φυλετικές / εθνικές και οικονομικές ανισότητες στην προσχολική εγγραφή και στην ποιότητα της προσχολικής ηλικίας που βιώνουν τα παιδιά. Μεταξύ των οικογενειών που εγγράφονται στην προσχολική ηλικία, η μελέτη διαπιστώνει ότι τα περισσότερα παιδιά παρακολουθούν τάξεις που είναι ομοιογενείς με οικογενειακό εισόδημα, και συχνά σε φυλή / εθνικότητα επίσης. Το αποτέλεσμα είναι ένα διαχωρισμένο σύστημα στο οποίο τα παιδιά χαμηλού εισοδήματος και τα μειονοτικά συχνά παρακολουθούν προγράμματα χαμηλής ποιότητας και μη ποικίλα προγράμματα πρώιμης παιδικής ηλικίας.

Τα περισσότερα παιδιά παρακολουθούν τάξεις που είναι ομοιογενείς στο οικογενειακό εισόδημα, και συχνά σε φυλή / εθνικότητα. Οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι η ποιότητα και η ισότητα συνδέονται άρρηκτα, ότι τα προγράμματα που διαχωρίζονται από τη φυλή / την εθνικότητα και το εισόδημα είναι σπάνια ίσης ποιότητας και ότι οι προσπάθειες για βιώσιμες επενδύσεις στην παιδική ηλικία πρέπει να το ληφθούν υπόψη.

Η μελέτη των Degotardi, Sweller, Fenech και Beath (2018) είναι μια σύγκριση των χαρακτηριστικών και των επιλογών παιδικής μέριμνας των γονέων που χρησιμοποιούν την ημερήσια φροντίδα με εκείνους που χρησιμοποιούν προσχολικές υπηρεσίες για να προσδιορίσουν (1) εάν διαφέρουν δημογραφικά και (2) εάν διαφέρουν τα αναφερόμενα κίνητρα και επιρροές στη λήψη αποφάσεων για τη φροντίδα παιδιών αποκλίνουν

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Οι συμμετέχοντες ήταν 1418 γονείς οι οποίοι παρείχαν δημογραφικές πληροφορίες και διευκρίνισαν τους λόγους που επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν τη φροντίδα των παιδιών και αξιολόγησαν τη σημασία των παραγόντων που επηρέασαν την επιλογή της φροντίδας των παιδιών τους.

Δεν υπήρξαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων ως προς το εισόδημα ή την εκπαίδευση. Υπήρχαν ωστόσο σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων στην ηλικία του παιδιού, την ηλικία των γονέων, τις ώρες εργασίας του ερωτώμενου, το επάγγελμα.

Ένα μεγαλύτερο ποσοστό γονέων που επιλέγουν τη φοίτηση στη προσχολική εκπαίδευση προσχολικής ηλικίας (ομάδα Α') από τους γονείς που επιλέγουν τη φροντίδα στο σπίτι (ομάδα Β') ανέφεραν ότι η αιτία της επιλογής τους ήταν επειδή ήθελαν το παιδί τους να έχει την ευκαιρία να είναι μαζί με άλλα παιδιά και επειδή ήθελαν το παιδί τους να ετοιμαστεί για το σχολείο. Αντίθετα, μεγαλύτερο ποσοστό της ομάδας Β' από την ομάδα Α' έδειξαν ότι η αιτία της επιλογής τους ήταν λόγω των δεσμεύσεων εργασίας.

Οι γονείς που επέλεξαν την φροντίδα των παιδιών τους στο σπίτι είχαν, κατά μέσο όρο, μικρότερα παιδιά, εργάζονταν περισσότερες ώρες και διέμεναν σε περιοχές με χαμηλότερους κοινωνικοοικονομικούς πόρους από τους γονείς που επέλεξαν να φοιτήσουν τα παιδιά τους στη προσχολική εκπαίδευση. Σε σύγκριση με τους γονείς που προτιμούν τη φοίτηση στη προσχολική εκπαίδευση, όσοι χρησιμοποιούν τη φροντίδα στο σπίτι είχαν περισσότερες πιθανότητες να ορίσουν ρεαλιστικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη λήψη αποφάσεων για τη φροντίδα των παιδιών τους.

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας οι γονείς που επιθυμούν τα φοιτήσει το παιδί τους στη προσχολική εκπαίδευση, κατά μέσο όρο, εργάζονται λιγότερες ώρες την εβδομάδα ή αναλαμβάνουν καθήκοντα πλήρους απασχόλησης περισσότερο από τους γονείς που προτιμούν τη παιδική φροντίδα στο σπίτι. Ωστόσο, δεν υπάρχει διαφορά στο εισόδημα των νοικοκυριών. Τέλος, διαπιστώθηκε πως τα παιδιά των γονέων που επιλέγουν τη προσχολική εκπαίδευση ήταν κατά μέσο όρο 2 χρόνια μεγαλύτερα από εκείνα των γονέων που επιλέγουν τη φροντίδα στο σπίτι.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Λιγότερο ποσοστό από το 50% των γονέων πιστεύει: «Νόμιζα ότι το παιδί μου θα μάθαινε περισσότερα σε ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον..». Οι γονείς αναζητούσαν κυρίως κέντρα που κάλυπταν τις κοινωνικές και συναισθηματικές, καθώς και εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών τους. Ο αριθμός των γονέων που χρησιμοποιούν τη φροντίδα στο σπίτι υπερβαίνει κατά πολύ τους γονείς που πηγαίνουν τα παιδιά σε δομές προσχολικής αγωγής.

Μια ακόμη έρευνα που διεξήχθη τον Ιανουάριο-Φεβρουάριο του 2016 από το Ινστιτούτο Έρευνας για την Πολιτική Εκπαίδευσης του Μέιν (*Maine Education Policy Research Institute-MEPRI*) παρουσιάζει τις απόψεις των γονέων για τα δημόσια προγράμματα προσχολική εκπαίδευσης αλλά και τους παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις των γονέων να επιλέξουν προσχολικά προγράμματα (δημόσια ή ιδιωτικά) ή να μην τα επιλέξουν καμία από τις δύο επιλογές.

Δεκατέσσερα δημόσια δημοτικά σχολεία που περιλαμβάνουν προγράμματα προσχολικής αγωγής κλήθηκαν να συμμετάσχουν στην online έρευνα γονέων. Το σχολικό δείγμα περιελάμβανε σχολεία που συμμετέχουν στο πρόγραμμα *Preschool Expansion Grant* της MDOE και έχουν προγράμματα προσχολικής ηλικίας πλήρους ημέρας, ενώ συμπεριλήφθηκαν και άλλα σχολεία που συνήθως εκτελούν προγράμματα προσχολικής αγωγής μισής ημέρας. Τα σχολεία ποικίλλουν ανάλογα με τη γεωγραφική θέση, το αστικό / αγροτικό περιβάλλον, την εγγραφή, τη διαμόρφωση του βαθμού, τη φοιτητική φτώχεια και την κατάσταση περιορισμένης αγγλικής επάρκειας (LEP) των μαθητών. Συνολικά επιστράφηκαν 148 ερωτηματολόγια.

Οι γονείς επέλεξαν δημόσια εκπαίδευση έναντι της ιδιωτικής δύο φορές πιο συχνά. Ποσοστό του 55% των ερωτηθέντων επέλεξαν μόνο τη δημόσια εκπαίδευση, ενώ περίπου το ένα πέμπτο (22%) προτιμά μόνο την ιδιωτική και μόνο το 14% επέλεξε την ιδιωτική φροντίδα παιδιών. Ποσοστό του 52% των γονέων προτίμησε το πρόγραμμα μισής ημέρας χωρίς επέκταση (52%) ενώ το 43 % επέλεξε ένα πλήρες πρόγραμμα ημέρας. Μόνο το 5% των ερωτηθέντων χρησιμοποίησε πρόγραμμα μισής ημέρας με εκτεταμένο πρόγραμμα. Πάνω από το ένα τρίτο των ερωτηθέντων (34%) δεν ήξεραν αν

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

το προσχολικό πρόγραμμα του παιδιού τους ήταν μέρος του προγράμματος Head Start ή όχι, ενώ το 43% δήλωσαν ότι το πρόγραμμά τους ήταν μέρος του Head Start.

Οι ερωτηθέντες ανέφεραν σε ποσοστό 48% ότι το πρόγραμμα προσχολικής ηλικίας του παιδιού τους παρείχε μεταφορά και το 52% ότι δεν τους παρείχε. Ποσοστό του 74% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι το πρόγραμμα προσχολικής ηλικίας παρείχε γεύματα.

Πάνω από τους μισούς ερωτηθέντες (54%) δήλωσαν ότι εργάστηκαν με πλήρη απασχόληση κατά τη διάρκεια του έτους πριν το παιδί τους εισέλθει στο νηπιαγωγείο. Σχεδόν ίσοι αριθμοί γονέων που εργάστηκαν με πλήρες ωράριο χρησιμοποίησαν είτε προγράμματα προσχολικής ημέρας είτε προγράμματα μισής ημέρας. Συνολικά, οι γονείς χρησιμοποιούσαν δημόσια προγράμματα προ-Κ, συνήθως ανεξάρτητα από την κατάσταση εργασίας τους. Τα προγράμματα μισής ημέρας και η πρόκληση πολλαπλών μεταβάσεων κατά τη διάρκεια της ημέρας του παιδιού ήταν πιο σημαντικοί παράγοντες για τους γονείς που δήλωσαν ότι εργάστηκαν με πλήρη απασχόληση.

Παράγοντες που σχετίζονται με το περιβάλλον της τάξης και την ποιότητα των εκπαιδευτικών, μαζί με την ευκολία των ωρών και της τοποθεσίας του προγράμματος, ήταν οι σημαντικότεροι παράγοντες για τους γονείς που επιλέγουν είτε δημόσια είτε ιδιωτικά προσχολικά προγράμματα. Η μείωση του κόστους ήταν σημαντική για το 53% των γονέων που επιλέγουν δημόσια προγράμματα. Οι παράγοντες που σχετίζονται με τη μεταφορά και τα γεύματα ήταν χαμηλότερης σημασίας.

Η μεγάλη πλειοψηφία των γονέων έδειξε θετικές απόψεις για την προσχολική εκπαίδευση και τα πιθανά οφέλη για τα παιδιά που φοιτούν στην προσχολική ηλικία, όσον αφορά την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων (97% συμφώνησαν), την έκθεση των παιδιών σε ρουτίνες στην τάξη (97%), αυξάνοντας την ετοιμότητα ενός παιδιού για το νηπιαγωγείο (95%), και βοηθώντας στην οικοδόμηση ακαδημαϊκών δεξιοτήτων (94%).

Το 87% των ερωτηθέντων συμφώνησαν ότι τα παιδιά επωφελούνται περισσότερο από την καθημερινή προσχολική παρακολούθηση. Το 80% των ερωτηθέντων

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

συμφώνησαν ότι τα σχολεία πρέπει να παρέχουν αρκετές θέσεις στο Νηπιαγωγείο για οικογένειες που θέλουν να στείλουν τα παιδιά τους.

Η εν λόγω έρευνα με τίτλο *“MORE THAN SCORES-An Analysis of Why and How Parents Choose Private Schools”* των Kelly και Scafidi (2013) χρησιμοποιεί τα αποτελέσματα μιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε γονείς στη Γεωργία. με την επιλογή του ιδιωτικού σχολείου τους, με το 98,6% των γονέων να είναι «πολύ ικανοποιημένοι» ή «ικανοποιημένοι» με την απόφασή τους να στείλουν τα παιδιά τους σε ένα ιδιωτικό σχολείο. Οι πέντε κορυφαίοι λόγοι για τους οποίους οι γονείς επέλεξαν ένα ιδιωτικό σχολείο για τα παιδιά τους σχετίζονται όλοι με το σχολικό κλίμα και τη διαχείριση της τάξης, όπως η «καλύτερη πειθαρχία των μαθητών» (50,9%), το «καλύτερο περιβάλλον μάθησης» (50,8%), «τα μικρότερα μεγέθη τάξεων» (48,9%), «βελτιωμένη ασφάλεια των μαθητών» (46,8%) τοις εκατό) και «μεγαλύτερη ατομική προσοχή για το παιδί μου» (39,3%).

Οι γονείς επιθυμούν μια ευρεία ποικιλία πληροφοριών για να τους βοηθήσουν να αποφασίσουν πού θα στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, της αναλογίας μαθητών-δασκάλων (84,2%), της σχολικής διαπίστευσης (70,2%), του προγράμματος σπουδών και των περιγραφών μαθημάτων (69,9%), ποσοστό αποδοχής στο κολέγιο (61,3%) και διαθεσιμότητα θρησκευτικής διδασκαλίας (56%). Αντίθετα, μόνο το 21,5% των γονέων χαρακτήρισε τη «φυλετική, εθνοτική και κοινωνικοοικονομική σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού» ως σημαντική για τη διαδικασία επιλογής του σχολείου τους.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Εισαγωγικά

Αρχικά, στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται ο σκοπός της παρούσας έρευνας. Έπειτα, αναδεικνύονται τα ερευνητικά ερωτήματα, οι επιμέρους θεματικοί άξονες του πρωτοκόλλου συνέντευξης, γίνεται αναφορά στη επιλογή της ερευνητικής μεθόδου και το εργαλείο της εμπειρικής έρευνας που αξιοποιήθηκε στο πλαίσιο διεξαγωγής της έρευνας: η ημι-δομημένη συνέντευξη. Ακολουθούν η διαδικασία της δειγματοληψίας, ο τρόπος επεξεργασίας και ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων και αναδεικνύονται ζητήματα εγκυρότητας, αξιοπιστίας και γενίκευσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Τέλος, επισημαίνονται ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας αλλά και οι περιορισμοί που υπάρχουν στη συγκεκριμένη έρευνα.

3.2 Σκοπός της έρευνας

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονέων, από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, σχετικά με το νέο θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τον οποίο καθιερώθηκε η δίχρονη υποχρεωτική φοίτηση στη προσχολική εκπαίδευση για παιδιά τεσσάρων ετών. Η έρευνα εστιάζει σε τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα και εξετάζει τις διαφορές μεταξύ των κοινωνικών τάξεων. Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που καλείται η έρευνα να απαντήσει είναι :

1. ποιες είναι οι απόψεις των γονέων για τη σημασία της φοίτησης των παιδιών στη προσχολική εκπαίδευση;
2. ποιες είναι οι απόψεις των γονέων σχετικά με την ενημέρωση και τη γνώση που έχουν για το θεσμό της δίχρονης προσχολικής φοίτησης;
3. ποιες είναι οι ανησυχίες των γονέων αναφορικά με το θεσμό της δίχρονης προσχολικής φοίτησης; πως οι γονείς προσλαμβάνουν την εφαρμογή του θεσμού και

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

4. ποιες είναι οι μελλοντικές τους προτάσεις για τη προσχολική αγωγή;

3.3 Επιλογή της Ερευνητικής Μεθόδου και Εργαλείο της Εμπειρικής Έρευνας

Η μέθοδος που επιλέχθηκε είναι η ποιοτική έρευνα διότι αναφέρεται στις απόψεις των γονέων. Η ποιοτική έρευνα χρησιμοποιήθηκε για την κατανόηση της σημασίας ενός φαινομένου από τους συμμετέχοντες μέσω συνεντεύξεων. Το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχθηκε για την διεξαγωγή της παρούσας μελέτης είναι η συνέντευξη. Η εν λόγω μέθοδος συλλογής δεδομένων διεξάγεται με τέτοιο τρόπο ώστε ο ερευνητής να έχει τη δυνατότητα να συγκεντρώσει τις απόψεις του κάθε απαντώντα πάνω στο θέμα για το οποίο γίνεται λόγος. Η συνέντευξη είναι ένας ευέλικτος τρόπος να αντλήσουμε πληροφορίες πάνω στο θέμα που μας απασχολεί. Η πρόσωπο με πρόσωπο συνέντευξη παρέχει τη δυνατότητα τροποποίησης της διερευνητικής κατεύθυνσης, προσφέροντας συνέχεια σε σημαντικές αποκρίσεις (Robson, 2007). Η μελέτη είχε ως στόχο να παρέχει εκτενώς μια βαθύτερη κατανόηση των απόψεων των ερωτηθέντων.

Η μορφή συνέντευξης που χρησιμοποιήθηκε και θεωρήθηκε κατάλληλη για την συγκεκριμένη έρευνα είναι η ημι-δομημένη συνέντευξη. Αυτός ο τύπος συνέντευξης έχει προκαθορισμένες ερωτήσεις με τη διαφορά ότι η διάταξη τους μπορεί να τροποποιηθεί ανάλογα με τη ροή της συζήτησης. Ειδικότερα, περιλαμβάνει κάποιες ερωτήσεις κλειστού τύπου αλλά και ερωτήσεις ανοικτού τύπου για επιπλέον κατανόηση της απάντησης που δόθηκε από τον συνεντευξιζόμενο. Το πλεονέκτημα της ημι-δομημένης συνέντευξης είναι επίσης ότι επιτρέπει στον συνεντευκτή να εμβαθύνει περισσότερο.

Μερικά από τα βασικότερα μειονεκτήματα της συνέντευξης είναι τα ακόλουθα:

- Η συνέντευξη είναι μια μέθοδος που είναι εξαιρετικά χρονοβόρα και μπορεί να ποικίλει σε διάρκεια (Robson, 2007).
- Χρειάζεται ιδιαίτερη προετοιμασία-διακανονισμοί.
- Ο ερευνητής χρειάζεται προς όφελος του να διαθέτει αυξημένα επικοινωνιακά προσόντα γνήσιο ενδιαφέρον και ευελιξία.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

- Μερικές φορές κάποιες απαντήσεις δεν είναι απαραίτητες ή τελικά δεν γίνονται αντικείμενο ανάλυσης (Kvale 1996).
- Υπάρχει κίνδυνος αλλοίωσης του αποτελέσματος.

Για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης εργασίας ο ερευνητής ακολούθησε τη σκόπιμη δειγματοληψία, με σκοπό να επιλέξει εκείνος το δείγμα που θα εξυπηρετούσε με το καλύτερο δυνατό τρόπο την έρευνα του και συμπεριλήφθηκαν ορισμένα κριτήρια όπως η ηλικία, το μορφωτικό τους υπόβαθρο και το επάγγελμά τους.

Πριν την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης συνέντευξης έγινε μια συζήτηση σχετικά με τυχόν απορίες και ανησυχίες με τις οποίες ήρθαν αντιμέτωποι οι γονείς, έγινε πιο συγκεκριμένο το πεδίο της έρευνας, δόθηκαν σχετικές πληροφορίες αναφορικά με το χρόνο διαθεσιμότητας και το μέσο καταγραφής. Στη διάθεση του ερευνητή υπήρξε ένα επιπλέον φύλλο στο οποίο είχε τη δυνατότητα να καταγράψει σημαντικά σχόλια κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, καθώς και λέξεις-κλειδιά, πιθανές διακοπές που υπήρξαν ή οποιαδήποτε άλλη παρεμβολή. Σε αυτό το σημείο χρειάζεται να τονιστεί πως η σημείωση των δημογραφικών στοιχείων όπου στις ποιοτικές έρευνες συνήθως αποτελεί και «έναν ιδιαίτερα πρόσφορο τρόπο για να διαπιστώσεις πώς κάθε άνθρωπος αντιλαμβάνεται και μιλάει για το υπόβαθρό του» (Patton, 2002) πραγματοποιήθηκε κατά την ολοκλήρωση της συνέντευξης, με σκοπό να αποφευχθούν άβολα αισθήματα ή δημιουργία δυσάρεστων εντυπώσεων. Εξ αρχής, δόθηκε έμφαση στο να αισθάνονται οι συμμετέχοντες γονείς άνετα και να μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους χωρίς να σκέπτονται ότι θα κριθούν για αυτές. Ενημερώθηκαν πως έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν επιπλέον διευκρινήσεις για οποιαδήποτε ερώτηση δεν μπορέσουν να αντιληφθούν.

Αναφορικά με την επιλογή του δείγματος, έγινε προσπάθεια να λάβουν μέρος γονείς διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων, διαφορετικής ηλικιακής ομάδας και μορφωτικού επιπέδου. Στη πλειοψηφία των περιπτώσεων ή πρώτη επαφή έγινε τηλεφωνικά. Προσωπική σχέση προϋπήρχε με έναν μόνο από τους γονείς του δείγματος. Συνολικά, προσεγγίστηκαν 10 γονείς. Υπήρξαν δύο περιπτώσεις γονέων που αρνήθηκαν τη συμμετοχή τους στην έρευνα. Τέλος, διενεργήθηκαν οκτώ συνεντεύξεις με μέση χρονική διάρκεια περίπου 45 λεπτά, οι οποίες μαγνητοφωνήθηκαν μετά από τη

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

συγκατάθεση των συμμετεχόντων και απομαγνητοφωνήθηκαν αυτολεξεί. Έπειτα πραγματοποιήθηκε η επεξεργασία με βάση τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου. Η ανάλυση περιεχομένου εστιάζει με ποιους τρόπους τα θέματα εντός κειμένου γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης και με ποια συχνότητα εμφανίζονται. Όμως η αναζήτηση των θεμάτων γίνεται με βάση προκαθορισμένες ερωτήσεις (Τσιώλης, 2016).

3.4 Μεταβλητές

Οι μεταβλητές που λαμβάνονται υπόψη στη μελέτη είναι η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των γονέων. Χωρίζονται στις εξής κατηγορίες: α) υψηλά κοινωνικά στρώματα, β) μεσαία κοινωνικά στρώματα και γ) χαμηλά κοινωνικά στρώματα.

3.5 Σχεδιασμός πρωτοκόλλου συνέντευξης

Το πρωτόκολλο συνέντευξης οργανώθηκε από τον ερευνητή με σκοπό να καταγράψει τις απόψεις των γονέων διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων αναφορικά με την δίχρονη υποχρεωτική φοίτηση στο Νηπιαγωγείο. Παρακάτω παρουσιάζεται το πρωτόκολλο συνέντευξης το οποίο περιλαμβάνει συνολικά 24 ερωτήσεις. Για κάθε ένα από τα 4 ερευνητικά ερωτήματα δημιουργήθηκαν διαφορετικές ερωτήσεις. Ειδικότερα, για το πρώτο ερευνητικό ερώτημα αναπτύχθηκαν ερωτήσεις που αφορούν τις απόψεις των γονέων για τη σημασία της φοίτησης των παιδιών στη προσχολική εκπαίδευση, για το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα σχεδιάστηκαν ερωτήσεις αναφορικά με τις απόψεις των γονέων σχετικά με την ενημέρωση και τη γνώση που διαθέτουν για το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο, για το τρίτο ερευνητικό ερώτημα συντάχθηκαν ερωτήσεις που αφορούν τις ανησυχίες των γονέων αναφορικά με το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο και τέλος το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα αναφέρεται στην εκπαιδευτική πολιτική και τις μελλοντικές προοπτικές για τη προσχολική αγωγή.

3.6 Διατύπωση Θεματικών Αξόνων του Πρωτοκόλλου Συνέντευξης

- A.** Οι απόψεις των γονέων για τη σημασία της φοίτησης των παιδιών στη προσχολική εκπαίδευση.
- B.** Οι απόψεις των γονέων σχετικά με την ενημέρωση και τη γνώση που διαθέτουν για το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο.
- Γ.** Οι ανησυχίες των γονέων αναφορικά με το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο.
- Δ.** Εκπαιδευτική πολιτική και μελλοντικές προοπτικές για τη προσχολική αγωγή.

3.7 Ζητήματα Εγκυρότητας και Αξιοπιστίας

Στην εν λόγω εργασία, για την ενίσχυση της εγκυρότητάς της, αναφορικά με τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων, ο ερευνητής φρόντισε ώστε α) να επιλεγούν ερωτήσεις σχετικές με σημαντικά σημεία του συνόλου της έρευνας και να διατυπωθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να μην αφήνει περιθώρια στον συνεντευξιαζόμενο να απαντήσει μονολεκτικά, β) να δημιουργηθεί ένα κλίμα που να εμπνέει άνεση στον συνεντευξιαζόμενο να εκφραστεί ελεύθερα και γ) να μπορούν οι συνεντευξιαζόμενοι να αφιερώσουν κάποιο χρόνο και να μην είναι αγχωμένοι με τη διαδικασία.

Σύμφωνα με τους Cannell και Kahn (1968) η ύπαρξη εγκυρότητας στις συνεντεύξεις αποτελεί σημαντικό πρόβλημα. Πιο συγκεκριμένα, ο λόγος ύπαρξης της μη εγκυρότητας, υποστηρίζουν, είναι η μεροληψία. Ένας τρόπος ώστε να επιτύχει ο ερευνητής μεγαλύτερη εγκυρότητα στην έρευνα του μέσω της συνέντευξης είναι να μειώσει όσο περισσότερο γίνεται τη μεροληψία. Οι πηγές της μεροληψίας περιλαμβάνουν:

- Τις συμπεριφορές, στάσεις και προσδοκίες του συνεντευκτή.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

- Όταν ο συνεντευκτής βλέπει των συνεντευξιαζόμενο όπως εκείνος επιθυμεί.
- Όταν ο συνεντευκτής πράγματι αναζητά απαντήσεις που επιβεβαιώνουν τις απόψεις του πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.
- Τυχόν παρανοήσεις από τη πλευρά του συνεντευκτή σχετικά με τις απαντήσεις του απαντώντα.
- Τυχόν παρανοήσεις από την πλευρά εκείνου που απαντά αναφορικά με το τι τον ρωτούν.

Μελέτες έχουν αποδείξει, επίσης, ότι το γένος, η θρησκεία, το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η υπόσταση, η κοινωνική τάξη και η ηλικία του απαντώντα αποτελούν βασικές πηγές μεροληψίας, δηλαδή πρόκειται για επιδράσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπος ο συνεντευκτής (Lee, 1993).

Ένας τρόπος να ελεγχθεί η αξιοπιστία είναι να έχει σχεδιάσει ο συνεντευκτής μια πολύ καλά δομημένη συνέντευξη χρησιμοποιώντας την ίδια δομή και αλληλουχία λέξεων και ερωτήσεων για κάθε απαντώντα (Silverman, 1993).

Ο Oppenheim (1992) παρουσιάζει κάποιες από τις αιτίες μεροληψίας τις οποίες θα πρέπει να αποφύγει ο συνεντευκτής:

- Ύπαρξη μεροληπτικού δείγματος.
- Μη ύπαρξη αλληλοεκτίμησης μεταξύ συνεντευκτή και συνεντευξιαζόμενου.
- Ανεπαρκής συνέπεια.
- Τροποποιήσεις στην αλληλουχία των απαντήσεων.
- Επιλεκτική καταγραφή των δεδομένων.
- Ελλιπής χειρισμός των δύσκολων συνεντεύξεων.

Ο Kvale (1996) παρουσιάζει τα προσόντα που χρειάζεται να έχει ένας αποτελεσματικός συνεντευκτής. Πιο συγκεκριμένα ο ερευνητής πρέπει να είναι:

- γνώστης του αντικειμένου της έρευνας
- να είναι οργανωμένος
- σαφής
- ευγενικός

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

- ευαίσθητος
- ανοικτός
- καθοδηγητικός
- κριτικός
- να θυμάται
- να ερμηνεύει

3.8 Περιορισμοί έρευνας

Όπως είναι φυσικό η πλειοψηφία των ερευνών έρχεται αντιμέτωπη με διάφορους περιορισμούς. Το ίδιο και η συγκεκριμένη έρευνα, περιορίζεται σε θέματα που αφορούν το δείγμα της. Μια έρευνα με μεγαλύτερο δείγμα θα επέτρεπε την εξαγωγή πιο αξιόλογων συμπερασμάτων. Επίσης, η έρευνα απευθύνεται σε γονείς που ζουν σε μια συγκεκριμένη πόλη. Μια έρευνα που θα εξέταζε τις απόψεις γονέων που ζουν σε δυσπρόσιτες περιοχές, σε απομακρυσμένα χωριά θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΗΜΙ-ΔΟΜΗΜΕΝΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

4.1 Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο της εργασίας αφορά τη παρουσίαση και την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Όπως αναφέρθηκε, η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη διεξαγωγή ημι-δομημένων συνεντεύξεων σε οκτώ γονείς.

Στον Πίνακα (4) παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των γονέων καθώς και το κοινωνικο-οικονομικό προφίλ των υποκειμένων της έρευνας. Οι γονείς που έδωσαν συνέντευξη αναφέρονται με των κωδικό Γ1, Γ2 κ.λπ. (Γονέας 1, 2 κ.λπ.). Στο σημείο αυτό χρειάζεται να τονιστεί πως η επιλογή του δείγματος έγινε με βολική δειγματοληψία. Αυτό έχει ως συνέπεια τα αποτελέσματα να είναι μη γενικεύσιμα και μη αντικειμενικά.

Η αναφορά των αποτελεσμάτων της έρευνας ακολουθεί την δομή των τεσσάρων ερευνητικών ερωτημάτων με τις υποενότητες τους όπως παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 4 και υποστηρίζεται με την καταγραφή αντίστοιχων αποσπασμάτων από τις απαντήσεις των γονέων.

Έπειτα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με το πρώτο άξονα και τις απόψεις των γονέων απέναντι στη σημασία φοίτησης των παιδιών στη προσχολική εκπαίδευση. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις του δεύτερου άξονα σχετικά με τα ενημέρωση και τη γνώση που διαθέτουν για το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο. Επιπλέον καταγράφονται τα αποτελέσματα της έρευνας του τρίτου άξονα σχετικά με τις ανησυχίες των γονέων για το θεσμό της θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο. Τέλος, αναφέρονται τα αποτελέσματα του τέταρτου άξονα σχετικά με την Εκπαιδευτική πολιτική και μελλοντικές προοπτικές για τη προσχολική αγωγή.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Η διαδικασία ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια σύμφωνα με τον Creswell (2011):

1. Οργάνωση και μεταγραφή δεδομένων των συνεντεύξεων
2. Διερεύνηση και κωδικοποίηση δεδομένων
3. Ανάπτυξη κατηγοριών και υποκατηγοριών
4. Ομαδοποίηση κωδικών σε θεματικές ενότητες

4.2 Κοινωνικό-οικονομικό προφίλ των ερευνητικών υποκειμένων

Στην παρούσα εργασία ο αριθμός των συμμετεχόντων γονέων, των οποίων τα παιδιά φοιτούσαν στον ιδιωτικό παιδικό σταθμό (προ-προνηπιακό τμήμα), ανέρχονταν στους οκτώ (8). Πιο αναλυτικά, όλο το δείγμα αποτελείται από γυναίκες. Η ηλικία των ερευνητικών υποκειμένων κυμαίνεται από τριάντα ενός (31) ετών έως πενήντα τριών (53) ετών.

Όσο αναφορά το μορφωτικό επίπεδο αυτό ποικίλλει. Ειδικότερα, από τους οκτώ (8) γονείς, τρεις έχουν τελειώσει Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, τρεις (3) έχουν τελειώσει το Λύκειο, μία έχει ολοκληρώσει κάποιο Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης και μία ΤΕΙ.

Τα υποκείμενα προέρχονται από διάφορες κοινωνικές τάξεις. Υπάρχουν γονείς υψηλότερων και μεσαίων κοινωνικών κατηγοριών (όπως ανώτερα στελέχη σε ιδιωτικές εταιρίες, επιχειρηματίες, Γ1,Γ5,Γ7,Γ8) και γονείς χαμηλών κοινωνικών κατηγοριών (όπως υπάλληλοι ιδιωτικού/δημοσίου τομέα, Γ2, Γ3, Γ4, Γ6).

Πίνακας 4: Κοινωνικό-οικονομικό προφίλ των ερευνητικών υποκειμένων

<i>Ερευνητικά υποκείμενα</i>	<i>Φύλο</i>	<i>Ηλικία</i>	<i>Μορφωτικό επίπεδο</i>	<i>Κοινωνική θέση</i>
Γ.1	Γυναίκα	39	Πτυχίο ΙΕΚ	Αυτό-απασχολούμενη σε οικογενειακή επιχείρηση

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Γ.2	Γυναίκα	40	Απολυτήριο Λυκείου	Άνεργη
Γ.3	Γυναίκα	53	Πτυχίο ΑΕΙ	Εκπαιδευτικός
Γ.4	Γυναίκα	45	Απολυτήριο Λυκείου	Εποχιακή Ιδιωτική Υπάλληλος
Γ.5	Γυναίκα	38	Πτυχίο ΑΕΙ	Υπάλληλος στον ιδιωτικό τομέα
Γ.6	Γυναίκα	31	Πτυχίο ΤΕΙ	Υπάλληλος σε ιδιωτικό τομέα
Γ.7	Γυναίκα	38	Απολυτήριο Λυκείου	Αυτό-απασχολούμενη σε οικογενειακή επιχείρηση
Γ.8	Γυναίκα	47	Πτυχίο ΑΕΙ	Τραπεζικός υπάλληλος

4.3 Οι απόψεις των γονέων για τη σημασία της φοίτησης των παιδιών στη προσχολική εκπαίδευση.

Στην εν λόγω ενότητα παρουσιάζονται οι απόψεις των γονέων σχετικά με τη σημασία της φοίτησης των παιδιών τους στη προσχολική εκπαίδευση. Από το σύνολο των απαντήσεων φαίνεται πως όλοι οι γονείς χαρακτηρίζουν την προσχολική φοίτηση σημαντική για την ανάπτυξη των παιδιών τους και συγκεκριμένα θεωρούν ότι είναι χρήσιμη για την καλλιέργεια κοινωνικό-συναισθηματικών δεξιοτήτων, γνωστικής και γλωσσικής ανάπτυξης (Γ.1 «..κοινωνικοποίηση, αντίληψη της φιλίας, ανάπτυξη λεπτής κινητικότητας, ανάπτυξη φαντασίας..», Γ.2 «..να μάθουν να ζωγραφίζουν, να συνεργάζονται», Γ.3 «..να κοινωνικοποιηθεί, να ψυχαγωγείται, να διαχειρίζεται τα συναισθήματα του, να πειθαρχεί σε ρουτίνες..», Γ.4 «..να κοινωνικοποιηθεί..», Γ.5 «..να κοινωνικοποιηθεί, να αποκτήσει τα πρώτα βήματα για να προετοιμαστεί για το

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Δημοτικό..», Γ.6 «..να αναπτύξει το λόγο του, να μάθει να γράφει..» Γ.7 «..πρώτες βάσεις
ώστε να κοινωνικοποιηθεί, ομαδικότητα, σεβασμός, πειθαρχία..», Γ.8 «..να αναπτύξει
καλή συμπεριφορά και να κοινωνικοποιηθεί..». Γενικότερα όλες οι μητέρες ανεξαρτήτως
κοινωνικής τάξης είναι θετικές και αντιλαμβάνονται ότι υπάρχουν μόνο οφέλη από τη
φοίτηση των παιδιών τους στο Νηπιαγωγείο.

Αξίζει να αναφερθεί ότι οι απόψεις των γονέων διχάζονται ανάμεσα σε εκείνους
που πιστεύουν ότι το Νηπιαγωγείο είναι πολύ σημαντικό να προετοιμάσει το παιδί για το
Δημοτικό και σε εκείνους που δε το θεωρούν απαραίτητο, (Γ.1 «..βοηθάει πολύ αλλά θα
ήθελα το πρόγραμμα του σχολείου να είναι πιο ανάλαφρο..», Γ.5 «..εννοείται
προετοιμασία, είναι απαραίτητο..», Γ.8 «..είναι πολύ σημαντικό, τουλάχιστον να γράφει
το όνομα του..» Γ.3. «..δε θέλω η ύλη να είναι ψυχαναγκαστική..» Γ.4 «..πρώτα θέλω να
κοινωνικοποιηθεί..»). Με λίγα λόγια, αποδείχθηκε σε αυτή την έρευνα ότι ο παράγοντας
«μορφωτικό επίπεδο» δεν σχετίζεται ιδιαίτερα με την άποψη των γονέων για το αν είναι
σημαντικό το νηπιαγωγείο να προετοιμάσει το παιδί για το δημοτικό.

Όλοι οι γονείς συμφωνούν ότι η προσχολική εκπαίδευση επιδρά θετικά στην
ανάπτυξη του παιδιού τους (Γ.1 «..ωφελούνται σε κάθε περίπτωση..»). Αν και οι απαντήσεις
στο αν τα παιδιά ωφελούνται από το Νηπιαγωγείο ήταν θετικές φαίνεται να μην
συμφωνούν όλες οι μητέρες πως το Νηπιαγωγείο είναι ο κατάλληλος χώρος για τα προ-
νήπια. Για τις μητέρες από τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα το Νηπιαγωγείο θεωρείται
ένας χώρος μη κατάλληλος για το παιδί τους, εμφανίζονται διστακτικές στο κατά πόσο
τα παιδιά τους είναι έτοιμα να ανταπεξέλθουν στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου.
Αμφιταλαντεύονται στο κατά πόσο έχουν αναπτύξει τις δεξιότητες εκείνες που θα τα
κάνουν να διαχειριστούν τις όποιες δυσκολίες προκύψουν. Το πιο σύνηθες πρόβλημα
τους είναι η ηλικία των παιδιών τους, η ανάπτυξη τους και αν αυτή είναι κατάλληλη να
συνυπάρξει με τα παιδιά του Νηπιαγωγείου. Συγκεκριμένα πιστεύουν ότι για κάποια
παιδιά η μετάβαση είναι πιο δύσκολη και χρειάζονται χρόνο (Γ.3) ενώ επίσης
αναφέρθηκε πως τα παιδιά φορτώνονται από νωρίς με τόσα πράγματα και είναι
υπερβολικό (Γ.6). Οι μητέρες από τα μεσαία-ανώτερα κοινωνικά στρώματα
παρουσίασαν θετικές απόψεις πάνω στο θέμα και θεωρούν τη συνύπαρξη με τα παιδιά
του Νηπιαγωγείου πολύ θετική.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Φαίνεται από τις απαντήσεις των γονέων πως η κατάλληλη ηλικία για να πάει το παιδί στο Νηπιαγωγείο είναι 4 με 5 χρονών. Οι 5/8 γονείς θέλουν το παιδί τους να πάει στο Νηπιαγωγείο στα 4 έτη (Γ.1, Γ.3, Γ.4, Γ.6, Γ.7). Οι υπόλοιπες διαφωνούν με αυτή την άποψη. Οι περισσότεροι γονείς θεωρούν πως ότι γίνεται στο Νηπιαγωγείο είναι σημαντικό (Γ.2, Γ.3, Γ.4, Γ.5,Γ.6) άλλος θεωρεί ότι οι πιο σημαντικές δεξιότητες που χρειάζεται να αναπτύξει ένα παιδί είναι η φαντασία, ο λόγος και η παρατηρητικότητα (Γ.1) , να ανεξαρτητοποιηθεί και να μάθει να προστατεύει τον εαυτό του (Γ.7) και τέλος να βελτιώσει τη συμπεριφορά του (Γ.8).

Όλοι οι γονείς, εκείνοι από τα κατώτερα και ανώτερα κοινωνικά στρώματα, πιστεύουν ότι υπάρχουν μόνο σημαντικές δεξιότητες να καλλιεργηθούν στο Νηπιαγωγείο. Στις λιγότερο σημαντικές δεξιότητες κατατάσσουν τη γραφή.

4.4 Οι απόψεις των γονέων σχετικά με την ενημέρωση και τη γνώση που διαθέτουν για το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο.

Το θέμα του δεύτερου ερευνητικού ερωτήματος είναι η ενημέρωση που κατέχουν οι γονείς σχετικά με το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης. Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν πως οι γονείς που άνηκαν στη βαθμίδα του ΑΕΙ/ΤΕΙ/ΙΕΚ επιδιώκουν να ενημερώνονται πιο συχνά για θέματα που αφορούν την εκπαίδευση των παιδιών τους σε σχέση με τους κατόχους απολυτήριου Λυκείου. Οι γονείς από μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα είναι πιο πρόθυμες να αναζητήσουν πληροφορίες που σχετίζονται με την εκπαίδευση του παιδιού τους από το σχολείο ή το διαδίκτυο σε σχέση με τους γονείς από τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα. Η συνεργασία σχολείου-γονέα θεωρείται ένα κρίσιμο στοιχείο για τη ποιοτική προσχολική εκπαίδευση και τη δημιουργία του καταλληλότερου περιβάλλοντος για την ανάπτυξη ενός παιδιού (Manigo, 2017). Οι γονείς από μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα θα ήθελαν να έχουν επιπλέον ενημέρωση από το σχολείο τους ενώ επίσης τους αρέσει να ενημερώνονται και από άλλες πηγές. Η πλειοψηφία των γονέων δήλωσε ότι είναι πολύ σημαντικό να ενημερώνεται για θέματα που αφορούν την εκπαίδευση. Σχετικά με το θέμα της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο η πλειοψηφία των γονέων δήλωσαν πως δεν είχαν καμία σημαντική ενημέρωση από το σχολείο τους σχετικά με το ότι θεσπίστηκε

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

αυτός ο νέος νόμος. Στο αν τους απασχολεί αυτό το θέμα οι γονείς απάντησαν: «Γ.1, ...με απασχολεί το θέμα αυτό και επειδή άρρησα να το μάθω με άγχωσε., Γ.2. δε με απασχολεί τόσο ώστε να αναζητήσω πληροφορίες..., Γ.6 αφού εφαρμόστηκε πρέπει να το ακολουθήσουμε αφού το λέει ο νόμος., Γ.5 ...με απασχολεί και δε συμφωνώ με αυτό το μέτρο..». Οι γονείς Γ.3 και Γ.8 που δήλωσαν πως είναι ενημερωμένες δήλωσαν θετική άποψη απέναντι στο νέο θεσμό.

Σχετικά με το αν είναι ενημερωμένες για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα οι πλειοψηφία των γονέων απάντησε πως δεν γνωρίζει τίποτα από τα δύο πλην δυο οι οποίες απάντησαν «Γ.3 ...ενημερώθηκα τότε που χρειάστηκε το παιδί μου να αλλάξει σχολείο και θεωρώ πως στα θετικά είναι ο συναγελασμός, συνομηλίκων παιδιών.... Γ.8 ...η εκπαιδευτική πολιτική αντιλαμβάνεται πως τα παιδιά από πολύ νωρίς έχουν τη δυνατότητα να μάθουν και γι' αυτό γίνεται υποχρεωτικό το προ-νήπιο». Με λίγα λόγια, αποδείχθηκε σε αυτή την έρευνα ότι ένας γονιός απόφοιτος Λυκείου δε γνωρίζει τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα αυτού του θεσμού. Επίσης διαφαίνεται έντονα ότι τα σχολεία υστερούν στο τομέα της έγκαιρης ενημέρωσης σχετικά με το νέο νόμο.

4.5. Οι ανησυχίες των γονέων αναφορικά με το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο.

Το εν λόγω κεφάλαιο της παρούσας έρευνας εξετάζει τις ανησυχίες των γονέων αναφορικά με το θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης όλοι οι γονείς εκφράζουν ποικίλες ανησυχίες. Οι πιο σημαντικοί λόγοι για τους οποίους οι γονείς ανησυχούν είναι ζητήματα λειτουργίας του Νηπιαγωγείου, (ωράριο, ολοήμερο) καθώς και η αντίδραση του παιδιού τους σε ένα νέο σχολικό πλαίσιο. Ένας γονέας δήλωσε: «Γ.1..Ναι εννοείται με ανησυχεί, όμως ο παιδικός σταθμός έχει βοηθήσει πολύ το παιδί μου και δε φοβάμαι οτι δε θα προσαρμοστεί ο μικρός, με ανησυχεί η σχέση μου με τον εκπαιδευτικό». Οι γονείς δήλωσαν επίσης: « Γ.2.. στο νηπιαγωγείο χρησιμοποιούν άλλη προσέγγιση μάθησης και δε ξέρω πως θα του φανεί του μικρού και πως θα αντιδράσει». Επιπλέον, τους προβληματίζει το ελλιπές εκπαιδευτικό προσωπικό, το θέμα της πάνας, η σίτιση, το ελαστικό πρωινό ωράριο, το ολοήμερο, καθώς με όλα αυτά ο γονιός ήταν ικανοποιημένος στο παιδικό σταθμό (Γ.4, Γ.7, Γ.8). Οι

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

γονείς που έδωσαν αυτές τις απαντήσεις εξέφρασαν πως το παιδί τους ήταν προστατευμένο στο παιδικό σταθμό και οι δασκάλες έκαναν άψογα τη δουλειά τους. Ένας άλλος λόγος ανησυχίας είναι αν το παιδί θα αναπτύξει φιλίες πάλι από την αρχή και κατά πόσο θα είναι κοινωνικό (Γ.6). Δύο από τις 8 μητέρες απάντησαν πως δεν τους ανησυχεί κάτι, δεδομένου ότι τα παιδιά τους ήταν πάντα ευπροσάρμοστα (Γ.3, Γ5).

Στην ερώτηση αν το δημόσιο σχολείο θα ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των γονέων οι ερωτώμενοι έδειξαν προβληματισμένοι. Παρ' όλο που οι ανησυχίες τους όπως αποδείχθηκε παραπάνω ήταν αρκετές οι γονείς φάνηκαν αισιόδοξοι. Προβληματισμός υπάρχει σχετικά με το ζήτημα της τιμωρίας (Γ.1) καθώς ακούγεται πως είναι συχνό φαινόμενο στο συγκεκριμένο σχολείο που θα φοιτήσει το παιδί ενώ ακόμη ανησυχούν για το πώς θα είναι οι σχέσεις με τις νέες εκπαιδευτικούς δεδομένου ότι αναπτύξει πολύ καλές σχέσεις με τις εκπαιδευτικούς (Γ.2). οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν.

Οι γονείς είναι αρκετά ικανοποιημένοι με τις παροχές του παιδικού σταθμού. Υπάρχει μια θετική ανταπόκριση σχετικά με την εμπειρία τους από το παιδικό σταθμό. Οι γονείς θεωρούν μεγάλο πλεονέκτημα του παιδικού σταθμού τη σίτιση, τη σχέση που ανέπτυξαν με τη διευθύντρια, το περιβάλλον, την εκπαιδευτικό του παιδιού, την επίσκεψη γιατρού και λογοθεραπευτή και το ωράριο. (Γ.1,2,3,4,5,6,7). Οι γονείς δείχνουν ικανοποιημένοι με τη βοήθεια που παρείχαν οι δασκάλες στη σίτιση του παιδιού αλλά και τον αριθμό των εκπαιδευτικών ανά τμήμα. Οι γονείς με όλες αυτές τις παροχές αισθάνονται ασφάλεια και έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη απ' ότι θα έχουν σε ένα δημόσιο Νηπιαγωγείο.

Ακολούθως οι γονείς κλήθηκαν να απαντήσουν ποιο σχολείο θα προτιμούσαν (ιδιωτικό/δημόσιο) σε περίπτωση που είχαν το δικαίωμα να επιλέξουν. Οι περισσότεροι γονείς απάντησαν πως προτιμούν το ιδιωτικό σχολείο. Οι λόγοι που θα επέλεγαν το ιδιωτικό σχολείο είναι α) λόγω προηγούμενης εμπειρίας (Γ.1, Γ.7.), β) λόγω ασφάλειας, εμπιστοσύνης (Γ.5, Γ.6) γ) επειδή η επιχείρηση στην οποία εργάζεται του παρέχει τη φοίτηση στο ιδιωτικό σχολείο (Γ.8). Μόνο μία μητέρα εκφράζει θετική γνώμη για το δημόσιο σχολείο λόγω του ότι θεωρεί πως το παιδί της θα μπορεί να συναναστρέφεται με παιδιά διαφορετικών κοινωνικών ομάδων (Γ.3).

4.6 Εκπαιδευτική πολιτική και μελλοντικές προοπτικές για τη προσχολική αγωγή.

Στο τελευταίο ερευνητικό ερώτημα οι γονείς κλήθηκαν να απαντήσουν σε μερικές ερωτήσεις που αφορούν την τρέχουσα εκπαιδευτική πολιτική και να προτείνουν μελλοντικές προοπτικές για μια καλύτερη προσχολική αγωγή. Όλοι οι γονείς ανεξαρτήτως κοινωνικό-οικονομικής κατάστασης θεωρούν σημαντική τη προσχολική αγωγή για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Οι γονείς παρουσιάζουν θετική ανταπόκριση για την προσχολική εκπαίδευση διότι πιστεύουν ότι το παιδί συνεχώς εκπαιδεύεται και μαθαίνει νέες δεξιότητες και γνώσεις. Επίσης, υποστηρίζουν πως η προσχολική εκπαίδευση είναι η βάση για να αναπτυχθεί το παιδί ολόπλευρα και να αποκτήσει δεξιότητες που θα του μάθουν να συμπεριφέρεται καθ' όλη την διάρκεια της ζωής του και πως «.. όπως όλες οι βαθμίδες έτσι και αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για το παιδί».. (Γ.8).

Όσο αναφορά τις απόψεις που έχουν οι γονείς για την υποχρεωτική φοίτηση των προ-νηπίων στο Νηπιαγωγείο, σύμφωνα με τα ευρήματα το μισό ποσοστό των γονέων θεωρεί ότι πρέπει να είναι υποχρεωτικό ενώ οι άλλοι μισοί θεωρούν ότι πρέπει να είναι καθολικό. Ειδικότερα, θα ήθελαν να είναι καθολικό αλλά όχι υποχρεωτικό (Γ.2) , ενώ ακόμη θα προτιμούσαν να είναι ελεύθεροι να επιλέγουν εκείνοι σε ποιο σχολείο θα φοιτήσει το παιδί τους (Γ.7, Γ.4). Ο λόγος που οι περισσότεροι γονείς θεωρούν ότι δεν θα έπρεπε να είναι υποχρεωτικό το προ-νήπιο είναι λόγω ηλικίας. Οι γονείς με υψηλό μορφωτικό επίπεδο θεωρούν ότι «(Γ.3) ..πρέπει να είναι υποχρεωτικό το προ-νήπιο, το βλέπω σα ένα μέτρο πολυπολιτισμικό..» και ότι «..(Γ.8,6) θα έπρεπε να είναι υποχρεωτικό το σχολείο και από πιο νωρίς, από την ηλικία των 3 ετών». Οι γονείς που παραπάνω ήταν θετικοί με την υποχρεωτικότητα συμφωνούν πως το Νηπιαγωγείο πρέπει να διαρκεί δύο χρόνια.

Οι γονείς σε αυτήν την έρευνα προτείνουν να υπάρχει ένα πιο ευέλικτο ωράριο και περισσότερες δασκάλες σε κάθε τάξη για αυτή την ηλικιακή ομάδα «(Γ.8). ...Θα προτιμούσα τα παιδιά αυτής της ηλικίας να αρχίσουν να μάθουν για την οδική κυκλοφορία αλλά και για το πως θα προστατεύουν το σώμα τους..(Γ.5), προτείνει μια άλλη μητέρα. Ακόμη, οι γονείς ζητούν τη δημιουργία ενός πιο πλουραλιστικού εκπαιδευτικού συστήματος, με λιγότερα παιδιά, μεγαλύτερο αριθμό αιθουσών, περισσότερες δασκάλες, έμφαση στη μουσική, στο θεατρικό παιχνίδι και την ανάπτυξη πολλαπλών δεξιοτήτων.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Τέλος, οι συμμετέχοντες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο εκφράζουν την ανησυχία τους για το πώς λειτουργεί το ολόημερο πρόγραμμα, εκφράζοντας την άποψη τους ότι θα ήταν καλύτερο το ωράριο να είναι πιο ευέλικτο ώστε *«..να μην μοιάζει σαν να είναι παιδιά βαθιά εργαζόμενα..(Γ.3)»*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως αναφέρεται και στη βιβλιογραφία η προσχολική εκπαίδευση είναι πολύ σημαντική για την ανάπτυξη των παιδιών. Αξίζει να τονιστεί ότι, οι γονείς διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην επιτυχία της προσχολικής εκπαίδευσης. Έτσι, οι απόψεις των γονέων για την προσχολική εκπαίδευση είναι πολύ χρήσιμες για ένα αποτελεσματικό, καινοτόμο και επιτυχημένο πρόγραμμα εκπαίδευσης. Κύριος στόχος αυτής της έρευνας είναι να καλύψει το κενό της βιβλιογραφίας διερευνώντας τις απόψεις των γονέων, από διαφορετικά κοινωνικά στρώματα, σχετικά με το νέο θεσμό της δίχρονης υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τον οποίο καθιερώθηκε υποχρεωτική η φοίτηση στο προ-νήπιο. Η έρευνα εστίασε σε τέσσερις τομείς, α) τις απόψεις των γονέων για τη σημασία της φοίτησης των παιδιών στη προσχολική εκπαίδευση, β) τις απόψεις των γονέων σχετικά με την ενημέρωση και τη γνώση που έχουν για το θεσμό της δίχρονης προσχολικής φοίτησης, γ) τις ανησυχίες των γονέων αναφορικά με το θεσμό της δίχρονης προσχολικής φοίτησης και δ) τις απόψεις για την εκπαιδευτική πολιτική και τις μελλοντικές τους προτάσεις για τη προσχολική αγωγή.

Στην παρούσα έρευνα, πραγματοποιήθηκαν οκτώ ημι-δομημένες συνεντεύξεις σε γονείς διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων, διαφορετικής ηλικιακής ομάδας και μορφωτικού επιπέδου των οποίων τα παιδιά φοιτούσαν ακόμα στο προ-προνηπιακό τμήμα. Αρχικά, προσεγγίστηκαν δώδεκα γονείς, όμως, τελικά συμμετείχαν στην έρευνα μόνο οι οκτώ. Οι λόγοι για τους οποίους αρνήθηκαν να πάρουν μέρος στη συνέντευξη ήταν προσωπικοί.

Η υποχρεωτική προσχολική φοίτηση δεν αφορά παιδιά που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικό-οικονομικά περιβάλλοντα αλλά και οικογένειες που προέρχονται από τη μεσαία τάξη. Γι' αυτό το λόγο η συνέντευξη αφορά γονείς διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων. Η πλειοψηφία των γονέων έχει θετική αντίληψη για τη σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης. Ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης οι γονείς αντιλαμβάνονται ότι υπάρχουν μόνο οφέλη από τη φοίτηση των παιδιών τους στο Νηπιαγωγείο. Ειδικότερα, οι γονείς αναγνωρίζουν ως όφελος της φοίτησης τη κοινωνικοποίηση, τη ψυχαγωγία, τη

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

καλλιέργεια καλών τρόπων συμπεριφοράς αλλά και την ανάπτυξη της ομιλίας και της γραφής. Η έρευνα αυτή συμφωνεί με την έρευνα της Τσολακίδου (2013) όπου η πλειοψηφία των γονέων συμφωνεί ότι το νηπιαγωγείο είναι ένας χώρος παροχής αγωγής εκπαίδευσης και ανάπτυξης της προσωπικότητας του παιδιού. Οι περισσότεροι γονείς εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών τους (79,5%). Ακολουθεί η γνωστική ανάπτυξη των παιδιών (13,3%) και η γλωσσική ανάπτυξη (13,3%). Ο πιο σημαντικός λόγος για να φοιτήσουν τα παιδιά τους στο νηπιαγωγείο θεωρούν ότι είναι η κοινωνικοποίηση (55,4%), ενώ άλλοι λόγοι είναι η ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων (26,5%), και η ανάπτυξη της αυτονομίας τους (18,1%).

Οι μητέρες από υψηλότερα κοινωνικά στρώματα ανυπομονούν το παιδί τους να αναπτυχθεί σωστά, θέτουν υψηλούς στόχους και θέλουν οπωσδήποτε το παιδί τους να προετοιμαστεί όσο γίνεται καλύτερα για τη φοίτηση του στο Δημοτικό σε σχέση με τους γονείς των χαμηλότερων στρωμάτων που δε τον θεωρούν σημαντικό σκοπό της προσχολικής εκπαίδευσης.

Οι γονείς ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης θεωρούν ότι το Νηπιαγωγείο δεν είναι ο πιο κατάλληλος χώρος για το παιδί τους. Οι λόγοι για το οποίους εμφανίζουν τέτοια αρνητική στάση έχουν να κάνουν με την πολύπλευρη ανάπτυξη των παιδιών τους, την ηλικία τους και το κατά πόσο είναι κατάλληλη ώστε να μπορούν να συνυπάρχουν ομαλά με τα νήπια.

Όλοι οι γονείς πιστεύουν ότι υπάρχουν μόνο σημαντικές δεξιότητες να καλλιεργηθούν στο Νηπιαγωγείο. Η κατάλληλη ηλικία σύμφωνα με τους γονείς για να πάει το παιδί στο Νηπιαγωγείο είναι στην ηλικία των τεσσάρων με πέντε χρονών. Όπως και στην έρευνα των Şahina, Sakb & Şahin(2013) οι απαντήσεις των γονέων σχετικά με την κατάλληλη ηλικία εισόδου στην προσχολική αγωγή διαφοροποιούνται. Το 23% των συμμετεχόντων θεωρούν κατάλληλη ηλικία εισόδου στο νηπιαγωγείο τα 5-6 έτη, το 12% την ηλικία των 4-5 ετών, το 27% την ηλικία των 4 ετών, το 15% την ηλικία των 3-4 ετών, το 15% τα 3 έτη και το 8% την ηλικία 2-2.5 ετών.

Στο δεύτερο ερευνητικό άξονα τα συμπεράσματα που εξάγονται αφορούν τη γνώση που διαθέτουν οι γονείς για το νέο θεσμό. Αρχικά, συμπεραίνει κανείς σύμφωνα με τα ευρήματα ότι όλοι οι γονείς θέλουν να ενημερώνονται σχετικά με θέματα που αφορούν

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

την εκπαίδευση των παιδιών τους. Οι γονείς από μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα δείχνουν πιο πρόθυμες να αναζητήσουν πληροφορίες που σχετίζονται με την εκπαίδευση του παιδιού τους από το σχολείο ή το διαδίκτυο σε σχέση με τους γονείς από τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα. Οι ίδιοι όμως αναφέρουν ότι το σχολείο τους δε τους παρέχει επαρκής ενημέρωση όσο αναφορά το ζήτημα του νέου θεσμού. Αυτό επιβεβαιώνει και η έρευνα των Balkar (2009) αναφέρει ότι οι γονείς με χαμηλό κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο συμμετέχουν λιγότερο στην εκπαίδευση των παιδιών τους σε σύγκριση με τους ομολόγους.

Η ενημέρωση που έχουν από το σχολείο για θέματα που αφορούν την εκπαιδευτική πολιτική είναι ελλιπής. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να διεξαχθεί μια έρευνα σχετικά με τι είδους ενημέρωση θα ήθελαν να έχουν οι γονείς, τι θεωρούν σημαντικό, κάθε πότε θα ήθελαν να ενημερώνονται και με ποιόν τρόπο θα ήθελαν να γίνει αυτό. Αυτό αποσκοπεί στο να εκφράσουν οι γονείς τις επιθυμίες τους και έτσι η να βελτιωθεί και σχέση τους με τους εκπαιδευτικούς. Αν οι γονείς γνώριζαν το λόγο που έγινε υποχρεωτικό το προ-νήπιο θα είχαν αναπτύξει μια σφαιρική άποψη και θα απαντούσαν διαφορετικά στις ερωτήσεις σχετικά με τον νέο θεσμό.

Ο τρίτος ερευνητικός άξονας εντάσσει στη συζήτηση με τους γονείς το θέμα σχετικά με τις ανησυχίες που έχουν για το νέο θεσμό. Οι πιο σημαντικοί λόγοι για τους οποίους οι γονείς ανησυχούν είναι ζητήματα όπως το ωράριο, το ολοήμερο και η αντίδραση του παιδιού τους σε ένα νέο περιβάλλον.

Οι γονείς είναι αρκετά ικανοποιημένοι με τις παροχές του παιδικού σταθμού. Οι γονείς θεωρούν μεγάλο πλεονέκτημα του παιδικού σταθμού τη σίτιση, τη σχέση που ανέπτυξαν με τη διευθύντρια, το περιβάλλον, την εκπαιδευτικό του παιδιού, την επίσκεψη γιατρού και λογοθεραπευτή και το ωράριο. Οι περισσότεροι γονείς απάντησαν πως προτιμούν το ιδιωτικό σχολείο. Οι λόγοι που θα επέλεγαν το ιδιωτικό σχολείο είναι α) λόγω προηγούμενης εμπειρίας και β) λόγω ασφάλειας, εμπιστοσύνης. Όμως, τα αποτελέσματα της έρευνας των Reid, Kagan (2015) δείχνουν ότι η προσχολική ηλικία ωφελεί όλα τα παιδιά διότι όταν περιβάλλονται από συμμαθητές που έχουν σχετικά υψηλά επίπεδα γλωσσικών και μαθηματικών δεξιοτήτων ενισχύονται και τα παιδιά που δεν έχουν αναπτύξει ακόμη αυτές τις δεξιότητες. Το ίδιο και η έρευνα των Kelly και Scafidi (2013) δηλώνει ότι η πλειοψηφία των γονέων είναι πολλοί ικανοποιημένοι με το

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

να πάει το παιδί σε ένα ιδιωτικό σχολείο. Οι λόγοι που επιλέγουν ένα ιδιωτικό σχολείο είναι το σχολικό κλίμα και η διαχείριση της τάξης, όπως η «καλύτερη πειθαρχία των μαθητών», το «καλύτερο περιβάλλον μάθησης», «τα μικρότερα μεγέθη τάξεων», «βελτιωμένη ασφάλεια των μαθητών» και «μεγαλύτερη ατομική προσοχή για το παιδί μου». Η έρευνα της Μηλιαρέση (2020) επιβεβαιώνει ότι οι γονείς ανησυχούν για τη παροχή κατάλληλων υποδομών, αριθμού εκπαιδευτικών, βοηθητικού προσωπικού, χώρων χαλάρωσης και φαγητού, αριθμό αιθουσών την μη ύπαρξη ολιγομελών τμημάτων. Θα είχε ενδιαφέρον να διεξαχθεί μια έρευνα σε εκπαιδευτικούς που θα απαντά στο ποιες είναι οι κυριότερες δυσκολίες με τις οποίες έρχονται στην αρχή αντιμέτωπα τα παιδιά του προ-νηπίου από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις φοιτώντας στο νηπιαγωγείο και κατά πόσο αυτές οι δυσκολίες ξεπερνιούνται ώστε να μπορέσουμε να επιβεβαιώσουμε ή να διαψεύσουμε ότι σκοπός της υποχρεωτικότητας είναι να εντάξει ομαλά τα παιδιά όλων των κοινωνικών στρωμάτων στο σχολικό πλαίσιο και να μπορέσουν όλα τα παιδιά να αναπτυχθούν παρέχοντας τους ίσα δικαιώματα.

Όσο αναφορά τις απόψεις που έχουν οι γονείς για την υποχρεωτική φοίτηση των προ-νηπίων στο Νηπιαγωγείο, σύμφωνα με τα ευρήματα οι μισοί γονείς δηλώνουν την άρνηση του. Οι υπόλοιποι προτιμούν να έχουν το δικαίωμα στην επιλογή στο αν θα φοιτήσει το παιδί τους στο προ-νήπιο.

Τέλος, οι γονείς ζητούν τη δημιουργία ενός πιο πλουραλιστικού εκπαιδευτικού συστήματος, με λιγότερα παιδιά, μεγαλύτερο αριθμό αιθουσών, περισσότερες δασκάλες, έμφαση στη μουσική, στο θεατρικό παιχνίδι και την ανάπτυξη πολλαπλών δεξιοτήτων.

Ενώ τα ευρήματα αυτής της μελέτης βασίζονται σε μια πολύ μικρή περιοχή μελέτης και σε μικρό δείγμα ενδέχεται να μην γενικεύονται για ολόκληρη την περιφέρεια. Γι' αυτό θα ήταν σημαντικό να διεξαχθεί μια έρευνα σε μεγαλύτερο δείγμα και να εξεταστούν και οι απόψεις των γονέων που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές (αγροτικές περιοχές) για το νέο θεσμό. Έτσι, θα προκύψουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ αγροτικών, ημιαστικών και αστικών πλαισίων. Ακόμη, θα μπορούσε να σχεδιαστεί μία έρευνα που θα καταγράψει τις απόψεις των γονέων σχετικά με τη υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση πριν φοιτήσει το παιδί του στο Νηπιαγωγείο, κατά τη διάρκεια και μετά τη συμμετοχή του.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, θα είχε η διερεύνηση των στάσεων και των αντιλήψεων των γονέων για τις αλλαγές που έχει επιφέρει στο τρόπο ζωής της οικογένειας η υποχρεωτική προσχολική φοίτηση. Επίσης, θα ήταν σημαντικό να διερευνηθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γονείς από τη φοίτηση των παιδιών τους στο δημόσιο νηπιαγωγείο.

Τα εκπαιδευτικά συστήματα λειτουργούν σε έναν κόσμο που εξελίσσεται συνεχώς προς νέες ισορροπίες, ωστόσο οι βραχυπρόθεσμες κρίσεις μπορεί να διαταράξουν ή να επιταχύνουν μακροπρόθεσμες εξελίξεις. Η εξισορρόπηση του σημαντικού και του επείγοντος αναδεικνύεται έτσι ως το βασικό καθημερινό έργο των σημερινών εκπαιδευτικών συστημάτων. Για να γίνει αυτό, τα επιτυχημένα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να αξιοποιήσουν την κινητική ενέργεια του συνεχώς μεταβαλλόμενου κόσμου που κατοικούν, να γίνουν πιο δυναμικά και ευκίνητα για να ανταποκριθούν στις ανάγκες ενός ολοένα και πιο διαφορετικού συνόλου μαθητών (OECD, 2021).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Αλευριάδου, Α., Βруниώτη, Κ., Κυρίδης, Α., Σιβηροπούλου – Θεοδοσιάδου, Ε. & Χρυσαιφίδης, Κ. (2008). Οδηγός Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Αυτοδιοίκηση (21-05-2017). *Εργαζόμενοι ΟΤΑ: Το πρόγραμμα της νέας 48ωρης απεργίας*. Ανακτήθηκε στις 8 Ιουλίου 2017 από τη διεύθυνση: <http://www.aftodioikisi.gr/ergasiaka-ypallilwn-ota/ergazomenoi-ota-programma-tis-neas-48oris-apergias/>.

Δάβουλου, Μ., & Παπαδοπούλου, Γ. (2017). Διετής Υποχρεωτική Φοίτηση στο Νηπιαγωγείο. Το Μετέωρο Βήμα της Ελληνικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Στο Π. Ορφανός, Γ. Σπυρόπουλος & Σ. Στάικος (επιμ.), *Αναζητώντας τις Δυναμικές του Σύγχρονου Σχολείου VIII. Ναύπλιο, 20-23 Ιουλίου 2017*: Πρακτικά (σ. 152-162). Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Δημαράς, Α. (1974). Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, τ.Β'. Αθήνα: Ερμής

Δ.Ο.Ε (2006). Αγωνιστικό Πλαίσιο *Διδασκαλικό Βήμα 1* 139, 2

Ευαγγέλου, Ο. (2007). *Διαπολιτισμικά αναλυτικά προγράμματα*. Αθήνα: Τυπωθήτω - Δαρδάνος.

Ευρυδίκη (2014). *Αριθμοί-Κλειδιά για την Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα στην Ευρώπη - 2014*. Κύριες Επισημάνσεις του Δικτύου Ευρυδίκη. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

http://eacea.ec.europa.eu/education/Eurydice/documents/key_data_series/166EL_HI.pdf.(22/11/2018). (22/11/2018).

Ευρυδίκη, (2018). *Υποχρεωτική Εκπαίδευση στην Ευρώπη – 2018/19*. Ευρυδίκη Στοιχεία και Νούμερα. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση (2014). *Πέντε βασικά μηνύματα για την ενταξιακή εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε στις 7 Μαρτίου 2020 από τη διεύθυνση: https://www.european-agency.org/sites/default/files/Five_Key_Messages_for_Inclusive_Education_EL.pdf.

Ζαμπέτα, Ε. (1998). *Αγωγή και εκπαίδευση της πρώιμης παιδικής ηλικίας στην Ευρώπη*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Καρράς, Γ. Κ. (2014). *Η παιδαγωγική επιστήμη άλλοτε και τώρα. Ιστορία-Μεταβάσεις-Προκλήσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Κιτσαράς, Γ. (1991). *Εισαγωγή στην προσχολική παιδαγωγική*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Κυπριανός, Π. (2007). *Παιδί, οικογένεια, κοινωνία. Ιστορία της Προσχολικής Αγωγής από τις απαρχές ως τις μέρες μας*. Αθήνα: Gutenberg.

Κυπριανός, Π. (2010). Η προσχολική αγωγή διεθνώς: Σταθμοί, πολιτικές, διακυβεύματα», *περιοδικό Νέα Παιδεία*, τεύχος 136, σελ. 35 – 45

Κωνσταντίνου, Π., Σταθάκης Γ. (2016). Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί: Εκπαίδευση ή Φύλαξη; Απόψεις γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας από δώδεκα μηνών (12) μηνών έως πέντε (5) ετών, στο: Παπαδάτος, Ι., Πολυχρονοπούλου, Σ. & Μπαστέα, Α. (επιμ.). 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, 24 – 26 Ιουνίου 2016, Πρακτικά Τόμος Α΄, σελ. 490 – 505. Αθήνα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Λυκιαρδοπούλου, Σ. (2006). *Ο θεσμός της προσχολικής αγωγής στην Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.

Μηλιαρέση Α. (2020). *Ατυπή αξιολόγηση του νεου θεσμού της Δίχρονης Υποχρεωτικής Προσχολικής Εκπαίδευσης από την πλευρά των γονέων* (Δημοσιευμένη Διπλωματική Εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Αθήνα. Διαθέσιμη στο: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/47813>

Μπάκας, Θ. (2014). *Εισαγωγή στην εκπαιδευτική πολιτική (σημειώσεις μαθήματος)*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://ecourse.uoi.gr/course/view.php?id=1320> (23/11/2018).

Μπέση, Μ., Σαΐτη Σ. (2012). 100 χρόνια Ελληνικό Νηπιαγωγείο: οι απαρχές και το σήμερα. Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού, 11(2), 32-44. doi:<https://doi.org/10.12681/icw.18039>

Νικολαΐδης, Η. (2017). *Γιατί Η Ελλάδα Πρέπει Να Επενδύσει Στην Προσχολική Αγωγή*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: https://www.dianeosis.org/2017/02/prosxoliki_agogi/. (5/11/2018)

Νόμος 4397/1929, άρθρο 2, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 309/Α'/24-08-1929)

Νόμος 309/1976, άρθρο 4, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 100/Α'/30-4-1976)

Νόμος 476/1980, άρθρο 1, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 132/Α'/31-05-1980)

Νόμος 1566/1985, άρθρο 1, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 167/Α'/30-10-1985)

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Νόμος 2525/1997, άρθρο 3, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 188/Α/23-09-1997)

Νόμος 200/1998, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 161/Α/13-07-1998)

Νόμος 3518/2006, άρθρο 73, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 73/Α/21-12-2006)

Νόμος 4521/2018, άρθρο 33, Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 38/Β/2-3-2018)

Ντολιοπούλου, Ε. (2005). *Σύγχρονα Προγράμματα για Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Ντολιοπούλου, Ε. (2006). *Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής προσχολικής αγωγής*. (Π. Γωγω, Επιμ.) Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδάνος.

Ξωγέλλης, Π. (1978). *Παιδαγωγική του σχολείου*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.

ΟΜΕΡ, *Εξερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, τεύχος 11β Ιούλιος-Δεκέμβριος 2012.

Παρούτσας, Δ. (2012). *Η υποχρεωτικότητα φοίτησης στο νηπιαγωγείο*. Ανακτήθηκε από το δικτυακό τόπο: https://paroutsas.jmc.gr/iproxr_nip.htm#_Toc302817607. (9/11/2018).

Π. Ι. (2011). Οδηγός Εκπαιδευτικού για το Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου.

Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1998). *Κείμενα σχετικά με την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη νεολαία*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Τσιώλης, Γ. (2016). Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλλήματα, δυνατότητες, διαδικασίες. Στο Ι.Ε. Πυργιωτάκης & Χ. Θεοφιλίδης (Επιμ.) Ερευνητική μεθοδολογία στις κοινωνικές επιστήμες και στην εκπαίδευση (σελ. 473-498). Αθήνα: Πεδίο.

Τσολακίδου, Μ. (2013). *Οι απόψεις των γονέων για την προσχολική αγωγή και τα κριτήρια με τα οποία επιλέγουν παιδικό σταθμό*. Διπλωματική εργασία που υποβλήθηκε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://ir.lib.uth.gr/bitstream/handle/11615/41384/6711.pdf?sequence=1> (8/11/2018).

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού (ΥΠΑΙΘΠΑ) (2013). *Εθνικό Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης 2013- 2015, Στρατηγικό Πλαίσιο*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης.

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (ΥΠΠΕΘ) (2017). *Εισήγηση του Πρωθυπουργού, Αλέξη Τσίπρα, στο υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων*. Ανακτήθηκε στις 8 Ιουλίου 2017 από τη διεύθυνση: <http://www.minedu.gov.gr/grafeio-tyrou-kai-dimosion-sxeseon/omilies/28035-09-05-17-i-syntefksi-tyrou-tou-prothypourgoy-aleksi-tsipra-sto-ypourgeio-paideias-2>.

Χατζηστεφανίδου, Σ. (2008). *Κοινωνική δικαιοσύνη και εκπαιδευτική πολιτική του ΟΟΣΑ στο πεδίο της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης*. Ανακοίνωση στο 5ο Επιστημονικό Συνέδριο Ιστορίας Εκπαίδευσης. Πάτρα, Οκτώβριος 2008. Ανακτήθηκε από: http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/?section=985&page706=3&language=el_GR. 22/11/20

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Anders, Y., Grosse, C., Rossbach, H, G., Ebert, S., Weinert. S (2013). *Preschool and primary school influences on the development of children's early numeracy skills*

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

between the ages of 3 and 7 years in Germany. *School Effectiveness and School Improvement* 24 (2): 195–211. doi:10.1080/09243453.2012.749794

Andersson, B.E. (1992). Effects of day care on cognitive and socioeconomic competence in thirteen-year-old Swedish school children. *Child Development*, 63, 20-36 (<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-8624.1992.tb03592.x/abstract>).

Ball, C. (1994). *Start Right: The Importance of Early Learning*. Lesley James, Royal Society for the Encouragement of Arts, Manufactures and Commerce, 8 John Adam Street, London, WC2N 6EZ, England, United Kingdom (15 British pounds).

Balkar, B. (2009). A qualitative study on the opinions of parent and teacher regarding the process of school–family collaboration. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 3(36), 105–123.

Bushaw, W.J., Lopez, S.J. (2010). A Time for Change: *The 42nd Annual Phi Delta Kappa/Gallup Poll of the Public's Attitudes toward the Public Schools*.

Barnett, W.S., Masse, L.N. (2007). Comparative benefit–cost analysis of the Abecedarian program and its policy implications. *Economics of Education Review*, 26, 113-125.

Bennett, J. (2008). Early Childhood Education and Care Systems in the OECD Countries: The Issue of Transitions and Governance. *Encyclopaedia on Early Childhood Development*, Centre of Excellence for Early Childhood Development and Strategic Knowledge Cluster on Early Childhood Development, Montreal (<http://www.child-encyclopedia.com/documents/BennettANGxp2.pdf>).

Carneiro, P. and Heckman, J.J. (2003). Human Capital Policy. NBER Working Paper No. 9495, NBER, Cambridge, MA (<http://www.nber.org/papers/w9495.pdf>).

Carneiro, P., Heckman, J.J. and Masterov, D.V. (2005). Labor Market Discrimination and Racial Differences in Premarket Factors. *Journal of Law & Economics*, 48(1), 1-39 (http://www.jstor.org/stable/10.1086/426878?seq=1#page_scan_tab_contents).

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Cui, Z. (2016). Empirical study of parents' perceptions of preschool teaching competencies in china. *Open Journal of Social Sciences*, 4 (02), 1.

Davis-Kean, P. (2005). The influence of parent education and family income on child achievement: the indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of family psychology* 19 (2), 294.

Degotardi, S., Torr, J., & Han, F. (2018). *Infant educators' use of pedagogical questioning: Relationships with the context of interaction and educators' qualifications*. *Early Education and Development*, 29(8), 1004–1018. doi:10.1080/10409289.2018.1499000

Dustman, C., Van Soest, A. (2010). Part-time work, school success and school leaving. In C. Dustman, B. Fitzenberger & S. Machin (Eds), *The economics of education and training* (pp. 23-46). Heidelberg: Physica-Verlag

Elliott, S. N., Kratochwill, T. R., Littlefield Cook, J., & Travers, J. F. (2008). *Εκπαιδευτική ψυχολογία: Αποτελεσματική διδασκαλία, αποτελεσματική μάθηση*. (μτφ) Σόλμαν, Μ., & Καλύβα, Φ. (επιμ) Λεονταρή, Α., & Συγκολίτου, Ε. Αθήνα: Gutenberg

European Commission (2000). *A Memorandum for Lifelong Learning*. *European Communities*. Brussels: Directorate General Education and Culture

European Commission (2008). Progress towards the Lisbon objectives in education and training: Indicators and benchmarks 2008. Commission Staff Working Document Based on SEC (2008) 2293.

European Commission (2011). *Early Childhood Education and Care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow* Available at: http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/childhoodcom_en.pdf

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat, 2014. *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. 2014 Edition*. Eurydice and Eurostat Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission, EACEA and Eurydice (2015). *Early Childhood Education and Care Systems in Europe, National Information Sheets – 2014/15, Eurydice – Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission. (2018). *Unlocking the potential of education and training to support the European project*.
https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/factsheet-education_may2018-en.pdf

European Commission (2019). *Key Data on Early Childhood Education and Care*. Ανακτήθηκε από: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/ec0319375enn_0.pdf

Goleman D. (1998). *Working with emotional intelligence*. London: Bloomsbury

Gosh, S., Dey, S. (2020). Public or private? Determinants of parents' preschool choice in India. *International Journal of Child Care and Education Policy*. 14:3

Heckman, J. J. (2006). Skill Formation and the Economics of Investing in Disadvantaged Children. *Science*, 312(5782), 1900-1902 (doi:10.1126/science.1128898).

Heckman, J. J. (2011). The Economics of Inequality: The Value of Early Childhood Education. *American Educator* (Spring 2011): 31–36.

International Labor Organization, ILOSTAT database, 2021.

Karoly L.A., Kilburn, M.R. and Cannon, J.S. (2005). *Early childhood intervention: Proven results, future promise*. RAND Corporation, Santa Monica, CA (https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2005/RAND_MG341.pdf).

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Kelly, J. P., Scafidi, B (2013). More than scores: An analysis of why and how parents choose private schools. The Friedman Foundation for Educational Choice.

Lareau, A. (1987). Social class differences in family–school relationships: The importance of cultural capital. *Sociology of Education*, 73–85.

Lightfoot, C., Cole, M., Cole, S.R. (2009). Η ανάπτυξη των παιδιών. Ζ. Μπαμπλέκου (επιμ.). Αθήνα: Gutenberg

Melhuish, E. (2014). “If you could do one thing...” *Nine local actions to reduce health inequalities*. British Academy, London, pp. 33-43.

O.E.C.D. (2001). *Starting Strong: Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD. Ανακτήθηκε από: <http://www.oecd.org/education/school/2535215.pdf>. (9/11/2018).

O.E.C.D. (2011). *Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care, Starting Strong*. Paris: OECD. Ανακτήθηκε από: <https://dx.doi.org/10.1787/9789264123564-en>.

OECD (2014). *Education at a Glance 2014*.

O.E.C.D. (2015). *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.

O.E.C.D, (2016). *Education at a Glance 2016 – Indicators – OECD*. Indicator C2: How do early childhood education systems differ around the world. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: www.oecd.org › Education › Skills beyond school. (12/11/2018).

O.E.C.D (2017). *Education Policy in Greece Preliminary Assessment*. Ανακτήθηκε στις 9 Νοεμβρίου 2018 από τη διεύθυνση: <http://www.oecd.org/edu/Education-Policy-in-Greece-Preliminary-Assessment-2017.pdf>.

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

O.E.C.D (2021). *Education Policy Outlook 2021: Shaping Responsive and Resilient Education in a Changing World*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/75e40a16-en>.

Pianta, R.C., Barnett, W.S., Burchinal, M., Thornburg, K.R. (2009). The Effects of Preschool Education: What We Know, How Public Policy Is or Is Not Aligned With the Evidence Base, and What We Need to Know. *Psychological Science in the Public Interest*, 10 (2): 49–88. doi:10.1177/1529100610381908

Reid, J.L., Ready, D.D. (2013). High-Quality Preschool: The Socioeconomic Composition of Preschool Classrooms and Children's Learning. *Early Education & Development*, 24:8, 1082-1111, DOI: 10.1080/10409289.2012.75751

Reid, J. L., Kagan, S. L., Hilton, M., & Potter, H. (2015). *A Better Start: Why Classroom Diversity Matters in Early Education*. New York and Washington, DC: The Century Foundation and Poverty and Race Research Action Council.

Şahin, B. K., Sak, R., Şahin, I. T. (2013). Parents' views about preschool education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 89, 288-292. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813029790>. (19/1/2019).

Scher, A., Tirosh, E. (1997). Early maternal perceptions and child development: a comparison between two subgroups in Israel. *Journal of reproductive and infant psychology* 15 (1), 43-50, 1997.

Shabnam, N. (2003). *Preschool Education and Under-privileged Children*. New Delhi: Sarup

Sokal, L. & Katz, J. (2017). Social and emotional learning and inclusion in schools. *Oxford Research Encyclopedia of Education*. Oxford Press, October 2016. <http://dx.doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.146>

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής
φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., and Taggart, B. (2004). *The Effective Provision of Pre-School Education (EPPE) Project: Final Report. A Longitudinal Study Funded by the DfES 1997-2004*. London: DfES.

UNESCO (2000). *The right to education: towards education for all throughout life*. France: United Nations.

UNESCO (2011). Revision of the international standard classification of education. Paris: UNESCO.

Ανακτήθηκε από:
http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/UNESCO_19_ISCED_EN.pdf GC_36C-

UNESCO (2016). *Education 2030. Incheon Declaration and Framework for action. Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all*. Paris: UNESCO. Ανακτήθηκε από: <https://en.unesco.org/education2030-sdg4>. (7/11/2018).

UNESCO (2019). *Inclusive early childhood care and education: background paper prepared for the International Forum on inclusion and equity in education, every learner matter.*: France: UNESCO.

United Nations (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Ανακτήθηκε στις 8 Ιουλίου 2017 από τη διεύθυνση:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

Urban, M., (2009). Early childhood education in Europe. Achievements, challenges and possibilities. *Education International*. Halle: Martin-Luther-University Halle-Wittenberg

Παράρτημα Α': Συνέντευξη

Αγαπητοί γονείς,

Σας ευχαριστώ θερμά που επιθυμείτε να συμβάλετε στη διπλωματική μου εργασία με το να λάβετε μέρος στην συνέντευξη που πραγματοποιώ στα πλαίσια της έρευνάς μου.

Η έρευνά μου αφορά τη διερεύνηση των απόψεων γονέων παιδιών που φοιτούν στο προπρονηπιακό τμήμα για το νέο Νόμο ο οποίος καθιέρωσε τη δίχρονη υποχρεωτική φοίτηση στη προσχολική εκπαίδευση για παιδιά τεσσάρων ετών. Σας βεβαιώνω ότι διασφαλίζεται η ανωνυμία σας και η προστασία των προσωπικών δεδομένων και πως οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς.

Παρακαλώ εκφράστε ελεύθερα τις απόψεις σας. Η συνέντευξη θα μαγνητοφωνηθεί για την καλύτερη επεξεργασία των δεδομένων και η χρονική της διάρκεια κυμαίνεται από είκοσι έως τριάντα λεπτά.

Σας ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας στην έρευνα.

Δημογραφικά στοιχεία:

Φύλο:

Ηλικιακή ομάδα:

Μόρφωση:

Εργασιακό καθεστώς:

Άξονας 1.

1. Τι οφέλη αποκομίζει ένα παιδί από τη φοίτηση του στο Νηπιαγωγείο;

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

2. Πιστεύετε ότι είναι σημαντικό για το Νηπιαγωγείο να προετοιμάσει ένα παιδί για το Δημοτικό;
3. Θεωρείτε ότι τα προ-νήπια επωφελούνται από το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου;
4. Πιστεύετε ότι το νηπιαγωγείο είναι ο κατάλληλος χώρος για τα προ-νήπια;
5. Ποια είναι η κατάλληλη ηλικία για σας ώστε να φοιτήσει το παιδί σας στο Νηπιαγωγείο;
6. Ποιες είναι οι πιο σημαντικές δεξιότητες που χρειάζεται να κατακτήσει το παιδί σας κατά τη φοίτηση του στο προ-νήπιο;
7. Ποιες είναι οι λιγότερο σημαντικές δεξιότητες που χρειάζεται να κατακτήσει το παιδί σας κατά τη φοίτηση του στο προ-νήπιο;

Άξονας 2.

1. Ενημερώνεστε για θέματα της εκπαίδευσης;
2. Ποιος συμβάλλει στην ενημέρωσή σας;
3. Πόσο σημαντικό είναι για σας να είστε ενημερωμένοι για τις σύγχρονες τάσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής;
4. Σας απασχολεί το θέμα της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στο Νηπιαγωγείο;
5. Είστε ενημερωμένοι για τα πλεονεκτήματα της υποχρεωτικής προ-νηπιακής φοίτησης;
6. Είστε ενημερωμένοι για τα μειονεκτήματα της υποχρεωτικής προ-νηπιακής φοίτησης;

Άξονας 3.

1. Ποιες είναι οι κύριες ανησυχίες σας σχετικά με την υποχρεωτική φοίτηση των προ-νηπίων στο νηπιαγωγείο;
2. Πιστεύετε ότι θα ανταποκριθεί το Δημόσιο Νηπιαγωγείο στις απαιτήσεις σας;
3. Με ποιες παροχές του παιδικού σταθμού είστε ιδιαίτερα ικανοποιημένοι;
4. Πώς θα περιγράφατε την εμπειρία σας όσο αναφορά τη φοίτηση του παιδιού σας στο παιδικό σταθμό;
5. Αν είχατε το δικαίωμα της επιλογής για τη φοίτηση του παιδιού σας στο προνήπιο θα προτιμούσατε το παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο; για ποιο λόγο;

«Απόψεις γονέων σχετικά με τη θέσπιση της δίχρονης υποχρεωτικής φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση»

6. Θεωρείται τα προ-νήπια έτοιμα για το νηπιαγωγείο; Με ποια κριτήρια;

Άξονας 4.

1. Τα τελευταία χρόνια η προσχολική εκπαίδευση έχει βρεθεί στο επίκεντρο των εκπαιδευτικών συζητήσεων καθώς συμβάλει σημαντικά στη σχολική επιτυχία και στην πορεία ζωής κάθε παιδιού. Εσείς θεωρείτε σημαντική αυτή την προσχολική αγωγή για το εκπαιδευτικό μέλλον του παιδιού σας;

2. Το ελληνικό κράτος θέσπισε την υποχρεωτική φοίτηση των προ-νηπίων στο Νηπιαγωγείο. Συμφωνείτε με την υποχρεωτικότητα;

3. Η φοίτηση στο Νηπιαγωγείο πρέπει να είναι δύο χρόνια;

4. Ποιες θα ήταν οι προτάσεις σας για την βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης για την ηλικιακή ομάδα των προ-νηπίων ως γονέας παιδιού αυτής της ηλικίας;

5. Υπάρχουν άλλα θέματα σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών σας στο νηπιαγωγείο που δεν θίξατε και θα επιθυμούσατε να συζητηθούν;